DAN TOMA DULCIU

Contribuții
la biografia lui Mihai Eminescu

Documente inedite

București
2016

Ediție Bibliofilă

Copertă și realizare artistică: **Dan Toma Dulciu**

București, Iunie 2016

S-au tipărit din această ediție bibliofilă un număr de 26 de exemplare, ”Hors Commerce”, numerotate de la 1-26, purtând semnătura autorului, ce vor fi dăruite cu titlu gratuit prietenilor și bibliofililor.

Dan Toma Dulciu

”Un Eminescu mai puțin cunoscut. Adăugiri biografice ”

Eminescu este astrul tutelar al spiritualității românești. Cunoașterea universului vieții și creației sale reprezintă o datorie sufletească pentru cei ce iubesc cultura acestui popor, totodată un mod de a cinsti sacrificiul expiator al acestui fără de pereche exponent al ființei profunde a neamului românesc.

Orice nouă informație culeasă din arhive și documente necunoscute până în prezent are o semnificație aparte, reprezentând o contribuție de neprețuit, o rază de lumină pentru cei ce vor să aprofundeze fenomenul Eminescu.

Din cercetările pe care le-am efectuat în ultima vreme am ales câteva articole de presă, respectiv lucrări cu caracter bibiografic, aflate în colecții speciale din biblioteci și fonduri documentare de peste hotarele țării, nemenționate până în prezent în bibliografia eminesciană, care vin să întregească portretul neștiut al aceluia care, aflat la o vârstă tânără, începuse să fie cunoscut și apreciat în mediile

culturale din străinătate.

Vom prezenta în continuare câteva izvoare inedite, provenind din țări precum Franța, Italia, Germania, Austria, Marea Britanie, Statele Unite ale Americii, care atestă prezența vie, palpabilă, a operei și biografiei poetului nostru național în scrieri, presă și dicționare de certă notorietate, precum și percepția unor ziariști străini vis à vis de Eminescu, apreciat drept un mare scriitor român.

În felul acesta, dorim să prezentăm cercetătorilor din țara noastră o serie de noi argumente de ordin documentar, care să convingă cititorul romîn de astăzi că mitul lui Eminescu nu este o construcție artificială, imaginară și fără conținut, născută, potrivit unor opinii recente sau mai vechi, abia după moartea acestuia.

Am selecționat cu predilecție perioada1876-1889, deci preponderent din timpul vieții scriitorului și, cu câteva excepții, consemnări de presă din perioada imediat următoare, interval de timp relevant, raportat la

disputa iscată în jurul imaginii lui Eminescu, așa cum a fost ea receptată dincolo de hotarele țării, demonstrând că nu așa zișii adulatori autohtoni ai cultului lui Eminescu au ridicat în slavă statuia unei false zeități, că nu ei au subliniat primii caracterul universal al acestei personalități a culturii române.

DAN TOMA DULCIU
15 Iunie 2016

Situația lui Eminescu este prezentată la Congresul "Asociației Literare Internaționale", desfășurat la Amsterdam - 27 Septembrie 1883

Bibliografia eminesciană se îmbogățește, pe zi ce trece, cu o serie de opere de elaborată și rafinată complexitate intelectuală, în care autorii se simt în largul lor, folosind un limbaj alambicat, inaccesibil omului de rând, destinat înțelegerii și satisfacțiilor specifice *"gurmeților estetici*", adică acelei categorii de consumatori de cultură, dovedind un registru de cunoaștere înalt, cu o apetență nedisimulată și satisfacție sadică pentru interpretări savante (imagologie, contextualism și alte asemenea *"finețuri*").

Puțini dintre aceștia îndrăznesc să răsfoiască paginile îngălbenite de vreme ale unor reviste sau ziare din vremea lui Eminescu, aflate în biblioteci ale lumii, pentru a descoperi date noi cu privire la receptarea imaginii operei și biografiei Luceafărului în diverse publicații de epocă.

Pentru a încuraja asemenea direcții de cercetare, vă înfățișez un document de valoare istorică, identificat în patrimoniul *Bibliotecii Naționale a Franței*, necitat încă în bibliografia eminesciană.

În toamna anului 1883, pe când Eminescu, nefericitul chiriaș al stabilimentului de sănătate al

dr. Souțu se găsea sub rigoarea unei recluziuni nemeritate, literați din întreaga lume se întruneau la Amsterdam, în cadrul celui de al 6-lea Congres al ”*Asociației Literare Internaționale”*. Într-un efort de compasiune solidară, lor li se prezenta situația lui Eminescu !

Relatarea acestei de necrezut întâmplări este prezentată în numărul 21/ martie 1884 al *”Buletinului Asociației Literare Internaționale”*.

BULLETIN

DE

L'ASSOCIATION LITTÉRAIRE

INTERNATIONALE



Fondée par décision des Congrès de Paris (1878) *et de Londres* (1879).
Autorisée en France par arrêté ministériel en date du 3 mars 1880.

BUREAUX & BIBLIOTHÈQUE : 16, rue de la Grange-Batelière, 16. — PARIS

Numéro 21. — Mars 1884.



MM. les Membres de l'Association qui n'ont pas encore payé leur cotisation 1883-1884 — 20 francs — sont priés instamment de vouloir bien en adresser le montant à M. le Secrétaire général.

CONGRÈS DE MADRID

Le Congrès de Madrid ouvrira sa session dans les derniers jours de septembre 1884. Un avis prochain fixera la date définitive.

Programme des questions proposées.

Du mouvement littéraire dans les divers pays. — Etude sur la littérature actuelle des différentes nations.

De l'utilité des conventions littéraires entre nations parlant la même langue. — Espagne et Amérique latine ; — Angleterre et Etats-Unis, etc.

Du droit de propriété sur les correspondances privées.

De la propriété artistique. — Du droit de reproduction des œuvres d'art et de son attribution légale à l'auteur. — Des droits de l'Etat acquéreur des œuvres d'art. — De la mission de l'Association relativement aux questions internationales de la propriété artistique.

Această asociație cu caracter internațional a fost fondată în anul 1878, la inițiativa lui Victor Hugo, ales președinte de onoare, având ca scop soluționarea unor probleme ce afectau viața scriitorilor, în special protejarea mișcării literare din diverse țări ale lumii, precum și apărarea dreptului de proprietate intelectuală asupra operelor artistice, a dreptului de autor.

Fiind un fel de sindicat internațional al scriitorilor, care se întrunea anual, aici se prezentau rapoarte privind aspecte importante ale mișcării literare din diferite țări ale lumii, se discutau chestiuni privind situația scriitorilor și operelor lor.

Încă de la congresul de înființare al acestei asociații internaționale, care a avut loc la Paris, România a fost reprezentată de frații Trandafir George Djuvara și Alexandru Djuvara. Desigur, putem să ne punem întrebarea următoare: de ce tocmai ei ? Răspunsul este simplu: studiind în țări francofone, ei înșiși tineri scriitori, era facil să se afilieze acestei organizații.

T.G. Djuvara a absolvit, în 1875, Liceul "*Nicolae Bălcescu*" (atunci, Gimnaziul *"Carol I*"), din Brăila, plecând apoi la studii în străinătate, la "*Universitatea din Bruxelles, Facultatea de litere și filozofie"*, obținând titlul de doctor al acestei instituții de învățământ.

Acesta devine diplomat de carieră, imediat după finalizarea studiilor.

Biografia sa profesională este impresionantă:
apr. 1879-1880, atașat de legație la Paris; 1880-1883, secretar de legație la Bruxelles; 1883-1884, prim-secretar la Constantinopol; 1884-1885, șef al Diviziunii Politice din Ministerul de Externe; 1887-1888 și 1891, secretar general al Ministerului Afacerilor Străine; 1887-1888, ambasador la Belgrad; 1888-1891, ambasador la Sofia; 1920-1925, ambasador la Atena;

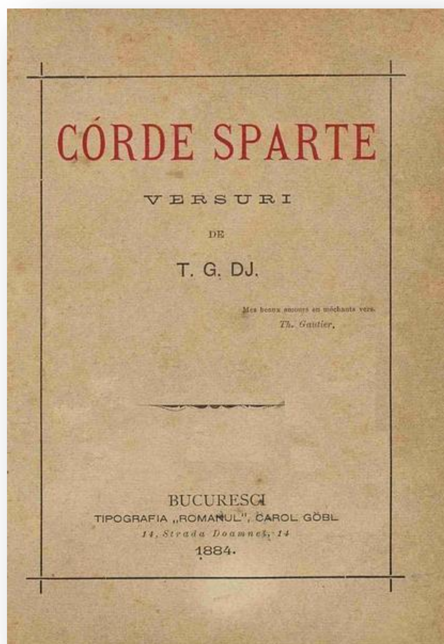
Reputat expert în drept internațional, precum și în domeniul proprietății intelectuale, publică un număr de lucrări de certă valoare:”*Dreptul de autor al streinilor în România,* Buc. Tip. L'Independence Roumaine, 1907*;”Aderarea României la convențiunea din Berna, 1907”;” Cent projets de partage de la Turquie (1281*-*1913)” Paris, 1914; ”La Roumanie et la guerre, Le Havre, 1917; ”Souvenirs diplomatiques. Ma mission a Bruxelles, au Havre et au Luxembour”,*Paris, Felix Alcan, 1928 (2 vol.); Idem, 1929; *”Mes missions diplomatique”,* Paris, Felix Alcan, 1930; [f. nume] ”*Un péril national. La politique d'asservissement économique des conservateurs”,* Bucarest 1894 (în rom., Buc. 1894);

”Bibliografia cestiunii naționale”, Buc. Socec, 1895; *”La propriété industrielle en Roumanie”*, Berne, 1897; ”*Conflictul vamal cu Turcia”,* 1900; ”Edgar Quinet filo-român”, Buc. Tip. Eminescu, 1903;*”Les droits de propriété littéraires et artistique des étrangers”*, Buc., 1906; *”Edgar Quinet philo-roumain*”, Paris, 1906.

Trandafir George Djuvara a debutat ca poet în revista ”*Oltul”* (1874). Numele său îl vom întâlni adeseori în presa literară a vremii: *"Convorbiri literare", "Literatorul", "Portofoliul român", "Gazeta poporului", "România liberă. Număr literar", "Țara nouă"etc.*

Din 1883 publică în paginile ziarului "*Dunărea*". Studiul său, prezentat la Congresul de la Amsterdam al ”*Asociației Literare Internaționale*”, a fost tipărit și în România: ”*Încercare asupra literaturii române de la origini până în zilele noastre*” (București, 1884). A condus revista *"Ateneul Român*". A organizat un ciclu de conferințe despre poetul Theodor Șerbănescu, membru al Societății *Junimea”*, brăilean în ultima parte a vieții, căruia i-a editat poeziile într-un volum și a strâns fonduri pentru ridicarea unui bust (inaugurat în 1902).

T.G. Djuvara este inclus în culegerea de versuri "*Parnasul român*", îngrijită de Theochar Alexi, Brașov: Tip. și Editura Alexi, 1892, după ce debutase în volum cu o culegere de poezii, tipărită în 1884 (”*Coarde sparte Versuri”*).



În 1881, ”*Timpul”* publică un vitriolant atac la adresa lui T. G. Djuvara. Presupunem că este greșit

atribuit lui Eminescu. Acesta nu avea nimic de reproșat tânărului diplomat, aflat atunci în străinătate, chiar era amic cu Alexandru Djuvara. Cei doi frați Djuvara nu vor avea nici un resentiment față de acest violent atac, ba – dimpotrivă, Alexandru va reacționa împotriva lui Macedonski și va publica pentru prima data în România poemul *”Luceafărul*”, chiar înaintea revistei *”Convorbiri Literare*” iar Trandafir George Djuvara îl va evoca pe Eminescu într-un moment crucial al existenței sale, „*internaționalizând*” cazul poetului.

Reacția autorului acestui pamflet politic publicat în ziarul ”*Timpul*” era oarecum firească, el fiind nedumerit de faptul că țara noastră, mai ales breasla scriitoricească, era reprezentată ”*la Congresul literaților*” de la Viena, din 1881, de un tânăr fără experiență, necunoscut lumii literare, ”*un domnișor, anume Djuvara, care nici literat e, nici vrun om acătării, un biet omuşor de pe la Brăila”.*

Ziarul *”Timpul”* considera că recentul Congres al *”Asociației Internaționale a Scriitorilor*”, abia încheiat în capital Austriei, este o expresie a internaționalismului

care bântuia în Europa, că acolo se făcea politică socialistă. Iată un fragment din acest controversat articol:

[„LA CONGRESUL LITERAŢILOR ..."] La congresul literaţilor din Viena am văzut reprezentată România de un domnişor, anume Djuvara, care nici literat e, nici vrun om acătării, un biet omuşor de pe la Brăila, iată tot. Dar se vede că, de vreme ce în acel congres avea să se facă niţică politică socialistă, trebuia un mic fanariot care să asiste la adunări. Nu avem, se 'nţelege, o opinie exagerată despre importanţa acestor congrese internaţionale, dar în orice caz s-ar fi ales în România toată un om mai vrednic de a o reprezenta ca literat decât un băieţoi care-a scris franţuzeşte o broşurică despre Chestia izraelită, lipsită de orice originalitate, şi care apoi s-a furişat pe lângă o legaţiune română sub un titlu extraordinar şi supernumerar oarecare, până 'i va suna ora sfântului buget……. [24 septembrie 1881]

(Eminescu, Opere, Vol XII, Publicistică, București, 1985, p.309.)

Al doilea reprezentant din partea României în cadrul ”*Asociației Literare Internaționale*” era Alexandru G. Djuvara.

Acesta era considerat în epocă drept ”*cel mai sclipitor dintre oratorii şi dintre oamenii politici ai sfârşitului veacului trecut şi ai începutului veacului de astăzi”* (I. G. Duca).

S-a născut la 20 decembrie 1858, la București. Trimis de familie în străinătate, el studiază la Paris, la Liceul "*Louis le Grand*", precum și la ”*Şcoala de Științe Politice”,* unde obține diploma de laureat al secțiunii de drept public si istoric. În paralel, urmează cursurile *”Şcolii Politehnice*” din capitala franceză, luând și lecții de pictură la Școala lui Theodore Rousseau, de la Barbizon. Participă cu câteva tablouri la expozițiile organizate la Paris, în cadrul *"Salon de France"* (1880-1881).

Alexandru G. Djuvara a ocupat o primă funcție ministerială: la Justiție (1897-1898). A mai fost ministru al Industriei și Comerțului (1908-1909), precum și

ministru al Afacerilor Străine (1909-1910).

După demisia din portofoliul de ministru al justiției, activează în gruparea ”*drapelistă*", combătând linia politică a lui D.A. Sturza.

Este unul dintre apropiații lui I.C. Bratianu, după accederea acestuia la șefia Partidului Național Liberal.

A înființat ziarele "*L'Etoile Roumanie*" (1885) și "*La Liberté roumaine*".

A frecventat cenaclul ”*Literatorul”*[1], dar nu a agreat atacul imund al lui Macedonski la adresa lui Eminescu (celebra epigramă) și, după cum aflăm în numărul din 1 septembrie 1883 al ”*Contemporamului”* a demisionat, alături de ConstantinescuTeleor, I.N. Iancovescu și alții de la revista lui Macedonski. A publicat un volum de *”Versuri*” (1882) și eseul ”*Idealism și Naturalism*” (1883).

Alexandru Djuvara a jucat un rol important în

---

[1] După cum aflăm din revista *”Literatorul*” (nr.8 august 1882, p.509) Alexandru Djuvara era președintele Societății *”Literatorul*” din Brăila.

biografia lui M. Eminescu.

Astfel, așa cum am mai spus, poemul *”Luceafărul”* a fost publicat de Alexandru Djuvara în ziarul „*Dunărea*” (nr.12/25.07.1883), din Brăila, chiar înainte de a fi tipărit în revista ”*Convorbiri literare*”, însoțit de această notă lămuritoare: ”*Luceafărul este un ţel la care obştea privind simte ochii obosiţi şi rămâne orbită de atâta lumină. Poetul însă, cu privirea-i străvăzătoare, aţintind ochii spre dânsul, fură o rază din nepipăita lumină, şi încheagă pe fruntea lui o neperitoare aureolă. Să sfârşim însă, căci fiecare rând este un minut răpit poetului; să tăcem, şi să lăsăm glasu-i limpede să vă şoptească în strofe de aur povestea luată de pe plaiul nemuriri”.*

Caracterizarea lui Alexandru Djuvara este considerată prima apreciere critică, tipărită într-o revistă, privind valoarea poemului ”*Luceafărul”.*

De altfel, se pare că Al. Djuvara îl cunoștea pe Eminescu, ambii fiind și redactori de ziar. Cei doi ar fi

putut să se întâlnească, fie la București, fie la Brăila. Se știe că Matei, fratele poetului, era detașat în garnizoana din portul de la Dunăre, în perioada 1880-1887, locuind la Brăila, într-o casă de pe bulevardul Carol, la nr.174. El se căsătorește cu profesoara Matilda Ilian Iosifescu, din acest oraș, cu care a avut doi copii, Victor şi Lelia, iar Eminescu a fost, după cum spun istoricii literari, la Brăila, cel puțin de două ori.

La moartea lui Eminescu, Al. Djuvara nu a putut lua parte la ceremonia funerară a Luceafărului (17 iunie 1889), fiind plecat la Brăila, așa cum reiese din scrisoarea adresată de Brăneanu lui Maiorescu: *,,Am scris d-lor Socec şi Djuvara, singurii străini în listă, aşa ca să nu se simtă deloc atinşi. Domnul Socec mi-a răspuns; de la d. Djuvara care e la Brăila, n-am primit încă nici un răspuns”*[2] (Augustin Z.N.Pop,”*Întregiri documentare la biografia lui Eminescu”*, Buc.1983).

---

[2] D.A.N.I.C.,col.M.Eminescu, II/58,orig.

Totuși, în lista persoanelor care au donat bani pentru înmormântarea lui Eminescu, Alexandru Djuvara este menționat pe locul doi, imediat după T. Maiorescu. Iată încă un argument care ne face să credem că nu Eminescu a fost semnatarul fulminantului articol din ziarul ”*Timpul”,* altfel frații Djuvara nu are fi uitat și nici iertat acel distrugător pamflet.

Consultând istoricul *”Asociației Literare Internaționale*” aflăm că, printre membrii primului Comitet Executiv figura și ”*dl. Djuvara*” .

Această asociație internațională a ținut următorul congres la Londra (1879), apoi la Lisabona (1880). Ne vom opri însă atenția asupra congresului de la Viena (1881), criticat de ziarul ”*Timpul”*, fiindcă aici s-au petrecut două evenimente importante: alegerea lui V.A. Urechea în comitetul de onoare al asociației, precum și cererea membrilor congresului, adresată țarului Alexandru al Rusiei, de punere în libertate a celebrului

scriitor Cernișevschii, deținut în Siberia de peste 18 ani. Observăm, așadar, că asociația urmărea situația personală a scriitorilor asupra cărora autoritățile manifestau o atitudine ostilă, încât orice discuție cu privire la soarta unui scriitor trezea imediat atenția opiniei publice internaționale. Era Eminescu un asemenea caz ? Putea fi !

În primăvara anului 1882 (22-27 mai) are loc Congresul de la Roma, cu care prilej participanții aleg pe regina Elisabeta, cunoscută ca scriitoare sub numele de Carmen Sylva, în Comitetul de Onoare al ”*Asociației Internaționale a Scriitorilor.*”

Acestea erau detalii importante pentru a înțelege importanța evocării cazului Eminescu în cadrul congresului desfășurat la Amsterdam, în 1883, unde reprezentanții României vor juca un rol important.

Este evident că orice aluzie cu privire la situația poetului Mihai Eminescu, ridicată la nivelul acestui for internațional, nu putea să lase indiferente autoritățile de la București, în condițiile în care, printre membrii acestei organizații făceau parte și reprezentanți români de având

un rol important. Să amintim faptul că, în 1883,

Al. Djuvara este ales vicepreședinte al comitetului de organizare al congresului din 1884 iar în sesiunea din 1888-1889 Al. Djuvara și ”*Demetre Jean Ghika*” sunt aleși membri asociați, în timp ce T.G. Djuvara, B. P. Hașdeu sunt aleși membri ai comitetului executiv al acestei asociații. De altfel, T. G. djuvara a luat parte la toate congresele acestei organizații mondiale, fiind un militant activ pentru drepturile scriitorilor și artiștilor.

EXPOSITION UNIVERSELLE DE PARIS — 1889

ASSOCIATION

LITTÉRAIRE & ARTISTIQUE



INTERNATIONALE

—

SON HISTOIRE — SES TRAVAUX

1878-1889

—

FONDATEUR VICTOR HUGO

PRÉFACE, PAR M. LOUIS RATISBONNE, PRÉSIDENT

STATUTS ET LISTE DES MEMBRES

LES CONGRÈS, PAR M. JULES LERMINA

SECRÉTAIRE PERPÉTUEL

RÉSUMÉ, PAR M. EUGÈNE POUILLET, VICE-PRÉSIDENT

BIBLIOTHÈQUE CHACORNAC

11, Quai Saint-Michel, Paris

(PRÈS NOTRE-DAME)

1889



La Congresul de la Amsterdam, participanții au ales conducerea Biroului Asociației, prilej cu care reprezentantul României, Trandafir G. Djuvara, a fost desemnat vicepreședinte (cf. *Bulletin*..., p. 5). Acest eveniment a trezit, desigur, atenția autorităților de la București.

Cu doar câteva zile înainte, avusese loc o reuniune internațională la Berna. Aici, Elveția a propus desfășurarea unei reuniuni diplomatice europene, cu participarea atât a scriitorilor, cât și a juriștilor.

În aceste împrejurări favorabile au început lucrările celui de-al șaselea Congres literar internațional, la 25 Septembrie 1883, desfășurându-se la Amsterdam, în sala Asociației Literare *”Vrije Gemeente”*, reprezentantul țării gazde, Olanda, rostind cuvântul de bun venit.

Au rostit discursuri pline de conținut reprezentanții Franței, Marii Britanii, Germaniei, Austriei și României (cf. *Bulletin*...p.9).

T.G.Djuvara a adresat mulțumiri țării gazde, declarând că o cunoaște foarte bine, fiind timp de trei ani diplomat acreditat la Amsterdam.

A doua zi, miercuri 26 septembrie 1883, au fost analizate diverse materiale de lucru privind dreptul de proprietate intelectuală (literară și artistică) în diverse

țări ale lumii, precum și modul în care legislația protejează pe scriitori și drepturile lor.

Pe marginea acestor subiecte au luat cuvântul diverși participanți la congres.

În cursul zilei de 27 septembrie 1883, s-au purtat discuții cu privire la conținutul unei convenții internaționale, care să protejeze pe scriitori și drepturile lor de proprietate intelectuală.

Alexandru Djuvara a prezentat un material cu titlul: *”De la littérature des romans dans les divers pays et de ses rapports avec les moeurs.”* (cf. *Bulletin*…, p.19-21).

Tot atunci s-au jurizat și lucrările trimise secretariatului congresului (eseuri și compuneri privind libertatea scriitorilor din Olanda), stabilindu-se câștigătorii.

În ultima zi a congresului, s-a propus crearea de comitete naționale, care să se întrunească în mod regulat, să discute chestiuni ale breslei și, mai ales, să redacteze note bibliografice, înregistrând toate operele nou apărute în fiecare țară, deci un nomenclator al producției literare autohtone.

S-a făcut propunerea ca din componența acestor comitete naționale să facă parte persoane influente din punct de vedere politic, financiar, dar și personalități culturale.

Din partea țării noastre au fost propuși T.G.

Djuvara și B.P. Hașdeu, membrii congresului votându-I în unanimitate (cf. *Bulletin*….p.24).

Congresul a adoptat propunerea lui T.G. Djuvara, conform căreia diversele guverne, inspirându-se din principiile preconizate de ”*Asociația Literară Internațională*”, să introducă în legislația lor națională prevederi legale care să protejeze cât mai mult și mai echitabil proprietatea intelectuală[3] (de fapt, menite să apere pe scriitori). De asemenea acesta a înaintat biroului congresului un raport amplu cu privire situația vieții scriitoricești din România[4], cu titlul *Literatura română de la origini până în zilele noastre.”*

Autorul a insistat asupra stării actuale a vieții literare românești și viitorul acesteia.

În partea a IV-a a eseului, intitulată ”*Alți poeți contemporani” (cf. Bulletin...p.32)* raportorul a amintit soarta tristă a lui M. Zamfirescu și M.Eminescu**, ”pe care o boală crudă i-a răpit literelor române” .** (”*C'est ici qu'il faut parler de deux poètes de mérite qu'une maladie cruelle a ravis vivants aux lettres roumaines :*

---

[3]”*que les divers gouvernements…….s'inspirant des principes preconizes par l'Association littéraire internationale, se rallient à ce projet et introduisent dans leurs législations nationales des stipulations protégeant la propriété intellectuelle dans la mesure la plus large et la plus équitable.»*

[4] ”*M. G. Djuvara a dépose sur le bureau un travail qu'il a fait sur la littérature roumaine*” (cf. *Bulletin*…., p. 24).

M. Zamfiresco,…. et M. Eminesco.”)

M. Zamfirescu, mort la 39 de ani, în 1878, care publica la ”*Revista contimporană*”, fondată de Petre Grădișteanu, a cărei redacție nu-i simpatiza pe Eminescu și Maiorescu[5], este descris de autorul raportului astfel:

” *M. Zamfiresco, dont les poésies, recueillies récemment (1881)[6], renferment des élégies et des morceaux lyriques d'un goût parfait et d'un sentiment toujours élevé et touchant : la ”**Somnolence**” et la ”**Ballade du fou**” sont pleines d'originalité et de penetration…”.*

---

[5] ”*Beția de cuvinte în ”Revista Contimporană”,* studiul lui T. Maiorescu, va demola scriitorii care frecventau această revistă.

[6] T.G. Djuvara face referire la poemul ”*Cântece şi plângeri. Poesii, de M. Zamfirescu, 1860-1873*”, Bucuresci (Typ. Thiel & Weiss), 1881.



M. Zamfirescu

Versurile satirice ale lui M. Zamfirescu, pline de amărăciune, sunt îndreptate în contra nedreptăţilor

sociale, ca în ”*Balada Dracului*” şi ”*Balada Nebunului*”. A murit, ca și Eminescu, într-un sanatoriu !

M. Eminescu este elogiat mai ales pentru poemul ”*Luceafărul*”: *”et M. Eminesco, dont la dernière production,* ***Luceafarul*** *est une des meilleures productions roumaines.”*[7]

În continuarea acestui raport sunt amintiți încă trei literați ai epocii: I.C. Fundescu, Gr. Grandea și N. T. Orășanu.

În prezent, numele lui N.T. Orășeanu[8] nu mai spune mare lucru, dar atunci, în epocă, se știa că acest autor făcuse cunoștință cu celulele închisorii Văcărești, pentru delicate de presă, că gazetele i-au fost mereu suprimate. *”Nichipercea”*, ziarul fondat de acesta, era considerat *”cea mai virulentă revistă satirică a vremii”*, iar publicația*”Ghimpele”* era catalogată clar o revistă antidinastică.

A-l include pe Eminescu (internat într-un stabiliment de boli nervoase) alături de M. Zamphirescu (mort într-o casă de sănătate) și de N. T. Orășeanu (dizident notoriu) era o evidentă atenționare asupra intențiilor autorului acestui material destinat forului internațional, de a capta interesul asupra anumitor cazuri

---

[7] Cf. Bulletin....p.32

[8] ”*Orasianu, satyrique mordant et unique dans son genre*” (*Bulletin*…p.33).

de persecuție cu conotații politice.

După câteva zile, așa cum vom arăta în acest studiu, presa europeană explodează, coloanele ziarelor fiind alimentat din belșug cu știrea că Eminescu a înnebunit subit *(”dintr-o dată”)*. Aceasta se întâmpla la începutul lunii octombrie 1883, iar sensul acestei informații nu ar putea fi interpretat decât corelându-l cu desfășurarea conferinței de la Amsterdam.

Evenimentele se vor derula la București cu repeziciune și avem motive să credem că erau și rezultatul raportului întocmit de un diplomat de carieră, prim secretar de legație, doctor în litere și filosofie, Trandafir G. Djuvara, prezentat congresului amintit.

Acesta era, totuși, la vârsta de nici 30 de ani, un personaj influent pe plan european, unul dintre puținii specialiști în probleme ale dreptului de proprietate intelectuală.

Urmare a acestei situații, în capitala României decidenții încep să se precipite. ”*Dintr-o dată*”, în urma celor întâmplate la Amsterdam, presa internațională se interesează de Eminescu, în țară se reactivează comitetele de sprijin, se adună bani pentru tratamentul său la Viena, autoritățile dar și cercul de prieteni se pun în mișcare.

În foarte scurt timp (noiembrie - decembrie 1883), poetul este trimis la o clinică privată, selectă și scumpă, din străinătate, i se publică în lipsă un elegant

volum de poezii, după ce, anterior, nimeni nu s-a interesat de soarta sa, poetul fiind izolat într-un spital de boli nervoase.

Așadar, după ce numele lui Eminescu este rostit și menționat într-un material prezentat unui congres internațional al breslei scriitoricești, se adoptă măsuri concrete. Nu este, credem noi, o coincidență întâmplătoare, fiindcă faptele petrecute la București trezeau îngrijorări, chiar remușcări, iar cei care se simțeau responsabili de situația poetului, părăsit într-un spital de boli nervoase, trebuiau să se pună la adăpost de eventuale acuzații venite din străinătate. Se știa că, în forul internațional cel mai înalt al scriitorilor se aflau doi români, chiar în funcție de conducere, care ar fi putut declanșa un ”*caz Eminescu*”, asemenea cazului Cernișevschi.

La aceasta se adaugă și împrejurarea că scriitorul Al. Djuvara avea simpatii evidente față de Eminescu, publicându-i poemul *”Luceafărul”*, cu puțin timp înainte, în ziarul ”*Dunărea*”, de la Brăila.

Raportul concluzionează că, din păcate, deși operele scriitorilor amintiți vor rămâne,(*”dont les oeuvres resteront”*) ei au fost eliminați (înlăturați) din viața literară de politică, această maladie, la fel de incurabilă. (”*enlevés ..... aux lettres par la politique,*

cette autre maladie tout aussi incurable.)[9]

De altfel, se știa că acest raport privind starea lui Eminescu și a altor nefericiți scriitori români, va fi tipărit și va circula în toate țările, prin intermediul Buletinului ”*Asociației Literare Internaționale”*, unde de altfel l-am și identificat, mărturie veche de 133 de ani, nediscutată încă de nici un cercetător al vieții și operei lui Eminescu.

Ca ipoteză de lucru, putem să acceptăm idea că solidaritatea în jurul lui Eminescu ar fi putut să aibă drept cauză, nu numai generozitatea lui Maiorescu, a prietenilor apropiați ai lui Eminescu ci și prezentarea unui asemenea caz la o instanță mondială atât de înaltă, pentru acele vremuri, un ”*CEDO*”, sau ”*Amnesty International” in nuce.*

---

[9] N.T. Orășeanu, autor incomod, creator de pamflete, versuri antidinastice și epigrame politice, a cărui ziaristică politică era devastatoare.



Trandafir – G. Djuvara.

Eminescu în publicații de Limbă franceză

Vom începe să prezentăm lista unor mărturii în limba franceză, respectând un criteriu cronologic, cu un

document bibliografic, necunoscut încă, identificat la *Biblioteca Națională* a Franței, prin care se adeverește faptul că, în anul 1881, creația lui Eminescu era semnalată cititorilor din Hexagon.

Revista *”Le Livre*” publica în numărul său din luna mai-aprilie 1881 (p.315), un tablou al autorilor europeni traduși, ale căror opere sunt prezente în paginile unor cărți puse în vânzare în librăriile din Germania, printre ele fiind menționate acelea ale scriitoarei regine Carmen Sylva și Mitte Kremnitz, care au tradus din opera lui Eminescu. În această revistă franceză apare, astfel, una dintre primele mențiuni a numelui poetului român în spațiul cultural parizian.

Le

Livre

REVUE MENSUELLE

BIBLIOGRAPHIE MODERNE

DEUXIÈME ANNÉE



PARIS

A. QUANTIN, IMPRIMEUR-ÉDITEUR

7, RUE SAINT-BENOIT, 7

1881

Le Livre

BIBLIOGRAPHIE MODERNE

Première Livraison DEUXIÈME ANNÉE *10 Janvier 1881*

CORRESPONDANCES ÉTRANGÈRES

ALLEMAGNE

Décembre 1880.

Voici un livre qui sera le bienvenu sur la table de tous les savants de profession et de tous les militaires qui veulent, tout en se perfectionnant dans la langue allemande, s'occuper des choses de leur métier. Il a pour titre : *Caesars Gallischer Krieg und Theile seines Bürgerkriegs. nebst Anhængen über das ræmische Kriegswesen und über ræmische Daten von Freiherrn August von Gæler, etc. Zweite durchgesehne und ergæntzte Auflagenach dem Tode der Verfassers herausgegeben von Freiherrn Ernst August von Gæler*[1]. Cette deuxième édition, d'après l'avertissement, est au fond la première dans laquelle se trouvent réunis et rangés chronologiquement les différents travaux de l'auteur M. de Gœler, général de brigade badois, sur les campagnes de Jules César. Ils avaient paru séparément de 1854 à 1861. M. de Gœler fils ne se contente pas d'en former un tout, il donne dans de nombreuses notes l'opinion des auteurs qui, après la publication des remarquables études de son père, ont traité le même sujet. Il va sans dire que dans ces notes il est fort souvent question du Jules César de l'empereur Napoléon III. Il en ressort que l'écrivain couronné a mis largement à contribution les écrits du général allemand. On l'accuse même d'avoir en plus d'une occasion tu le nom de celui qui avait le premier établi tel ou tel point sur lequel, avant lui, on n'avait été nullement d'accord. Les deux points controversés par excellence, dans l'histoire de la guerre des Gaules, sont l'emplacement d'Alésia et les lieux où fut livrée la bataille dans laquelle César défit Arioviste, sans parler de l'endroit où il passa le Rhin la première et la seconde fois.

M. de Gœler établit que les deux passages eurent lieu à Coblence, tandis que Napoléon pense que le premier s'effectua à Bonn. Pour ce qui est d'Alésia, par contre, il y a à peu près unanimité : c'est à Alise-Sainte-Reine, près de Semur, que Jules César bloqua Vercingétorix. M. de Gœler cite le travail du duc d'Aumale (*Revue des Deux Mondes*, 1858) avec beaucoup d'éloges, et Napoléon, comme lui, ne veut pas entendre parler d'Alaise en Franche-Comté. Quant au lieu où furent vaincus les Suèves d'Arioviste, l'auteur allemand est le premier qui ait démontré victorieusement que ç'a dû être entre Cernay et Thann, sur la Thur, dans le Haut-Rhin. Napoléon est de cet avis-là aussi, tout en ayant l'air d'avoir été le premier à établir ce point. Rüstow, après avoir d'abordfort malmené l'auteur, finit par lui donner raison.

Tout ceci on le trouve dans le premier volume, qui comprend les campagnes de Gaule. Le second contient la guerre civile entre César et Pompée, de l'an 50 à l'an 49, les combats livrés auprès de Dyrrhachium et la bataille de Pharsale en l'an 48. L'opinion de M. de Gœler sur le champ de bataille où se vida définitivement la querelle entre

1. Freiburg in Baden: Akademische Verlagsbuchhandlung von J.-C.-B. Mohr, 1880. 2 vol. in-8°.

PERIODIQUES ET NOUVELLES D'ENSEMBLE

DE L'ÉTRANGER

(Mars-Avril 1881.)

Revues allemandes.

Le 22 mars 1882 il y aura un demi-siècle que Gœthe est mort, et dans ce demi-siècle, les publications sur le prince des poëtes allemands se sont enrichies de jour en jour. L'institut littéraire de Francfort prépare la publication de la correspondance de Gœthe avec Mme Stein; au dernier anniversaire de la mort du poëte, on a publié le deuxième volume du *Gœthe-Jahrbuch* (Francfort), qui renferme des études de Georges Brandes (Gœthe et le Danemark), Julian Schmidt (Gœthe et le christianisme), R.-M. Werner (la première représentation de « Gœtz van Berlichingen », etc. Si, à l'occasion du centenaire, on veut remonter aux origines de cette littérature, on pourra consulter le volume de Julius-W. Braun, qui vient de paraître. Ce volume contient les jugements portés par les critiques contemporains, à partir de 1746 jusqu'à 1833, sur Gœthe, Schiller et Lessing. — Le livre de Th. de Segesser (Berne) intitulé « Ludvig Pfyfler et son temps », raconte les péripéties du colonel Pfyfler qu'on a surnommé « le roi des Suisses », qui a été dans son pays à la tête du parti catholique, et qui, s'étant engagé au service de la France, a eu une si grande part dans les luttes des Guises, de Coligny; le livre donne beaucoup de renseignements sur l'organisation des troupes suisses, qui ont joué un rôle au XVIe siècle. — Parmi les autres récentes publications historiques, nous avons à mentionner : la nouvelle édition de l' « Histoire de la migration des peuples », d'Édouard de Wietensherm, revue et corrigée d'après les derniers résultats de la science, par Félix Dahn; la biographie fort complète du pape Adrien VI et ses luttes contre la Réformation en 1522-1523, par le chevalier Const. de Hœfler; « l'Histoire des Croisades », par B. Kugler formant partie d'une histoire universelle, en monographie, entreprise dirigée par Guillaume Onken et fort importante même en Allemagne, où les grandes œuvres d'histoire universelle abondent. — On annonce que l'éditeur Blaensch va publier la brochure d'un écrivain militaire allemand en guise de réponse à la « Prochaine Campagne », de M. L. Seguin. — Berthold Auerbach vient de publier un roman « Brigitta ». Le nouveau livre du célèbre romancier rappelle les célèbres « Récits villageois », qui ont inspiré George Sand à écrire sa *Mare au Diable*. — Un romancier viennois des plus féconds vient de mourir; c'est Theodor Scheibe, auteur de 120 romans, publiés pour la plupart dans les feuilletons des journaux populaires de Vienne; l'action d'un grand nombre de ces romans se passe à Vienne pendant la révolution de 1848, dans laquelle l'auteur a joué un rôle considérable. — L'éditeur Grote (Berlin) publie une poésie de Julius Wolff, intitulée « Tannhauser » (deux volumes); le récit poétique, fort mouvementé, est une élaboration bien réussie de la légende de Tannhauser, dont quelques épisodes ont fourni le livret de l'opéra bien connu de Wagner. — Jacob van Falke, l'auteur de plusieurs œuvres célèbres, telles que « Hellas et Rome », « l'Art et la Vie de l'antiquité », etc., vient de publier « l'Histoire des costumes des peuples civilisés ». — Signalons enfin parmi les traductions, qui forment toujours une partie importante des stocks des libraires allemands, le volume d'Edmond Lobedanz (éditeur Friedrich Wilhelm, Leipzig), qui contient des poésies choisies de Bjornsterne Bjoernson, Munch, Runeberg, Welhaven et d'autres poëtes scandinaves; les poésies roumaines, tirées des œuvres d'Allessandri, d'Eminescu, de Negruzzi et traduites avec une remarquable habileté par Carmen Sylvia (le nom de plume de la reine Elisabeth de Roumanie) et par Mme Mita Kremnitz, auteur de plusieurs livres roumains, originaux et traduits.

Revues anglaises.

L'ACADEMY annonce qu'un volume de poésies posthumes de notre regretté correspondant Arthur O'Shaughessny est sous presse. Le livre intitulé *Chants d'un travailleur* (Songs of a worker) contient des poésies lyriques, un sonnet « Pensées en marbre », adressé à la sculpture antique et des traductions d'auteurs français contemporains. — Le PALL MALL GAZETTE constate, comme l'a fait le Bookseller, que la bibliographie est mieux cultivée en France qu'en Angleterre; la littérature française, ajoute ce journal, intéresse les Anglais, les Allemands, les Russes, etc., à ce point que rien qu'à Londres il y a plus de six grandes librairies qui s'occupent exclusivement de la vente des livres français, tandis qu'à Paris on achète tout au plus les éditions de Tauchnitz et des publications réimprimées. Et pourtant le PRINTING TIMES constate une considérable augmentation dans l'exportation des livres anglais; l'année dernière, cette exportation a représenté une valeur de 970,675 livres sterling, le triple de celle de l'exportation en 1864. L'exportation de livres, de papiers et de matériaux pour l'imprimerie, rapporte à l'Angleterre annuellement 2,800,000 livres sterling, c'est-à-dire une somme qui dépasse les revenus annuels de l'Etat du Danemark. Donc la vente des livres anglais ne se borne point au territoire du Royaume-Uni. Les Anglais sont, du reste, en train de nous dépasser dans la bibliographie par une œuvre gigantesque, qu'on n'ose pas entreprendre chez nous. Il s'agit du catalogue complet de la grande bibliothèque du *British Museum*; 70,000 livres sterling sont votés pour la composition de cet ouvrage, qui donnera les titres de trois millions de volumes à peu près; le premier volume paraîtrait l'année prochaine; on compte publier cinq volumes par an; de cette sorte, la publication durerait quarante ans. Le prix d'un catalogue complet est fixé à 200 livres sterling. On rappelle, à ce propos, que Carlyle a demandé la publication d'un pareil catalogue, il y a trente ans. — Le *Nineteenth Century* du mois d'avril renferme une étude de M. Paul Janet, membre de l'Institut, sur la philosophie de Diderot (la revue anglaise publie ce travail de notre éminent savant en français), un article fort sympathique de Frederick Wedmore sur Jules Jacquemart et un article dans lequel le capitaine Kirhchausmer, de l'état-major austro-hongrois, démontre l'impuissance militaire de la Grande-Bretagne, la faiblesse relative de sa marine, la valeur insignifiante de son armée et la facilité d'une invasion de l'Angleterre par une armée continentale. — Parmi les récentes publications nous avons à mentionner : la Biographie de Colin Campbell, lord Clyde, le défenseur de Balaclava, ancien commandant en chef aux Indes, par le lieutenant général Shadwel (chez Blackwood); — la Description d'un voyage à Novaïa Zembia en 1879, par le capitaine Albert Markham; — l'Histoire anecdotique des institutions parlementaires de l'Angleterre, par G.-H. Jennings

Până în prezent, în bibliografia eminesciană dedicată lucrărilor de limbă franceză, publicația *„Revue Universelle Internationale”,*(Paris,1884) era menționată drept prima revistă din Franța, care acorda atenție creației poetului nostrum național.

Aici era publicată traducearea ”*L'Astre de Venus – Luceafărul”*, împreună cu un articol în care se stabileau *„filiaţii”* între poezia lui Eminescu şi cea a lui Leopardi, făcându-se trimiteri la influența filozofiei lui Schopenhauer asupra creației lui Eminescu.

În 1888, publicaţiile de limbă franceză anunțau în termeni elogioși susţinerea unei teze de doctorat la *Facultatea de litere* a *Academiei din Lausanne,* în care era apreciată *„contribuţia lui Eminescu la dezvoltarea limbii române literare”.*

O altă publicație prestigioasă din Țara Cantoanelor,*”La Semaine littéraire*” (Genève), 1894, prezenta, sub semnătura lui Jules-Ernest Tissot (1867-1922), o panoramă a literaturii române, Luceafărul fiind unul dintre corifeii secolului XIX, despre care afirmă: ”*Eminescu, acest scriitor impecabil, al cărui stil este atât de pur pe cât este de profund pesimismul său.”*

Numele poetului este menționat, de asemenea, și în publicația *”La Revue Nouvelle d' Alsace-Lorraine: histoire, litérature, sciences, beaux-arts”*, (numărul din 01.06.1887). Sunt evidențiate personalitățile din această zonă a lumii, printre ele și regina Elisabeta a României,

care, sub numele de Carmen Sylva, a tradus din Eminescu, aducând astfel un ”*omagiu geniului national al românilor” (...”elle rendait hommage au génie national des Roumains”,* op. cit. p.229*)*.

Ne întrebăm, desigur retoric, cine sunt promotorii cultului eminescian ?

LA

REVUE NOUVELLE

D'ALSACE-LORRAINE ET DU RHIN

HISTOIRE — LITTÉRATURE — SCIENCES — BEAUX-ARTS, ETC.

7me ANNÉE

8me VOLUME

STRASBOURG
SCHAAFF-AMMEL, Libraire
Brandgasse 5.

COLMAR
Imprimerie de Vve C. DECKER
Kopfhausgasse 28.

1888

Année 1894. — N° 17 Samedi, 28 Avril.

LA SEMAINE LITTÉRAIRE

ABONNEMENTS Un an
SUISSE . . . . . . Fr. 6 50
UNION POSTALE . . » 9 —
Les abonnements partent du 1er et du 15 de mois.
On s'abonne à l'Administration
1, Rond-Point de Plainpalais, Genève.

PARAISSANT LE SAMEDI

RÉDACTION ET ADMINISTRATION
Rond-Point de Plainpalais, 1. — Genève.

LA SEMAINE LITTÉRAIRE ne répond pas des manuscrits qui lui sont adressés.

VENTE AU NUMÉRO,
DANS LES LIBRAIRIES, LES GARES ET LES KIOSQUES.
ANNONCES :
Société anonyme Agence suisse de publicité
Orell, Füssli & Cie
Chantepoulet 25, Genève.
Zurich, Bâle, Berne, Lausanne, St-Gall.

Sommaire :

moins qu'abondants. Avez-vous remarqué d'ailleurs, dès qu'on s'éloigne de certains grands sujets tels que Napoléon ou la Révolution d'Angleterre, combien les renseignements se font rares, incertains et fragmentaires? Ne vous y trompez pas, comme de vulgaires romanciers, les graves historiens eux aussi, suivent la mode et s'efforcent de gagner l'oreille du public. Pourtant nulle part peut-être comme en Roumanie, la politique, la linguistique et la littérature n'ont été dans leurs perturbations et leurs métamorphoses, aussi absolument dépendantes à tel point qu'établir l'histoire de l'une c'est esquisser de nécessité celle des deux autres. Or c'est un phénomène digne d'observation. Et nous sommes d'autant moins excusables de nous en désintéresser qu'on ne peut alléguer ici, la difficulté de pénétrer des âmes exotiques, douées

beautés du roumain. D'ailleurs à tous ces *boujouristes* — ainsi que les patriotes de la vieille roche avaient coutume d'appeler ces franco-roumains — il faut rester reconnaissant d'avoir par leurs travers, inspiré à Faca une de ses plus divertissantes comédies *Les Francisés*. Ce sont un peu les *Précieuses ridicules* de la littérature moldo-valaque. Dans une intrigue quelconque, un prétexte à peine, deux demoiselles de petite noblesse et de petite fortune emploient une langue farcie de mots français qui rappelle le latin macaronique de Molière. On m'assure qu'au théâtre, l'effet est impayable. C'est une des meilleures pièces de l'art roumain et je ne vois guère à lui opposer qu'une comédie charmante de M. Basile Alexandri : *Les Nobles et les Parvenus*, et que deux drames lyriques, violents shakespeariens de M. Hasdeu *(Rasvan-Voda)* et de M. Bengescu-Dabija *(Pygmalion)*. A part donc de rares exceptions couronnées de succès plus rarement encore, le théâtre là-bas vit de traductions et d'adaptations. Ainsi sur 56 pièces composent en 1888, le répertoire pour la saison d'hiver du grand-théâtre de Bucarest, on trouvait 32 traductions du français, 5 de l'allemand, 5 de l'anglais et une même du russe.

La littérature imaginative est moins riche encore. M. Demetrescu écrit ne connaître qu'un seul roman de valeur *Les Parvenus anciens et nouveaux*, de Filimon. Ce n'est point à croire qu'à Jassy ou qu'à Braïla on les dédaigne, mais les traductions suffisent et d'ailleurs toute personne à peu près convenable lit le français. Car je vous le dis, en vérité, Bourget, notre cher grand Bourget est aussi célèbre, aussi aimé dans la Dobroudja ou à Pitesci qu'en Touraine ou qu'à Genève. La poésie est plus abondante ; elle compte des artistes supérieurs comme Alexandri, le Lamartine roumain dont certaines pièces ont bien la douce et sainte harmonie des *Méditations* — comme Eminescu, cet impeccable écrivain avec son style aussi pur que son pessimisme est profond ; elle compte aussi des âmes délicieuses comme ce Rossetti que Miche-

ter en bloc la conclusion de M. Demetrescu disant qu'en imitant la France, la littérature roumaine a fait jusqu'ici fausse route. Toutefois, à côté de cette littérature écrite, il en est une autre orale, celle-ci, et vraiment merveilleuse. Afin que vous la goûtiez mieux, j'ai dû vous rappeler l'histoire de la Roumanie. Seulement pour la retrouver cette littérature que d'aucuns ont recueillie sur les bouches fidèles des *laoutars* il nous faudra aller au bois. Un bois de rêve qui doit appartenir à la forêt des Ardennes ! Je vous promets que les lauriers n'y sont point coupés et que bientôt, nous vous en rapporterons des brassées.

ERNEST TISSOT.

LES RACES HUMAINES AUX ÉTATS-UNIS *

LA RACE BLANCHE

II

L'émigration européenne aux Etats-Unis constitue l'un des événements ethnographiques les plus importants de notre époque. C'est l'invasion des barbares, si l'on veut bien prendre ce mot de barbares dans son sens primitif d'étrangers, passant d'un continent à l'autre et d'une manière continue. Toutefois ce grand mouvement présente deux phases assez distinctes dont la frontière se trouve à peu près à la guerre de sécession.

Pendant la période qui précède cette crise mémorable dans l'histoire intérieure du pays, le gros du flot émigrant qui se rend aux Etats-Unis est composé essentiellement de ressortissants des nations avancées : Anglais, Allemands, Scandinaves, quelques Français, relativement beaucoup de Suisses, un certain nombre d'Italiens et de Polonais des classes cultivées, etc.

Or, depuis un quart de siècle environ, la situation est différente. Les éléments supérieurs au point de vue du développement et de la culture sont de plus en plus noyés dans une véritable inondation de masses non dégrossies et qui arrivent

LA

JEUNE FRANCE



TOME SIXIEME

1er Mai 1883 — 25 Mai 1884

PARIS

AUX BUREAUX DE LA JEUNE FRANCE

15, Rue des Beaux-Arts, 15



Celebritatea lui Eminescu pe teritoriul Cocoșului Galic este sporită din ce în ce mai mult prin menționarea numelui său, mai ales în articole dedicate situației literaturii germane.

Astfel, în revista pariziană *”La Jeune France*”, vol 6, (1 mai 1883-25 mai 1884), Auguste Dietrich tratează *”Mișcarea Literară din Germania”.* În acest articol întâlnim o superbă caracterizare a poeziei românești a momentului (p.480), Eminescu fiind menționat.

Surprinzătoare ni se pare și prezența numelui lui Eminescu, alături de cele ale altor poeți, inclusiv Veronica Micle, într-un număr din anul 1881 al *”Revue Historique”,*condusă de G. Monod și G. Fagniez, periodic ce apărea la Paris. Autorul studiului intitulat *”România*” este A.D. Xenopol (p.439-446). Acesta îl evocă și pe Eminescu, pe care îl încadrează în sânul direcției literare imprimate în țara noastră de criticul Maiorescu.

REVUE

HISTORIQUE

Paraissant tous les deux mois.

Ne quid falsi audeat, ne quid veri non audeat historia.
Cicéron, *de Orat.* II. 15.

SIXIÈME ANNÉE.

TOME QUINZIÈME

Janvier-Avril 1881.





PARIS
LIBRAIRIE GERMER BAILLIÈRE ET Cie
108, BOULEVARD SAINT-GERMAIN
AU COIN DE LA RUE HAUTEFEUILLE
1881

Publicaţiile de limbă franceză din diferite ţări – la fel ca şi cele de limbă germană – şi-au manifestat interesul faţă de Eminescu, marcând inclusiv evenimentul tragic şi

neaşteptat al morţii poetului. Aceste reviste îndemnau cititorii lor să se aplece asupra operei sale, în traducere franceză, deoarece *„România a pierdut un poet cu care, pe drept cuvânt, merită să se mândrească”. („Le Courrier du soir”,* Viena).

În Austro-Ungaria, „*Revue d'Orient*” (1889) menționa de asemenea opera lui Eminescu, publicând 2 poezii şi articole despre „*unul dintre cei mai mari poeţi contemporani*”.

Eminescu
în *”Dicționarul Internațional al Scriitorilor”*

Un moment de referință pentru cunoașterea lui Eminescu în spațiul lingvistic francez este apariția amplei enciclopedii a scriitorilor contemporani, sub îngrijirea lui Angelo de Gubernatis.

În acest dicționar, Eminescu este considerat un ”*eminent poet liric român*”.

În legătură cu avatarurile nașterii acestui dicționar, amintim aici maniera în care autoritățile de la București au înțeles atunci să pună la dispoziția autorului italian datele necesare despre scriitorii români ai

vremii[10].

Această tristă poveste o aflăm din scrisoarea dăruită Academiei Române de Iacob C. Negruzzi, aparținând lui Angelo de Gubernatis, și expediată din Italia, la 5 ianuarie 1888, pe adresa scriitorului de la Junimea.

[10] Radu Moțoc, *"Pagini de Istorie. Dicționarul Internațional al Scriitorilor Contemporani Angelo de Gubernatis", în Confluențe Bibliologice,* nr. 3-4, (37-38), 2014, p. 60-93

A. DE GUBERNATIS

DICTIONNAIRE INTERNATIONAL

DES

ÉCRIVAINS DU JOUR



FLORENCE
LOUIS NICCOLAI, ÉDITEUR-IMPRIMEUR
Via Faenza, 68
—
1891

Eminescu (Michel), éminent poète lyrique roumain, né, à Botosani, le 1er janvier 1850; il fit ses études à Cernowitz, à Vienne et à Berlin. Nommé d'abord bibliothécaire de l'Université de Yassy, puis directeur du journal conservateur de Bucarest *Tempul* jusqu'en 1883, atteint d'une terrible maladie, il se retira pendant un an auprès du professeur Leidersdorf dans les environs de Vienne; il se trouve actuellement en convalescence à Botosani. Pendant sa maladie, M. E. a réuni en un volume ses poésies qui avaient paru dans le *Convorbiri Literare;* et ce volume, dont la seconde édition parut en 1885, plaça M. E. au rang des premiers poètes de son pays.

După cum se știe, contele Angelo de Gubernatis intenționa reeditarea lucrării sale *„Dizionario biografico degli scritori contemporanei*”, tipărită în perioada 1879-1880.

Apreciind conținutul ei ca fiind depășit, neavând informații la zi, autorul întreprinde mai multe demersuri, unele soldate din păcate fără răspuns din partea autorităților, pentru a include în acest dicţionar cât mai multe personalităţi literare din România.

Prin urmare, în anul 1888, el se adresează în scris lui Negruzzi, cu rugămintea să îi precizeze adresele celor mai importanți scriitori români.

Iacob C. Negruzzi îi comunică lui Angelo de

Gubernatis numele a 20 scriitori, considerați de acesta drept cei mai reprezentativi scriitori români.

Autorul dicționarului primește aceste adrese, dar aceea a lui Eminescu lipsește, poetul aflându-se atunci la Botoșani, în îngrijirea surorii sale, Henrieta. Aceasta nu îl împiedică să includă numele lui Eminescu în cuprinsul dicționarului.

Anterior, Angelo de Gubernatis încercase să afle adrese şi informaţii despre scriitorii din România, adresându-se *Ministerului Instrucţiunilor Publice* din România, cu rugămintea *,,de a însărcina pe unul dintre funcţionarii săi mai culţi ca să-mi trimită informaţii asupra scriitorilor mai de seamă. Scrisoarea mea a rămas fără răspuns, ceea ce mă miră cu atît mai mult cu cît am aflat, acum o săptămînă, că actualul ministru este prinţul Dimitrie Sturdza, cu care am avut onoarea să studiez în 1863 la Universitatea din Berlin*".

Lipsa de răspuns a autorităților vremii îi trezește un gust amar lui Gubernatis, care dorea să mediatizeze imaginea scriitorilor din România, acesta comparând atitudinea românească cu modul în care au reacţionat oficialităţile din Ungaria: „*Ministrul Ungariei, Dl. de Tréfort, s-a ocupat el însuşi de dicţionarul meu, ceea ce va face ca Dicţionarul să conţină desigur vre-o sută de biografii ungureşti".*

În continuare, autorul italian se întreabă: *,,Pentru ce miniştrii din România nu pun patriotismul în activitatea*

lor, pentru ca să completeze un Dicţionar internaţional, care va avea fără îndoială un răsunet internaţional?"

În ceea ce privește alcătuirea primei ediții a dicţionarului din 1879 - 1880, în care apare și numele lui I. Creangă, autorul a fost sprijinit de Petre S. Aurelian, B. P. Haşdeu şi Mihail Obedenaru-Gheorghiade.

Pentru cea de a doua ediția a Dicționarului, Angelo de Gubernatis a hotărât ca scrisorile prin care solicita scriitorilor români datele biografice şi lista celor mai importante titluri din lucrările acestora să le îndrepte tot spre Iacob C. Negruzzi, cu rugămintea de a le trimite, prin grija sa, cu indicarea adresei expeditorului, pentru a-i convinge pe destinatari că este vorba de o acțiune serioasă, cu speranța că: *„poate se vor grăbi mai mulţi să-mi răspundă"*.

În finalul scrisorii, Angelo de Gubernatis mulţumeşte lui Negruzzi, reamintind: *„Pentru acest serviciu internaţional, pe care îl faceţi României, toţi compatrioţii D-voastră cărora le plac literele vă vor rămâne obligaţi"*.

Efectele includerii numelui lui Eminescu în această enciclopedie prestigioasă este apariția unor traduceri din opera poetului nostru național în limba lui Voltaire, dar și un interes mai pronunțat al presei literare franceze față de biografia scriitorului român.

Printre revistele ce-și îndreptau atenția spre

creația eminesciană amintim *”Echo de la Semaine*”, jurnal literar ilustrat – săptămânal, care apărea la Paris, sub redacția lui M. Edouard Petit.

Revista amintită publica în numărul său din data de 6 Decembrie 1896 un articol dedicat lui Eminescu (”*Pages de l' etranger: Mikael Eminescu”*).

Eminescu în publicații de limbă italiană

Italia este a doua ţară, după Germania, care a tradus şi comentat poezia lui Mihai Eminescu. Încă în timpul vieţii poetului, ca semn al recunoaşterii valorii creaţiei sale literare, *„Rivista Internationale”* (1 martie 1881) prezintă laudativ poeziile eminesciene, la scurt timp după publicarea lor în premieră europeană (în volumul „*Rumänische Dichtungen*”, Leipzig, difuzat la început de an 1881).

Ca urmare a ecoului avut de poeziile eminesciene în diferite cercuri literare din Italia, Marco Antonio Canini, face o selecție riguroasă şi traduce din creaţia eminesciană, poeme pe care le include în cunoscuta sa antologie a poeziei de dragoste din Italia şi din întreaga lume, „*Il libro dell'amore. Poesie italiane e straniere”,* tipărită la Veneţia, – volumul 2, din 1887, include *Sonet II* (*Sunt ani la mijloc),* volumul 3, din 1888, *Sonet III (Când însuşi glasul*), volumul 4, din 1889, *Il desiderio (Dorinţă)*

Față de aceste date, deja cunoscute, noi am descoperit și alte mențiuni în limba italiană. Astfel, ziarul **”IL PICCOLO”**[11] din Trieste (anul II, nr. 635), apărut Vineri 5 Octombrie 1883 (Ediția de dimineață), publica în pagina 1, la rubrica ”*Telegrame și Corespondențe”*, scurte știri de presă din întreaga lume (New York, Londra, Amsterdam, Neuchatel, Budapesta, Madrid, inclusiv din București).

Informația din capitala României este extrem de

---

[11] Ziarul ”*Il Piccolo*” a apărut la Trieste, în perioada 1881-1945, mai întâi într-o singură ediție (de dimineață), din 19 iulie 1882 în două ediții (de dimineață și de după-amiază) iar apoi, din 15 aprilie 1886, se adaugă încă o ediție, a treia: de seară. Cotidianul apărea în format A 2, exceptând anul 1923, când și-a schimbat formatul în A1, doar 39 de numere. Începând cu 1920, se tipărește o a treia ediție zilnică, cu subtitlul ”*Il Piccolo della sera delle ore diciotto”,* schimbat din 1922 în ”*Le ultime notizie...”*. Ziarul a mai purtat temporar și numele de ”*Giornale di Trieste*”. Colecția ziarului se află la ” *Biblioteca Civica Attilio Hortis – Trieste* ”, sub număr de inventar PRG 110428/883 (PRG = periodice/jurnale). În prezent, ”*Il Piccolo*” apare la Trieste, în format digital (la data de 17 septembrie 2014 acest ziar a publicat o știre dedicată *Festivalului Internațional de Poezie Mihai Eminescu*, inaugurat cu o zi înainte la Craiova, unde a fost invitat să participe și Gaetano Longo, poet italian și promotor al *Festivalului Internațional de Poezie* din Trieste.)

succintă, însă plină de dramatism:

”Nebunie. BUCUREŞTI, 4. Poetul român Eminescu a înebunit subit.”

Atât și nimic mai mult. Fără nici un fel de comentariu. Se știe că, la acea dată (începutul lunii Octombrie 1883), Eminescu nu părăsise capitala, aflându-se în Sanatoriul dr. Sutzu. Știrea de mai sus nu era însă o noutate pentru cititorii români. La sfârșitul lunii Iunie (același an), presa din țara noastră anunțase vești cu privire la starea de sănătate a nefericitului ziarist, imediat după internarea acestuia în stabilimentul medical bucureştean, situat pe strada Plantelor. Însă, pentru cititorii italieni, această știre era șocantă.

Anno II. - N.° 635. Trieste, Venerdì 5 Ottobre 1883. (Edizione del mattino) Anno II. - N.° 635

IL PICCOLO

După cum se observă, această informație a ”*înnebunirii subite*” a lui Eminescu a făcut înconjurul Europei, fiind întâlnită și în presa de limbă italiană, citată de noi în acest studiu.

Eminescu în publicații de limba germană

Revista „*Gegenwart*”, apărută la Berlin, la 20 iulie 1878, publică ”*Melancolie”* (traducerea era semnată de prinţesa E. Wedi, mai târziu consacrată ca scriitoare germană, semnând cu pseudonimul Carmen Silva).

Exegeții atribuie reginei Carmen Sylva traducerile următoarelor creații eminesciene: ”*Melancolie”, ”Povestea Codrului”, ”Crăiasa din Povești*”.

Dar, oare, aceasta reprezintă prima transpunere în limba germană a operei lui Eminescu ? Un răspuns la această întrebare îl oferă Silvia Irina Zimmermann[12], care consideră că primele traduceri din lirica română în limba germană ale reginei Carmen Sylva datează din anul 1875, acestea fiind rezultatul colaborării cu scriitoarea Mite Kremnitz, la care trebuie menționată și încurajarea venită din partea poetului Vasile Alecsandri.

Autoarea subliniază că poeziile apărute în 1878 în ziarul german *”Die Gegenwart” (”Prezentul”),* sub seudonimul *E. Wedi* (anagrama numelui E[lisabeta] Wied), reprezintă, cu certitudine, **primele traduceri în germană ale liricii lui Mihai Eminescu** (s.n.), pe lângă traducerile din poeziile lui Vasile Alecsandri.

---

[12] Silvia Irina Zimmermann, ”*Carmen Sylva, Regina Poetă Literatura în serviciul coroanei”*, Editura All, București, 2013, p.20

Aceste traduceri sunt publicate în numărul 19 al revistei *„Die Gegenwart”*, din 11 mai 1878, cu titlul *”Exemple de lirică recentă, traduse după original, în limba germană, de către E. Wedi* [13]”: V. Alecsandri, ”*Steluța”*, ”*Secerișul”.*

Eminescu este prezent cu o singură poezie, ”*Melancolie”,* care este publicată în nr. 29/ 20 iulie 1878 al revistei menționate.

Ecoul avut de această poezie este însă negativ. N. Iorga dezvăluie că, după apariția acestei tălmăciri, în numărul următor al revistei ”*Die Gegenwart (XV, nr. 17, p. 363)”*[14] un critic german îl acuză pe Eminescu de ”*lipsă de claritate și preciziune*”.

Poezia ”*Melancolie*” mai este tipărită încă o dată în *”Magazin für die Literatur des Auslandes*”, în grupajul ”*4 Gedichte von Eminescu – Einsamkeit, Melancholie, Liebeslied, Der Eisvogel*[15]*”*, însă sub semnătura traducătoarei Mita Kremnitz.

Doi ani mai târziu, Carmen Sylva va publica ”*Povestea Codrului*” în *”Magasin für die Literatur des Auslands”* (t.97, p.289), revistă care va face să apară, de data aceasta sub semnătura Mitei Kremnitz, o cunoscută

[13] Acest pseudonim amintește de numele reginei: Elisabeth de Wied.

[14] N. Iorga, ”*Eminescu luptător politic*”, în ”*Istoria literaturii românești contemporane. Partea întâia, Crearea Formei* (1867-1890)”, București, Editura *”Adevărul*”, 1934, p. 295

[15] În ”*Magazin für die Literatur des Auslandes”,* 1880, 50, vol.99, p.130.

creație a poetului, cu titlul *”Eine Satire (III) von Eminescu”.* [16]

Poezia *”Crăiasa din povești*” vede lumina tiparului și la București, în ”*Bukarester Salon*”, sub titlul ”*Märchenkönigin” Deutsch von Carmen Sylva*[17].

Aceasta se întâmpla abia după internarea Poetului în Sanatoriul dr. Sutzu, în luna iunie 1883. Credem că decizia aceasta avea în vedere faptul că, probabil, Eminescu nu mai putea să-și exprime un punct de vedere cu privire la paternitatea traducerii în limba germană a poeziei ”*Crăiasa din Povești”.*

De altfel, această revistă, care apare și la Viena, în perioada 1883-1885, a tipărit alte câteva poezii eminesciene, toate traduse în limba germană de Mite Kremnitz: ”*O verweil*” (*”O,rămâi...”)*[18], *”Ewiglich”(”O,mamă...*”)[19],” *Melancholie”,(” Melancolie*”)[20]*,”Trennung*” (”*Despărțire*”), ”*Einsamkeit*” (”*Singurătate*”)[21].

”*Crăiasa din Povești”*, în traducerea realizată de Carmen Sylva, este prezentă și în lucrarea lui Hans Grabow, ”*Die Lieder Aller Vòlker und Zeiten”*,

---

[16] Idem, 1881, 50, vol.99, p. 391.
[17] ”*Bukarester Salon”,* I (1883), nr. 4, august, p.171-172.
[18] în ”*Der Bukarester Salon*”, Bucureşti, 1884-1885, p.5.
[19] dem, Bucureşti, 1884 -1885, p.149.
[20] idem, 1884 - 1885, p.245.
[21] Idem, București, 1884 - 1885, p. 457

Hamburg, 1888 (p.566, 567-568.), figurând alături de o altă creație eminesciană, ”*Des Wäldes Märchen*” (”*Poveștile Pădurii”*).

La puțin timp după moartea poetului, poezia ”*Crăiasa din Povești*” -”*Märchen-Königin*” - *Űbersetzt von Carmen Sylva* (Cu o notă introductivă) se tipărește din nou la București în ”*Das Literarische Rumänien*”.[22]

Ca urmare a acestei colaborări dintre regină și prietena ei, Mite Kremnitz, se pune întrebarea: cine este primul traducător de fapt al poeziilor lui Eminescu în limba germană ?

În lucrarea de doctorat a lui Valentin Todescu, cu titlul ”*Mite Kremnitz – ”Un spirit german promotor al literaturii românești peste hotare* ” (2013), autorul afirmă că Mite Kremnitz are meritul*” de-a fi fost primul tălmăcitor în limba germană a poeziilor lui Eminescu”.*[23]

Totuși, din episodul relatat de William Beatty-Kingston, în cartea sa memorialistică, ”*Monarchs I Have Met”* (London, 1887) se înțelege că primul traducător în germană al lui Eminescu este regina Elisabeta.

Revenind la mult citata antologie ”*Rumänische Dichtungen, Deutsch von Carmen Sylva. Hrsg. und mit*

---

[22] ”*Das Literarische Rumänien*”, 1889, nr.7-8 (iulie-august, p. 251-252).

[23] Rezumatul Tezei de Doctorat, p. 8

weiteren Beiträge versehen von Mite Kremnitz", apărută la Leipzig: *W. Friedrich, Verlag des "Magazin für die Literatur des In- und Auslandes"; Kröner,* 1881 culegere îngrijită și adăugită de Mite Kremnitz, reeditată ulterior în mai multe ediții, constatăm o selecție oarecum curioasă din operele poeților vremii.

Într-adevăr, cartea conține poezii scrise atât de autori consacrați, cum ar fi Eminescu, V. Alecsandri, D. Bolintineanu, de scriitori cunoscuți, precum C. Negruzzi, sau mai puțin cunoscuți, V.Conachi, dar și nume care trezesc astăzi ușoare zâmbete: Candiano Popescu, Crețeanu, Șerbănescu etc

De altfel, ziarul "*România Liberă*", din anul 1885, care reia o biografie a scriitoarei Mite Kremnitz, apărută anterior în revista "*Familia*", amintește de opera acestei fecunde traducătoare, ignorând însă traducerea unor creații eminesciene în "*Rumänische Dichtungen",* edițiile 1880/1881 și 1883[24].

Verificând și alte ediții ale acestei cărți, cum ar fi de exemplu aceea menționată ca apărută în anul 1883 (?), la Leipzig, ed. W. Friedrich, purtând titlul "*Rumänische Dichtungen. Deutsch von Carmen Sylva. Hrsg. und mit weiteren Beitrag̃en versehen von Mite Kremnitz,* numele lui Eminescu este omis.

---

[24] "*Mite Kremnitz*" în "*România Liberă*", anul IX, nr.2287, p.3.

Chiar și ediția scoasă de Carmen Sylva la Editura Carol Göbl, în 1898, intitulată ”*Rumänische Dichtungen übersetzt von Carmen Sylva” (”Poesii române traduse de Carmen Sylva”)* nu conține nici o poezie de Mihai Eminescu.... De ce oare ?

În schimb, în chiar anul morții poetului, 1889, în revista editată la Viena de dr. Cornelius Diaconovitch, ”*Romänische Revue*”, (august-septembrie 1889) era publicată biografia poetului, urmată de traducerea în limba germană a Poemului ”*Luceafărul” (”Der Abdenstern”,* p.485-490), autorul ascunzîndu-și identitatea sub acronimul L.V.F. (L.V. Fischer).

A doua întrebare: Carmen Sylva a tradus ”*Crăiasa din povești*” în limba germană, singură, așa cum rezultă din dialogul avut cu ziaristul britanic, sau este o traducere comună, efectuată împreună cu Eminescu ?

Recent, am descoperit alte surse documentare necunoscute, în limba germană, aflate la ”*Staatsbibliothek zu Berlin”.*

”BERLINER BŐRSEN-ZEITUNG” (nr.61 din 06.02.1879) prezintă știrea privind creația reginei Elisabeta, tradusă de Mihai Eminescu, ”*bibliotecar la universitate”.*



I. Beilage der „Berliner Börsen-Zeitung" Nr. 61.

Donnerstag, den 6. Februar 1879.

Es ist neulich gemeldet worden, daß der Geistes-
zustand der Fürstin Elisabeth von Rumänien
zu allerlei Bedenklichkeiten Anlaß gebe — dieselbe
hat aber nur, wie sich jetzt herausstellt, einen Opern-
text verfaßt. Das hochfürstliche „musikalische Drama"
führt den Titel „Virful cu dorul" und behandelt
die Legende von Sinai. Es ist in Deutscher Sprache
geschrieben und von Eminescu in's Rumänische über-
setzt, aus welcher Sprache es von dem Bibliothekar
der Universität, Herrn Paganini, in's Italienische
übertragen worden. Die Musik ist von Liubicz, dem
Pianisten der Fürstin. Der Impresario der Italieni-

”BERLINER BŐRSENZEITUNG,
(06.02.1879)

”Es ist neulich gemeldet worden, daß der Geistes zustand der Fürstin Elisabeth von Rumänien zu allerlei Bedcnklichkciten Anlaß gebe — dieselbe trat aber nur, wie sich jetzt herausstellt, einen Opern-tcjrt verfaßt. Das hochfürstliche „musikalische Drama" führt den Titel „Virful cu dor" und behandelt die Legende von Sinai. ***ES ist in Deutscher Sprache geschrieben und von Eminescu ins Rumänische über***

setzt, auS welcher Sprache es von dem Bibliothekar der Universität; *Herrn Paganini, ins Italienische übertragen worden. Die Musik ist von Liubicz, dem Pianisten der Fürstin. Der Impresario der Italienischen Opera, in welcher das „musikalische Drama".*

O știre similară apare și în presa vieneză, după cum se observă și în ziarul ”*Neue Freie Presse*”, din data de 7 februarie 1879, care folosește aceleași informații prezentate de ziarul german menționat anterior.

Aflăm, astfel, că Mihai Eminescu, *”bibliotecar la universitate*”, a tradus din germană în limba română libretul unei drame muzicale, având ca autoare pe prințesa Elisabeta a României, purtând numele de ”*Vârful cu Dor*”, descriind legenda Mânăstirii Sinaia. Mai aflăm că libretul este tradus în limba italiană de Paganini, iar muzica este compusă de Liubicz, pianist german la curtea prințesei.

Neue
Freie Presse.
Abendblatt.

Nr. 5190. | Wien, Freitag, den 7. Februar | 1879.

Politische Uebersicht.

Wien, 7. Februar.

Positive und verläßliche Nachrichten über die Formirung des neuen Cabinets liegen noch immer nicht vor, insbesondere mangeln alle Andeutungen über die Personen, aus denen Graf Taaffe sein Ministerium zusammenzusetzen gedenkt. Selbst die bisher so fruchtbare Conjectural-Literatur ist momentan in diesem Punkte erlahmt. Wir werden uns in Geduld fassen müssen, bis die Wiener Zeitung durch Veröffentlichung der betreffenden kaiserlichen Handschreiben allen Zweifeln ein Ende macht.

Im ungarischen Reichstage hat gestern Herr v. Tisza die vom Grafen Albert Apponyi gestellte Interpellation in Betreff der Verwaltung Bosniens und der Herzegowina in jener vieldeutigen, gewundenen und allen möglichen Auslegungen Raum gebenden Sprache beantwortet, welche für die Occupations-Angelegenheiten von unseren drei Regierungen eigens erfunden zu sein scheint.

Kleine Chronik.

Wien, 7. Februar.

Numele lui Eminescu este scos în evidență și într-un ziar din Cehia, ”*Teplitz-Schőnauer Anzeiger”* (Samstag, den 15 Februar 1879, p.7), care apărea în în orașul Teplice (Teplitz-Schőnauer, în germană). Redacția informează cititorii săi cu privire la *”drama muzicală*” compusă de prințesa Elisabeta a României, reiterându-se informațiile apărute în presa din Germania și Austro-Ungaria.

Nr. 7. | Samstag, den 15. Februar 1879. | 19. Jahrgang.

Teplitz-Schönauer Anzeiger.

Pränumerations-Preis: Loco Teplitz-Schönau für ein Vierteljahr 1 fl. 20 kr., per Post 1 fl. 40 kr.

Redaction und Expedition: Bahnhofstraße „Hotel Kronprinz Rudolf", Hintergebäude.

Inserate nehmen auf in Wien, Prag und Berlin: Haasenstein & Vogler, R. Mosse; in Wien G. L. Daube, Alois Oppelik; in Dresden „Invaliden[illegible]

Die Quellenstörung im Stadtbade.

Es ist eine schwere Pflicht, die in dieser Nummer an den Wochenchronisten herantritt.

Ueber Nacht ward die altberühmte, mehr als 1000jährige Thermenstadt plötzlich von einem Ereignisse betroffen, das, wenn es durch die Zukunft nicht wieder gut gemacht wird, von unberechenbar schweren Folgen nicht allein für Teplitz sein müßte: Die Urquelle des Stadtbades bei den sogenannten Löwenköpfen ist seit Donnerstag früh versiegt. Schon am Mittwoch Abends, kurz nachdem ein heftiger Sturmwind sich erhoben — wurde eine merkliche Abnahme der Quelle beobachtet. Endlich am Donnerstag-Morgen blieb sie ganz aus. —

Sofort durchflog die Kunde hievon die Stadt — eine Trauermär, wohin nur immer sie traf!

Die sonst so belebten Straßen und Gassen waren an jenem Vormittag fast menschenleer und verödet. Nur hie und da stand eine kleine Gruppe und besprach gedrückten Tones das Ereigniß des Tages. Um 11 Uhr Vorm. versammelte sich das Rathscollegium unter dem Vorsitze des Herrn Bürgermeisters Uberr mit dem k. k. Bezirkshauptmann, dem Bäderinspector, den Badeverwaltern und den Vertretern des Revierbergamtes im städtischen Sitzungssaale zur vertraulichen Berathung über die hereingebrochene Calamität. Nach längeren Debatten wurde einstimmig der Beschluß gefaßt, Se. Excellenz, den Ministerpräsidenten, Fürst Adolf Auersperg, telegrafisch um Hiehersendung einer geologischen Commission zu bitten. Ferner wurde eine Quellencommission ad hoc eingesetzt und aus den Bäderbesitzern, dem St.-R. Stöhr und den St.-V. Siegmund, Günner, Dr. Müller und Dr. Hirsch constituirt.

Um einer voreiligen Alarmirung nach Außen vorzubeugen, wurde gleichzeitig die Depeschen-Aufgabe hinsichtlich Meldungen der Quellenstörung sistirt. War ja doch noch Hoffnung vorhanden, daß die Quelle, ähnlich wie anläßlich des großen Erdbebens des vorigen Jahrhunderts in Lissabon, sich nach einigen Stunden wieder einstellen dürfte. Allein diese Erwartung erfüllte sich vorläufig nicht. Die Mitglieder der Quellen-Commission, die Badeärzte 2c. waren Donnerstag Nachmittag bei der Abflußstelle versammelt und leiteten die ersten Untersuchungen ein. Es war ein schmerzlich berührendes Bild. Im Corridor lag der aus dem Estrich gehobene Deckstein und daneben eine Schichte von gelbem Schutt und Sand; um die quadratische Oeffnung des Quellenunterbaues stand eine zahlreiche Gruppe resignirt, theils stumm vor sich hinblickend, theils nur halblaut sich besprechend, vor dem Quellen-Abfluß wie vor einem offenen Grabe. Kein Tropfen wollte mehr hervorquellen, kein Dunstwölkchen mehr aufsteigen....

Auf den Straßen und Gassen aber ward es in den späten Nachmittagsstunden um so lebendiger. Allüberall wurde von der Quellen-Calamität gesprochen. Die Phantasie leistete Erstaunliches. Die kunterbuntesten Gerüchte durchschwirrten die Stadt. Die geschäftige Fama vergrößerte und vervielfältigte in gewohnter Weise.

Um die Bevölkerung über die Sachlage aufzuklären, veröffentlichte die Quellen-Commission Freitag Früh durch Maueranschläge eine Kundmachung, welche auch unserer heutigen Nummer beiliegt.

Die Beunruhigung, Sorge und Aufregung der Bevölkerung wurde denn auch in Folge dessen wesentlich beschwichtigt. Freitag Früh fand hierauf die erste Localcommission im Stadtbade statt, an welcher nebst den Regierungs-Delegirten Herrn Bergrath Professor Wolf aus Wien und Herrn Professor Dr. Gustav Laube aus Prag auch die städtische Quellen-Commission sich betheiligte. Das erste Gutachten derselben, das sofort durch Maueranschläge kundgemacht wurde, lautet dahin, „daß die Sorge wege[illegible]änzlichen Verschwindens der Quelle unbegrü[illegible], und die Wiedergewinnung der Therme in [illegible]iger Zeit zu gewärtigen ist." Dieses fachm[illegible]ische Gutachten auf Grund mehrstündiger [illegible]nauer Erhebungen wird gewiß nicht verfehlen, allenthalben eine weitere Beruhigung zu üben und die besten Hoffnungen zu erwecken.

Gewichtige Gründe sprechen dafür, daß die Quellenstörung im Stadtbade nur eine periodische ist. Vor allem die Analogien in der Quellengeschichte. Der gleiche Vorfall in Teplitz im verflossenen Jahrhundert nach dem Erdbeben von Lissabon und die zahlreichen Quellenstörungen während der letzten Jahrhunderte in Karlsbad, wo dennoch die Thermen stets von neuem wieder aufgefunden wurden, berechtigen zu dem Schlusse, daß auch hier nur eine periodische Störung vorliegt. Von einem gänzlichen Verschwinden der Quelle aber kann keine Rede sein. Selbst wenn in Folge natürlicher oder menschlicher Eingriffe in das Quellengebiet (z. B. durch die Katastrofe bei Dux) der Abfluß der Thermen gehemmt und abgelenkt worden ist, so muß immer noch daran festgehalten werden, daß bei entsprechenden Bohrungen und Nachgrabungen das Quellen-Reservoir früher oder später aufgefunden werden muß; zur Muthlosigkeit ist also durchaus kein Grund.

Eine mehr als 1000jährige Therme, von solcher Mächtigkeit, die unzweifelhaft aus einem größeren Quellenreservoir gespeist wird — kann unmöglich so urplötzlich ganz spurlos verschwinden. Sicherlich wird es den eifrigen Bemühungen der Commission bald gelingen, vollständige Klarheit zu schaffen, bis zum Grunde der Störung vorzudringen und gegen dieselbe in geeigneter Weise Abhilfe zu schaffen. Bereits Freitag Mittags begab sich die Commission nach Dux, um auch den durch die weiter unten gleichfalls geschilderte Katastrophe überschwemmten Kohlen-

Feuilleton.

„Selbst ist der Mann".

A. A. N. Es ist ein schönes, stolzes, vielbedeutendes und vollberechtigtes Wort, das der bestens bekannte unermüdliche Volksfreund und Volksschriftsteller Dr. Ferd. Stamm, dessen Verdienste ich vor Jahren bereits in einer ausführlicheren biografischen Skizze zu würdigen Gelegenheit nahm, seinem neuesten Werke als Titel vorangesetzt hat.*) Gleich wie der goldene Stern auf der Stirne der Märchenprincessin, leuchtet dieser lebens- und schaffenskräftige Satz an der Spitze des stattlichen Buches, das des liebwerthen Freundes Hand vor Kurzem mir zugesandt. Selbst ist der Mann! Wie das so muthvoll entschlossen klingt, so unentwegt und zum rastlosen Schaffen anregend!

Mir ist's, als hörte ich die lebendige Stimme dessen dazu, der sein ganzes Leben hindurch, bis her auf sich selbst gestellt, als ein Apostel der Arbeit so vielseitig schaffend und anregend seinem Volke das Evangelium wahren Fortschrittes gepredigt hat. Und just in diesen trüben Zeiten schwerer volkswirthschaftlicher Krisis, die nicht enden zu wollen scheint, bedarf es des kräftigsten Anrufs, der ernsten Ermuthigung, der weisen Führung, damit ein großer Theil der Bevölkerung nicht ganz verzage, sondern neu sich aufrichte und in sich selbst erstarke. Nicht der Staat und nicht die Gesellschaft, weder die Gesammtheit noch die Familie sind in Zeiten des allgemeinen wirthschaftlichen Niederganges im Stande, einem erschöpften Volkswirthschaftskörper neues gesundes Leben einzuhauchen. Der neue Aufbau muß von der Urzelle — vom Individuum aus geschehen. — Jeder für sich und Jeder für Alle! muß das Losungswort lauten!

Die Zeit des Goldregens und der volkswirthschaftlichen Hochfluth, die viele Tausende fast mühelos und müssig dem Reichthume entgegentrug, ist seit Jahren vorüber. Die alte ehrliche Arbeit fordert wieder ihr Recht. Aber noch immer können und wollen Viele die vollen Fleischtöpfe Egyptens und die Herrschaft des goldenen Kalbes nicht vergessen und mißmuthig klagen sie und warten auf bessere Zeiten und fremde Hilfe und versäumen die beste Zeit und Gelegenheit zur Einkehr und Umkehr. All' Diesen und der heranblühenden Jugend des Volkes ruft Ferdinand Stamm in seinem „Selbst ist der Mann!" goldene Worte der Weisheit, Wahrheit, Erfahrung und Ermuthigung zu. An weltgeschichtlichen Charakterbildern zeigt er uns den Weg zum erfolgreichen, gedeihlichen Schaffen, zur segensvollen Arbeit, zur Reorganisation im Einzelnen und der Gesammtheit. — Der Leser mag aus dem nachfolgenden zweiten Capitel: „Der erste Anstoß", dem wir gelegentlich noch weitere folgen lassen, sich selbst überzeugen.

Der erste Anstoß.

Wenn wir in unserem eigenen Leben diejenige That oder dasjenige Werk heraussuchen, auf welches wir uns etwas zu Gute thun, und welches auch bei ehrenhaften und einsichtsvollen Männern Zustimmung, Anerkennung und Lob erlangt hat, so werden wir finden, daß der erste Gedanke dazu meistens durch einen äußern Anlaß, durch ein zufälliges Ereigniß, oft auch nur durch ein uns überraschendes Wort geweckt wurde. Dieser erste Anstoß ließ einen tieferen Eindruck zurück, der uns mit neuen Gedanken erfüllte, daraus reifte ein fester Entschluß, ein klarer Plan, wir gingen mit frischer Kraft an die Ausführung und das Werk gelang uns ganz besonders.

Von tüchtigen Männern aus unserer Nachbarschaft und aus unserer weiteren Bekanntschaft können wir ein Gleiches erfahren, wenn wir sie fragen, wie denn die bedeutende That, das erfolgreiche Unternehmen, oder das erstaunliche Werk, um dessen willen sie vielleicht unseren Neid erregen, ihnen eingegeben wurde.

*) Selbst ist der Mann. Charakterbilder für das Volk und die Jugend von Dr. Ferdinand Stamm. Wien. Alfred Hölder.

Die heutige Nummer umfaßt 4½ Bogen und zwei Extrabeilagen.

einen sehr glücklichen Abend. Sie war diesmal disponirt wie selten und sang mit ungewohnter Frische und Verve selbst schwierigere Partien. Daß sie damit auch ein entsprechendes Spiel verband, brauchen wir in solchen Rollen nicht besonders hervorzuheben. — Sehr drastisch und gelungen in Spiel, Gesang und Figur war Herr Holm als „Sieberl". Er bot diesmal eine Mustertype eines Parodien-Schneiders. So viel von der Bühne, wo es sehr lebendig und illuminirt herging. — Im Zuschauerraum dagegen soll es ebenso still als leer gewesen sein. Zu sehen war vom Publicum mitunter fast gar nichts; denn das im Theater herrschende „Licht" war gleichfalls eine — Parodie, aber eine etwas zu dunkle....

A. A. Naaff.

Offenbachs neueste Operette „Madame Favart" hatte bei ihrer ersten Aufführung im Wiedner Theater einen durchgreifenden Erfolg. Die maßgebende Kritik äußert sich hierüber: Es ist eigentlich keine Operette, was der Compositeur diesmal geboten, es ist eine komische Oper im besten Sinne des Wortes. Das Burleske ist über Bord geworfen, poetisch duftige Weisen musikalische Feinheiten und reizende Instrumentation sind an seine Stelle getreten. Mit dem Compositeur halten die Librettisten Chivot und Duru gleichen Schritt. Auch sie sind dem in Paris üblich gewordenen Operetten-Blödsinn aus dem Wege gegangen und haben eine recht vernünftige, gut erfundene Handlung mit vielem Witz durchgeführt.

Nun mögen alle Literaten um ihren Ruhm und ihre Existenz zittern! Man höre! Die Fürstin Elisabeth v. Rumänien hat einen Operntext verfaßt. Das hochfürstl. „musikal. Drama" führt den Titel: „Virful cu dorul" und behandelt die Legende von Sinai. Es ist in deutscher Sprache geschrieben und von Eminescu ins Rumänische übersetzt, aus welcher Sprache es von dem Bibliothekar der Universität, Herrn Paganini, ins Italienische übertragen worden. Die Musik ist von Liubicz, dem Pianisten der Fürstin. Ueber die Aufnahme, welche das „musikalische Drama" gefunden hat, fehlt noch eine Nachricht.

Wie man dem Mailänder „Secolo" aus Paris telegraphirt, hat Verdi soeben eine neue Oper vollendet. — Ob das nun die Welt noch interessiren wird?

Aus Hamburg wird geschrieben: Bei unseren Theatern ist es Sitte, daß jeder hervorragendere Schauspieler jährlich sein Benefiz hat. Das ist nicht blos eine Annehmlichkeit für den Schauspieler, sondern auch für den Director; denn an Benefizabenden ist gewöhnlich das Theater recht gut besetzt, und von der Einnahme erhält der Beneficiant bekanntlich nur die Hälfte. Eine fernere gute Sitte ist es hier, deß sich die ersten Künstler recht gut vertragen und ihre Freundschaft zumal an Benefizabenden sichtbar bethätigen. So kam vor bald einem Jahre Ludwig Barnay in ein hiesiges Geschäft und bestellte für seinen Freund Friedmann eine Schreibmappe zu dessen Benefiz. Er machte die Geschäftsinhaber darauf aufmerksam, daß er das Eleganteste und Feinste haben müsse. Friedmann erhielt denn auch eine herrliche Schreibmappe, Barnay aber eine noch herrlichere Rechnung von — 700 Mark. Das war denn doch zu viel und der Künstler ließ sich verklagen. Da er verurtheilt wurde, wird wohl die hochelegante Schreibmappe 1000 Mark gekostet haben.

Man schreibt aus Wien: Offenbach hat gerade nicht den Ruf eines angenehmen Regisseurs, er ist bei den Proben schwer zufrieden zu stellen und kommt, wenn man endlich Alles erledigt und geordnet glaubt, immer wieder mit neuen Ausstellungen und neuen Wünschen. Freilich ist es fraglich, ob auch die Zufriedenheit des früher allmächtigen Operetten-Souveräns immer angenehm ist. Bei einer Probe der „Kreolin" hatte Offenbach einer Sängerin ein ziemlich scharfes Wort zugerufen und diese darauf ebenso scharf erwidert. Als sie nun das nächste Couplet gesungen, eilte Offenbach auf sie zu und drückte einen Kuß auf ihre Lippen. Das ist allerdings schwer zu entscheiden, was der Sängerin — angenehmer gewesen, Tadel oder Enthusiasmus!

Zur Wucherfrage.

Die Reichenberger Handels- und Gewerbekammer richtete unterm 16. December v. J. ein schriftliches Ersuchen an den Vorstand des Gremiums für Handel und Industrie in Teplitz, über die Wucherverhältnisse in Stadt und Bezirk der Kammer Bericht zu erstatten, da dieselbe in Folge der durch Landtagsbeschluß angeordneten Wucher-Enquete, diese Angelegenheit gleichfalls aufmerksam zu verfolgen bemüssigt ist. Der Präsident des Gremiums, Herr Landesmann, hat nun die in jenem Ersuchen gestellten sieben Specialfragen bezüglich des Wuchers in einem Berichte an die Kammer, wie folgt, beantwortet:

Hochgeehrtes Präsidium!

Gemäß hochgeschätzter Zuschrift dto. 16. December 1878, Z. 3440, soll der ergebenst gefertigte Vorstand eine gutächtliche Aeußerung abgeben, ob wieder gesetzliche Maßregeln gegen den Wucher zu reactiviren wären.

Der Ausschuß des gefertigten Gremiums hat sich nun in der Sitzung vom 16. d. M. principiell gegen den Erlaß eines jeden Wuchergesetzes ausgesprochen. Die maßgebenden Motive, welche diesen Beschluß leiteten, ergeben sich durch die nachstehende Beantwortung jener durch die verehrliche Kammer diesbezüglich vorgelegten Fragepunkte.

ad 1. Die namhaften hiesigen Geldinstitute, als die gegenwärtige österreichisch-ungarische Bankfiliale, die böhmische Escomptebank-Filiale, die gewerbliche Spar- und Vorschußcassa, sowie die hiesigen Bank- und Wechselgeschäfte sind äußerst wichtige Regulatoren für den Marktpreis des Geldes der Stadt Teplitz sowie deren Umgebung. Die hiesige Sparcassa hinwieder gewährt eine vorzügliche und bedeutende Stütze und Aushilfe dem allgemeinen Hypothekarcredit. Beachtet man weiter, daß zeither österreichisch-ungarische Staatspapiere und die vom Staate garantirten Eisenbahn-Actien einen jährlichen Zinsengenuß von 7 bis 10 Percent bieten, so kann man wohl im Hinblick auf diese hohe Verzinsung mit Recht es aussprechen, daß sich der allgemeine Zinsfuß in dem hiesigen Bezirke, den Verhältnissen angemessen, in normalen Grenzen bewegt und daß die Fälle der Bewucherung in unserer Gegend kaum zahlreich sein werden.

ad 2. Kann man nicht in Abrede stellen, daß bei der Landbevölkerung für die sogenannten Bauernwechseln mitunter 15 bis 30 Percent als Zinsensatz unterlaufen mag. Bei Hypothekardarlehen erscheinen sporadisch 7 bis 15 Percent verbüchert; es dürfte auch nicht immer der verbücherte Darlehensbetrag voll einbezahlt worden sein.

ad 3. Seit Aufhebung des Wuchergesetzes, demnach seit dem letzten Decenium, erscheinen die Fälle der Bewucherung kaum frequenter als normal; im Gegentheil ist man der Meinung, daß durch die Auflassung des Wuchergesetzes auf den allgemeinen Zinsfuß nur eine höchst günstige Rückwirkung ausgeübt worden ist. Von jener Zeit an konnte sich der Geldmarkt frei bewegen, concurrirende Factoren regelten den Zinsfuß nach Bedarf, nach Nachfrage und nach Bonität des geldsuchenden Publicums.

ad 4. Die Volkswirthschaft und der damit bedingte Verkehr des Geldwesens, die Fühlung mit dem großen allgemeinen Geldmarkte lassen es keineswegs rathsam erscheinen, den Wucher im Wege der Gesetzgebung zu bekämpfen, noch weniger könnte man auf jene im böhmischen Landtage in Vorschlag gebrachten dilatorischen gesetzlichen Bestimmungen einrathen.

Wenn sich nun der ergebenst gefertigte Vorstand gegen den Erlaß eines Wuchergesetzes ausspricht, so kann man doch nicht umhin in Anregung zu bringen, daß dem Staate doch noch andere Mittel und Wege gegen den Wucher geboten sind. Staatlich fördere und stütze man jene Credit-Institute, welche namentlich für die Landbevölkerung den Geldverkehr auf gesunder und billiger Basis vermitteln. Derartige Geld- und Hypothekar-Institute sollten nicht mit ungemein hohen und vexatorischen Steuern belastet werden.

Wird das Erträgniß dieser Institute nicht vorerst von Staatswesen absorbirt, so kann und wird sich bei derartigen Schaffungen das Privatcapital wieder betheiligen, einestheils in der Voraussicht, anderntheils in der Berücksichtigung, daß ein Theil dieses größeren Nutzen-Erträgnisses den Reservefond zugeführt, dieser von Jahr zu Jahr gestärkt und dadurch eventuell jeder Verlust des Theilnehmers ferngerückt werden kann. Auch wäre es wohl angezeigt, wenn die Filialen der nunmehrigen österreichisch-ungarischen Bank ihren Hypothekarcredit in Cisleithanien nicht einzig und allein auf den Großgrundbesitz beschränken, sondern auch den kleineren Grundbesitz in den Rahmen ihrer Geschäftsthätigkeit einbeziehen würden.

Geld ist Waare, und der Markt, der Verkehr des Geldes muß ein großer, allgemeiner, wohl staatlich geregelter, aber staatlich nicht eingedämmter sein. Der Staat schenke dieser Bewegung, diesem Bedürfniß stets die nöthige Beachtung, die stützende Obsorge, dann wird auch der Ruf nach jeden Wuchergesetz hinfällig werden.

Teplitz, 28. Jänner 1879.

Vom Gremium für Handel und Industrie.

Der Präses:
S. L. Landesmann.

Sie hat sich nie wieder völlig erholt. Sie kränkelte fort. Sie sollte Bäder brauchen, in den Süden gehen und war nicht fortzubewegen. — Wie hätte sie ihre Wirthschaft verlassen können! Ganz unmöglich, sie mußte ja persönlich zum Rechten sehen, wenn nicht Alles zu Grunde gehen sollte. Ich mußte es endlich aufgeben, sie zu überzeugen. Sie war zu nervös, zu reizbar, als daß ich sie mit Festigkeit, mit Strenge hätte zur Vernunft bringen können. Je mehr ihr aber die Kräfte schwanden, desto entschiedener, desto krankhafter wurde ihr Begehren, tüchtig zu schaffen. Es war, als ob sie an der gröbsten Arbeit das größte Vergnügen fände. — Es kam — schelten Sie mich einen Sybariten — aber es kam dahin, daß mich ein unangenehmes Gefühl durchzuckte, wenn sie mir die verdorbene, harte, hier und da wund gerissene Hand reichte. — Sie ließ mich oft genug allein bei Tisch sitzen, weil sie noch persönlich in der Küche hantiren mußte. Kein Tag verging ohne weitschichtige häusliche Arbeit. Gestern war große Wäsche gewesen, heut wurden die Zimmer gescheuert, morgen die Fenster polirt, Thüren geseift und Klinken geputzt, übermorgen die Gardinen gewechselt und die Teppiche geklopft, und so ging es fort, einen Tag wie den anderen. Eine Atmosphäre von Wasserdampf und Schmierseifengeruch lag brustbeklemmend über dem ganzen Hause. Ich zog mich in mein Studirzimmer zurück. Ich blieb auch dort nicht ungestört. Meine Frau verlangte Uebermenschliches von ihren Leuten und war mit keiner Arbeit zufrieden. Gaben die Leute Widerpart, so mußte ich interveniren. So ging es Tag für Tag, so wurde mir mein Haus verleidet, so rettete ich mich in die Kneipe, die mir nach und nach zur Gewohnheit geworden ist.

Meine Frau war sehr unglücklich darüber. Die Arme! Sie meinte es so gut. — Gewiß. — War aber zu scharf, viel, viel zu scharf!..."

Der Professor warf den Rest seiner Cigarre weg und trank einen schweren Schluck. „Ich bin sehr breit geworden, Kleiner, entschuldigen Sie, die Geschichte konnte Sie gar nicht interessiren!"

„Doch, ich möchte gern eine Erklärung für die ausgeprägte Einseitigkeit dieses Thuns, das doch sicherlich einem sehr bewußten Pflichtgefühl entsprungen ist. Oder waren vielleicht auch Sie ein wenig zu scharf, Herr Professor?"

„Ganz recht", entgegnete er, ohne die letzte Frage zu beachten, „ganz recht!" Pflichtgefühl, reines Pflichtgefühl. Nach ihrem Tode habe ich den Schlüssel zu ihrem seltsamen Wesen gefunden. Sie hinterließ ein Tagebuch. Die letzten Worte sind an unserem Hochzeitstage geschrieben und lauten etwa: „Ich will als reiche Frau nicht vergessen, daß ich ein armes Mädchen war. Kann ich sein Gut nicht mehren, will ich es doch treu wahren und erhalten. Das soll meine erste und heiligste Pflicht sein." — So ungefähr hatte sie geschrieben. Sehr brav, nicht wahr? Aber doch ein klein Wenig spießbürgerlich! — Oder thue ich meiner Seligen Unrecht, lieber Freund?"

„Wissen Sie, Herr Professor, was ich aus alledem schließen möchte?"

„Nun?"

„Man soll kein armes Mädchen nehmen."

Ein feiner Zug überlegener Ironie spielte um die Lippen des Professors. „Ewig schade, daß Sie kein Naturphilosoph geworden sind," sagte er dann, „Sie besitzen ein schönes Talent zu verallgemeinern. Auf Grund des einen Falles ein drakonisches Gesetz, das überdies einen Schein von Berechtigung für sich hat! Moral-Häckel Sie! Und doch, Etwas liegt drin in Ihrer Sentenz, so frivol sie immer klingt. Gestatten Sie mir nur zu präzisiren, was ich unter arm verstehen möchte. Hab und Gut machen's nicht aus. Der aber ist arm, ob er viel oder wenig hat, der dem Besitz einen übertriebenen Werth beimißt, der nicht seiner Habe Herr, sondern ihr Diener ist. Und für arm im Geiste muß ich Alle die halten, denen irgend ein schroffes, gleichviel ob an sich gutes oder böses, Prinzip den klaren Blick trübt und die Freiheit der Entschließungen fesselt. Das mag für meine Selige gelten und — Kleiner, Kleiner — Ihre Sentenz eben! — Principiis obsta. Widerstehen Sie den Anfängen! .... Ich denke, wir gehen. Lassen Sie sich auch den Stammtisch nicht zum Grundsatz werden. Sie sind auf dem Wege dahin und haben noch kein Recht, mit ihm sich müde zu begnügen. Noch wurden Sie nicht aus dem Hause gewirthschaftet!"

W. H.

Drama lui Eminescu din anul 1883, în surse jurnalistice de limbă germană

Același ziar german, ”BERLINER BŐRSEN-ZEITUNG”, publică, în numărul său din 06.10.1883, p. 7 următoarea notiță despre situația poetului:



Morgen- № 468. Ausgabe.

Berlin, Sonnabend, den 6. October 1883.

Berliner Börsen-Zeitung.

Dieses Blatt erscheint in der Woche zwölfmal.

Abonnements-Preis: vierteljährl. f. Berlin 7 Mark 50 Pf., für ganz Preußen, das übrige Deutschland und ganz Oesterreich 9 Mark.

Insertions-Gebühr: die viergespaltene Zeile 40 Pf.

Als Gratis-Beilagen erscheinen außer anderen tabellarischen Uebersichten eine Zusammenstellung aller Submissionen, Allgemeine Verloosungs-Tabellen und Restanten-Listen.

Die einzelne Nummer kostet 10 Pf.

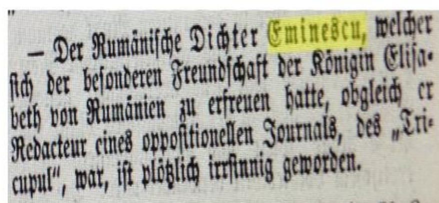
Alle Postanstalten, Zeitungs-Spediteure und unsere Expedition nehmen Bestellungen an.

Expedition der Berliner Börsen-Zeitung: Berlin W., Kronenstraße No. 37. — Annahme der Inserate: in der Expedition.

Telegraphische Depeschen.

ordentliche Lehrer Dr. Kurze zum Oberlehrer befördert worden.

Einbeziehung der Provinz Hannover in die Verwal-



– Der Rumänische Dichter Eminescu, welcher sich der besonderen Freundschaft der Königin Elisabeth von Rumänien zu erfreuen hatte, obgleich er Redacteur eines oppositionellen Journals, des „Tricupul", war, ist plötzlich irrsinnig geworden.

”Der Rumänische Dichter Eminescu, welcher
sich der besonderen Freundschaft der Königin Elisabeth
von Rumänien zu erfreuen hatte, obgleich er
Redacteur eines oppositionellen Journals, des „Timpul",
war, ist plötzlich irrsinnig geworden.”

(”Poetul român Eminescu, care s-a bucurat de prietenia specială a Reginei Elisabeta a României, cu toate că era redactor al unui ziar de opoziție ”Timpul”, a înebunit dintr-o dată.”)

Știrea este inserată și într-un ziar de limbă germană din capitala Cehiei, *”Prager Tagblatt*”, numărul din data de 5 oct.1883 (p.7). Scurta notiță este identică cu aceea din ziarele berlineze (înebunirea subită și prietenia cu regina Elisabeta).

Subliniem cele două apelative folosite în acest scurt articol: ”*celebrul poet român”* și ”*nefericitul poet”*.

După cum se observă, această informație a ”*înnebunirii subite*” a lui Eminescu a făcut înconjurul Europei, fiind întâlnită și în presa de limbă italiană, citată de noi în acest studiu.

Nr. 276 | Freitag, 5. October 1883. | VII. Jahrgang.

Administration und Redaction
Herrengasse Nr. 16 neu

Inserate werden nach dem Raume mit Zugrundelegung der fünfmal gespaltenen Petitzeile billigst berechnet.

Für die Uebernahme v. Offerten u. die Ertheilung von Auskünften wird nichts berechnet.

Erscheint täglich um 7 Uhr Früh.

Prager Tagblatt.

Abonnement für Prag
monatlich . . . fl. 1.—
vierteljährig . . . „ 3.—

Zustellungsgebühr:
monatlich . . . . 15 kr.

Mit Postversendung:
monatlich . . . fl. 1.40
vierteljährig . . . „ 4.20

Einzeln:
Prag 4 kr., auswärts 6 kr.

General-Agentur Wien bei der Annoncen-Expedition Moritz Stern, Wollzeile 23

Aus den Landstuben.

Mit Ausnahme des böhmischen Landtages, dessen denkwürdige Debatte über die Rieger'sche Wahlreform-Resolution das politisch bedeutungsvollste Moment der heurigen Sommersaison bildete, hatten unsere übrigen Landtage diesmal im Großen und Ganzen ruhige Sessionen. Der in der Verfassung für sie eingeräumte Competenzkreis ist groß genug, um ihnen eine wohlthätig eingreifende Wirksamkeit zu Nutz und Frommen der Länder zu gestatten, und andererseits wieder so eingeengt, daß die Gelegenheit zu aufregenden, aber von praktischem Nutzen selten begleiteten Debatten nur auf langen Umwegen gesucht werden kann. Wir gehören zu Denen, welche meinen, daß es so am besten ist. Dem Reichsrathe obliegt die Feststellung der allen Ländern gemeinsamen Gesetzes-Bestimmungen, den Landtagen aber im Vereine mit den Regierungs-Organen die Detailarbeit der Durchführung und die Ausarbeitung gewisser nützlicher Landesgesetze, wobei die Fachmänner Gelegenheit finden, sich in eminenter Weise nützlich zu machen. Ein Rundblick beispielsweise auf die letzten Tagesordnungen der gegenwärtig tagenden Landtage gewährt ein recht prosaisches, aber auch praktisches Gruppenbild. Der oberösterreichische Landtag berieth über die Feldschäden bei Manövern, über das Gemeindestatut der Stadt Linz und über die Heranziehung der Assecuranzen zu Beiträgen für die Feuerwehren. In Brünn berieth man über die Vermehrung der Landesbeamten, über eine Petition der mährischen Aerzte wegen Regelung des öffentlichen Sanitätswesens und über eine Petition wegen Regulirung des Lehrpersonals. Der Kärthner Landtag war heuer mit den Nachwirkungen der vorjährigen Elementarkatastrophe beschäftigt und verhandelte in seiner letzten Sitzung über ein Gesetz zur Regelung der Besitz- und Benützungsrechte sowie über eine für Klagenfurt einzuführende Auflage auf den Verbrauch von Bier und Wein. Auch der polnischen Majorität des galizischen Landtages muß nachgesagt werden, daß sie — wenn wir von ihrer nationalen Haltung zu den Ruthenen absehen — diesmal eine Reihe von Vorlagen auf die Tagesordnungen der Session gestellt hatte, welche zwar mitunter ein reactionäres Gepräge tragen, jedoch von dem Bestreben, die materielle Wohlfahrt Galiziens zu heben, Zeugniß ablegen.

Unterscheidet sich so die heurige Landtags-Session nicht wesentlich von der früherer Jahre, so hat sie mit ihnen auch das gemein, daß die gewissen reactionären Blüthen, welche sich in manchen Landstuben regelmäßig entfalten, auch heuer nicht ausblieben. Nur unsere Zuversicht, daß sie keine zukünftige Gesetzesfrucht in sich bergen, wird von Jahr zu Jahr geringer. Da haben wir z. B. den Antrag Grocholski's auf Einschränkung der Freitheilbarkeit der Bauerngründe. Derselbe bezweckt, wie er angibt, die Verminderung des ländlichen Proletariats, dessen Grundbesitz zu klein für's Leben und zu groß für's Sterben ist. Allein der Antragsteller übersieht, daß bei der Schaffung bäuerlicher Fidei-Commisse dem Uebelstande, wie eine decennienlange Erfahrung gelehrt hat, nicht abgeholfen wird, da alle Diejenigen, welche nach Einführung der kleinen untheilbaren Grundcomplexe an dem bäuerlichen Besitzthum gar keinen Antheil haben werden, eben auch als Besitzlose erscheinen werden, die aber dann nicht als agrarische sondern als industrielle Proletarier unseren socialen Rettern schwere Sorgen bereiten würden.

Eine andere reactionäre Blüthe, die längst begraben geglaubte Frage des Eheconsenses, tauchte dieser Tage im Krainer Landtage auf, in welchem bekanntlich eine slowenisch-clericale Majorität dominirt. Ein diesbezüglicher vom P. Kljun eingebrachter und von den „liberalen" Jungslowenen unterstützter Gesetzentwurf enthält folgende wesentliche Bestimmungen: „Jeder Ehestandswerber, der in Krain heimathberechtigt ist, hat sich mit einer vom Bürgermeister seiner Heimathsgemeinde ausgestellten Ehebewilligung auszuweisen. Das betreffende Certificat ist, sobald keine Bedenken obwalten, dem Ehestandswerber binnen vierzehn Tagen auszufolgen. Die Verweigerung der Ehebewilligung kann erfolgen, wenn der Betreffende eine Armenunterstützung von der Gemeinde genießt oder wenn er noch nicht ganz vor einem Jahre im Genuße einer solchen stand; wenn er nicht hinreichende Mittel besitzt, um einen eigenen Hausstand zu gründen, oder wenn er vom Bettel lebt; wenn er sich schlecht aufführt und eine schlechte Versorgung der Familie und eine eben solche Erziehung der Kinder zu befürchten ist. Der Instanzenzug geht vom Gemeindevorsteher an den Gemeindeausschuß und schließlich an den Landesausschuß."

Schon ein flüchtiger Blick auf diesen Gesetzentwurf lehrt dessen Unausführbarkeit. Abgesehen

Feuilleton.

Streifzüge um und auf den Plansker.

Von Dr. J. N.

IV.

Unterhalb Goldenkrons, dessen Denkwürdigkeiten hiermit erschöpft sind, liegt in einer Entfernung von anderthalb Stunden auf einem gegen die Moldau vorlaufenden Felsrücken, der nur durch ein schmales Stück mit der dahinter liegenden Berglehne zusammenhängt und von dem Wasser des Berlauer Baches wie des Flusses umspült wird, die Ruine Maidstein. Dieselbe präsentirt sich wohl am besten, wenn man, von Dřisau kommend, auf die altersgrauen Trümmer der Burg hinabblickt, welche Jodok I. von Rosenberg mit besonderer Erlaubniß Kaiser Carl des IV. erbaut hat. Ob sie davon ihren Namen hat, daß der Erbauer sie zum Wohnsitze seiner fünf Schwestern bestimmte, so lange diese „Maide" und unverheirathet waren, muß dahingestellt bleiben. Sie leistete den Goldenkron verheerenden Taboriten mannhaften Widerstand und wurde von Johann I. von Rosenberg, dem Sohne des als Staatsmann bekannten Ulrich's II., der sich in den letzten Lebensjahren viel in Maidstein aufhielt, stark befestigt. Die Burg, deren Geschichte sonst in Dunkel gehüllt ist, scheint im dreißigjährigen Kriege von den Schweden zerstört worden zu sein. Heute bietet sie nur noch einen wüsten Trümmerhaufen, der die Reste der alten starken Befestigungen erkennen läßt. Oestlich setzt eine Brücke über den Berlauer Bach, und man gelangt zu den spärlichen Resten des ersten Thores, an welches sich die am Bachesrand fortlaufende äußerste Ringmauer in dürftigen Ueberresten anschließt; im Westen sind Spuren des zweiten Thores, von welchem man zu dem schanzenartigen Vorwerke, das einst durch eine Zugbrücke mit den Mauern der Burgbefestigung verbunden war, gelangt. Mehrere, zum Theil eingestürzte Terassen erschweren das Vordringen zum dritten Thore, wo man gegen Osten umbiegt. Die Burg liegt auf dem links ansteigenden Felsen und wurde besonders durch die zwischen dem dritten und vierten Thore sich hinziehenden Mauerbefestigungen geschützt. Ein jetzt verschütteter Graben trennte das vierte Thor von dem fünften und letzten, zu dem einst eine Zugbrücke führte. Dasselbe ist heute noch theilweise erhalten und trug ehedem über der Wölbung ein in Theilen noch vorhandenes Stockwerk. In dem anschließenden Burghof liegen die Trümmer in malerischer Unordnung durcheinander; Gras wuchert dazwischen, und die hohen Wipfel düsterer Fichten und Tannen plaudern mit leisem Bewegen der Zweige von den alten Tagen des Glanzes, der hier einst herrschte. Die Deutung der einzelnen Gebäudetheile ist jetzt nicht mehr mit Genauigkeit zu ermitteln. Auf dem höchsten Punkt im Westen, der nur durch mühsames Klettern über den Schutt erreicht werden kann, streben die kahlen, grauen, mit Moos und Graswuchs überdeckten Mauern der ehemaligen Hochburg, die zwei Stockwerke hoch war, sonst aber absolut nichts Sehenswürdiges bietet. Gegen Norden lag ein stark befestigtes Außenwerk vor, dessen Mauern noch erhalten sind und das die Mauern gegen Angriffe vom Moldauthale aus schützen sollte. Den Anblick in dasselbe hindern die hoch emporgeschossenen Bäume, die noch das Wenige der hier sehr beschränkten Rundschau beträchtlich reduciren. Darum muß sich der Besucher mit nur einigen schönen Blicken begnügen. Eine Wanderung durch Adolfsthal, bei welcher sich noch ein prachtvoller Anblick der Burgtrümmer darbietet, ist nicht ohne bedeutende landschaftliche Schönheiten. Von Adolfsthal kann ein guter Tourist, der schöne Waldpartien liebt, über Hollubau-Kreſſetin die nördliche Seite des Schöningers mit ihren herrlichen Buchenbeständen hinansteigen und von dort nach Krumau heimkehren.

Jetzt erübrigt uns noch eine Wanderung nach den westlichen und nördlichen Abhängen, die, obzwar nicht so historisch wichtige Punkte wie Stadt und Schloß Krumau oder Stift Goldenkron bietend, doch nicht ohne besondere Schönheiten sind, welche eine Wanderung dorthin im reichsten Maße lohnen. Zu diesem Zwecke schlägt man am besten die an den Krumauer Hirschpark

Die heutige Nummer ist 16 Seiten stark.

zwei Hauptrollen, Frln. O. Lorenz und Hrn. Drach, folgt morgen Ausführliches. C. T.

— Theaternachrichten. Eine Première mit Scandal hat es Mittwoch in Berlin gegeben. Die erste Aufführung von Johann Strauß's: „Eine Nacht in Venedig" unter persönlicher Leitung des Componisten hat diesen Scandal hervorgerufen. Nachdem der erste und zweite Act freundlich, wenn auch in Folge des langweiligen Librettos nicht stürmisch aufgenommen worden war, entwickelte sich im dritten Act eine böswillig inscenirte Katzenmusik. Als nämlich der Tenorist Steiner den Walzer „Auf der Lagune bei Nacht" anstimmte und zur Stelle gelangte: „Nachts sind die Katzen so grau, schreien dann zärtlich Miau", ertönte das stadtübliche „Au!" und das war das Signal zu einer förmlichen Miau-Serenade auf der Galerie. „Ruhe!" tönte es vom Parterre. „Miau!" schrie man von der Galerie und der Lärm legte sich erst, als ein größerer Theil des Publicums durch Bravorufe eine Wiederholung des Walzers erzwang. Nun begann der Sänger auf's Neue, doch bei der kritischen Stelle ging's wieder los. „Aufhören! Aufhören!" riefen sie dem Sänger zu und dieser mußte schließlich dem Ansturme weichen. Der Walzer wurde nicht zu Ende gesungen. Strauß saß am Dirigentenpult, bleich und zitternd. Diese Gastfreundschaft hatte ihm bange gemacht. Gerade dieser Lagunenwalzer soll musikalisch bei Weitem feiner und melodiöser sein, als der Naturwalzer im Lustigen Krieg. Die Vorstellung endete dann ohne weiteren Zwischenfall. In Berlin wurde die Operette abgelehnt, in einigen Tagen wird Wien sein Urtheil abgeben. In den weiblichen Hauptrollen wirkten Frl. Collin aus Teplitz, eine Anfängerin mit sehr schöner Stimme und Frl. Grünfeld, eine Pragerin, eine Schwester der berühmten Virtuosen Alfred und Sigmund Grünfeld. — Das deutsche Theater in Berlin, das Concurrenz-Theater der Hofbühne, hatte schon bei der dritten Vorstellung ein verhältnißmäßig schwach besuchtes Haus. Die Logen waren zur guten Hälfte, erster Rang, Balcon, aber nur sehr schwach besetzt — man zählte dort kaum 12 Personen. Excellenz Hülsen wird sich die Hände reiben.

— Ein interessantes Concert wird am 14. d. M. unser renommirter Landsmann Hr. Ondříček im Verein mit Frl. Fanny von Weber hier veranstalten. Die junge Sängerin ist eine Urgroßnichte des Componisten Carl Maria von Weber. Der Künstlerin geht ein bedeutender Ruf voraus. An der Hofoper in Berlin sowohl als in Dresden errang sie einen ganz bedeutenden Erfolg. Ihre Lucia, Rosine und Frau Fluth haben sämmtliche dortige Blätter auf das ehrenvollste beurtheilt, ja stellenweise sogar in enthusiastischen Ausdrücken.

Bücherschau.

— Deutsche Rundschau für Geographie und Statistik. Das soeben ausgegebene erste Heft (October 1883) des VI. Jahrganges dieser empfehlenswerthen geographischen Zeitschrift (A. Hartleben's Verlag in Wien) bringt auf 48 Seiten mit neun Abbildungen und zwei Karten recht interessante Artikel: Labrador. Von Professor Dr. Gustav Adolf von Klöden. — Bericht des Leiters der österreichischen arktischen Beobachtungs-Station Jan Mayen. Von Emil v. Wohlgemuth, k. k. Linienschiffslieutenant. (Mit 2 Illustrationen) usw.

Kleine Chronik.

* Im Proceß gegen die Mörder Majláth's in Budapest wurde vorgestern Nachmittags die Dienerschaft des Ermordeten, ferner der früher mitangeklagt gewesene Javor als Zeugen vernommen. Letzterer bemerkte, Sponka und Pitely haben mit ihm das speerförmige Eisen deshalb gekauft, weil Sponka vorgab, für einen Stock einen Dolch zu benöthigen. Sponka bezeichnet dies als Lüge und sagt, der Speer wurde zu verbrecherischen Zwecken angekauft. Der Zeuge Thierbändiger Gyarmathy, dem Pitely als gutem Bekannten die Ermordung und Beraubung Majlath's kurz nach verübter That erzählte, schilderte in lebhaften Farben, wie Pitely Majlath gefaßt, zu Boden geworfen und die Füße des sich heftig bewegenden Judex curiae gefesselt habe. Pitely gibt dies nur theilweise zu, theilweise bestreitet er die Richtigkeit dieser Aussagen. Vertheidiger Dr. Graner bittet um Verlesung jener Stellen des Protocolls, welche die Bemerkungen des Untersuchungsrichters bezüglich des reumüthigen Benehmens Sponka's enthalten; ferner bittet er, die Polizei zu ersuchen, dieselbe möge amtlich constatiren, daß Sponka im Jahre 1881 einen Selbstmord versucht habe. Auf Grund dessen werde der Vertheidiger an die Sachverständigen Fragen stellen. Die Urtheils-Publication dürfte morgen erfolgen.

---

* Fräulein Rosa Benedict, jene junge Dame, welche sich, wie wir bereits gestern telegraphisch berichteten, in Wien in der Bräunerstraße vom dritten Stockwerke auf die Straße stürzte, gehörte einer in Wien sehr bekannten und geachteten Familie an. Die Unglückliche zeigte schon seit einiger Zeit Spuren von Trübsinn. Sie war Morgens mit ihrer Mutter vom Lande in die Stadt gekommen und während Frau Benedict verschiedene Commissionen besorgte, stattete die Tochter ihren im Grabenhof wohnenden Verwandten einen Besuch ab. Sie conversirte daselbst in der ruhigsten Weise und ließ ihr Benehmen durchaus nicht die bevorstehende Katastrophe errathen. Plötzlich erhob sie sich und ging mit dem Bemerken, sofort wiederzukommen, in das anstoßende Zimmer, dessen Thüre sie hinter sich versperrte. Im nächsten Augenblick muß sie das offenstehende Fenster erstiegen und den verhängnißvollen Sprung gemacht haben, denn kurz darauf fand man sie schwerverletzt in bewußtlosem Zustande auf dem Trottoir der Bräunerstraße liegen. Trotz des tiefen Falles konnte der sofort herbeigeholte Arzt keinen Bruch der Extremitäten constatiren, doch hatte sich das unglückliche Mädchen derart schwere innere Verletzungen zugezogen, daß es nach wenigen Stunden starb. Die Familie desselben ist um so trostloser, als vor wenigen Jahren ein Bruder der Verunglückten ganz in derselben Weise seinen Tod fand. Auch ihr Vater starb erst vor Kurzem in einer Privatheilanstalt in der Nähe von Wien, in die er eines Gemüthsleidens wegen gebracht werden mußte, so daß es den Anschein gewinnt, der sonst absolut unerklärliche Selbstmord habe in einer hereditären Disposition seinen Grund.

* Der königliche Commissär von Croatien General Baron Ramberg ordnete die Ausführung einiger Nothstandsbauten in Zagorien, in den Vicegespanschaften Krapina-Töplitz, Zlatar und Warasdin an; insgesammt wurden 47.000 fl. angewiesen, zumeist für Straßenbau. Den Vicegespanschaften wurden die betreffenden Credite bereits angewiesen und die unverzügliche Inangriffnahme der Bauten angeordnet und gleichzeitig verfügt, daß die Verdienstgelder sofort ausbezahlt werden

* Eminescu, der bekannte rumänische Lyriker, ist irrsinnig geworden. Der unglückliche Dichter hatte sich des besonderen Wohlwollens der Königin Elisabeth von Rumänien zu erfreuen.

* Nach einer officiellen Statistik beträgt die Zahl der Millionäre in Berlin, wenn man die Einschätzungslisten für 1883 als Maßstab betrachtet, weit über 600.

* Die ganze Schuld der Stadt Berlin, deren Bevölkerung 1,200 000 Seelen übersteigt, beläuft sich 1882—83 auf 136,363.000 M. Davon fallen indeß 115,481.000 M. auf die großen städtischen Werke und werden von ihnen verzinst und amortisirt. Und außerdem schulden die Gaswerke der städtischen Casse 9,309.000 M., welche den 115,481.000 M. zugerechnet werden müssen. So bleibt denn als eigentliche Kämmereischuld die Summe von 11,573.000 M., ein so mäßiger Betrag, daß manche viel kleinere Stadt ebenso stark und stärker belastet ist. Die Gesammtschuld von 136,363.000 M. (Schuld der Werke und Schuld der Kämmerei) wird aus den laufenden Einnahmen dieser Werke, nach Abzug der Ausgaben, voll und ganz verzinst und nach Maßgabe der Tilgungspläne amortisirt.

* Zwei Gala-Equipagen Napoleon III. wurden dieser Tage in Sheffield, wohin sie nach dem Sturze des Kaiserreiches (1870) gesendet worden waren, meistbietend versteigert. Ein Mr. Harrison aus Manchester erstand dieselben für 120 Pfd. St., und derselbe beabsichtigt, die Equipagen in verschiedenen Städten Englands gegen Entrée zur Schau zu stellen.

* Am 30. v. M. sollte in Verona die Trauung eines jungen Kaufmannes mit der Tochter eines Colonialwaarenhändlers stattfinden. Als der Priester an den Bräutigam die Frage richtete, „ob er gesonnen ist ꝛc.", antwortete dieser mit lauter Stimme: „Keine Idee." Die Braut sank in Ohnmacht, der Bräutigam wollte entfliehen, ward jedoch an der Kirchenthür von den Brüdern des beschimpften Mädchens aufgehalten und derart durchgeprügelt, daß die Aerzte seinen Zustand für hoffnungslos erklären.

* Der Gesundheitszustand der Königin Victoria gibt seit dem Tode ihres treuen Dieners John Brown zu den ernstesten Besorgnissen Anlaß. Die tiefe Melancholie der Königin übt einen nachtheiligen Einfluß auf ihre Gesundheit aus. Die Gemahlin des Thronfolgers aber, die noch jugendliche Prinzessin von Wales, hat seit einem Jahre das Gehör beinahe völlig eingebüßt und leidet in Folge dessen an fortwährender Irritation. Die Prinzessin unterzieht sich gegenwärtig einer elektrischen Behandlung, von der jedoch weder die Patientin selbst, noch die Aerzte einen Erfolg erhoffen.

* Der Kronprinz von Portugal ist vorgestern in Kopenhagen eingetroffen und im Bahnhofe von dem Kronprinzen Friedrich empfangen worden.

* Gelegentlich des Leichenbegängnisses Turgenjeff's in Petersburg will man die größte Liberalität walten lassen. Am Grabe werden Reden gehalten werden dürfen. Frau Belinski hat Einsprache dagegen erhoben, daß man die Leiche ihres Mannes aus ihrer gegenwärtigen Ruhestätte entferne, um den Wunsch Turgenjeff's, „zu Füßen Belinski's begraben zu werden", zu erfüllen. Wo die Leiche Belinski's jetzt bestattet ist, ist die Erfüllung dieses Wunsches unmöglich. Bisher sind an 400 Deputationen zum Begräbnißtage angemeldet.

* Bei einem Aufstand in Port-au-Prince, (Haiti) wurden gegen 800 Häuser durch Feuer zerstört.

* In Coolidge, einer etwa 500 Meilen von Kansas City (Missouri) in westlicher Richtung gelegenen kleinen Station, wurde am 29. September um Mitternacht ein Personenzug von einer Räuberbande überfallen. Die Passagiere lagen zumeist im Schlafe, als sie durch mehrere rasch nach einander folgende Schüsse geweckt wurden. Mehrere derselben waren bewaffnet und sprangen aus den Waggons, sie gewahrten jedoch nur einige Männer, die, zur Flucht gewandt, davoneilten. Von der Locomotive her vernahm man schwache Hilferufe und es zeigte sich, daß der Locomotivführer erschossen und der Heizer schwer verwundet worden war. Die Räuber sprangen auf die Locomotive, schossen die beiden Männer nieder und versuchten es dann, in den Postwaggon einzudringen. Der Conducteur hatte jedoch, durch die abgefeuerten Schüsse gewarnt, die Thür verrammelt und unterhielt ein lebhaftes Feuer gegen die Angreifer, welche, als sie auch mehrere Passagiere aus den Wagen springen sahen, die Flucht ergriffen, ohne den geplanten Raub ausgeführt zu haben.

* Aus New-York wird unterm 2. d. M. gemeldet, daß in Buffalo sich an Bord des Dampfers „Colorado" eine Kessel-Explosion ereignete. Einige Personen wurden getödtet und viele andere schwer verletzt. Die Waarenladung des Dampfers erlitt großen Schaden.

* Wie der „Perseveranza" aus Halifax in den Vereinigten Staaten gemeldet wird, hat der Capitän Haines aus Freeport am 7. September auf offener See eine Flasche mit einem Papierstreifen aufgefischt, auf welchem folgende Worte standen: „4. August 1876. O Gott! O Gott! Seit fünfundzwanzig Tagen befinden wir uns auf diesem Boote im Meere. Wir sind von dem Handelsfahrzeug „Catherine Jane" und waren auf der Fahrt von London nach Boston begriffen. Das Fahrzeug sank am 10. März mitten auf dem Ocean in Folge eines Windstoßes. Die ganze Bemannung ertrank bis auf Elmer Jennison und mich. Unsere Vorräthe sind fast zu Ende und wir sind schon fast todt vor ... Noch kein Segel in Sicht. John Bell m. p." — Eine Liste der Handelsmarine von 1875 beschreibt die „Catherine Jane" als eine Brigantine von 100 Tonnenlasten und einem gewissen James Rigden aus Faversham gehörig.

Allerlei.

Wie, was, wo? Ein Börsenbesucher, welcher in seinen Mußestunden sich als Heirathsvermittler beschäftigt, brachte über die Chancen der einen Mann begehrenden Dame an die Berliner Börse folgenden artigen Witz: Junge und schöne Damen, denen ein Heiraths-Candidat präsentirt wird, stellen sogleich die Frage: „Wie ist er?" In den Jahren der Ueberlegung fragen sie bereits: „Was ist er?" Reif gewordene Jungfrauen aber stürzen sogleich mit der Frage vor: „Wo ist er?"

Gemälde-Anzeige. „Ermordung Wallenstein's von 8 bis 12 Uhr und 2 bis 4 Uhr zu Gunsten des Witwen- und Waisenvereins."

Privat-Telegramme des „Prager Tagblatt."

M. **Wien,** 4. October. Graf Taaffe ist um 8 Uhr Abends zur Besichtigung Arlbergs nach Innsbruck abgereist.

M. **Wien,** 4. October. Heute wurde ein junger Student wegen betrügerischer Schulden

Tragica despărțire de Eminescu, în 1889, este relatată din nou în presa din străinătate.

În cadrul cercetării arhivelor din Austria am descoperit în ziarul ”*Neue Freie Presse* ”, numărul din 6 iulie 1889, la pagina 5, un articol despre moartea poetului.

Wien, Sonntag — Neue Freie Presse. — 6. Juli 1889 — Seite 5

Mittheilungen aus dem Publicum.

Kleine Chronik.

Necrologul publicat în acest ziar recunoaște meritele lui Eminescu de a fi ”*cel mai mare poet al*

României". Autorul spune că poetul s-a născut la Botoșani, în 1849, că s-a format în școlile austro-ungare (la Cernăuți și Blaj), la universitățile din Viena și Berlin, că a primit sprijin din partea "*clubului literar Junimea*".

Chiar dacă flosofia și literatura germană și-au pus amprenta asupra creației lui Eminescu, opera sa este pur românească, nefiind o reproducere de modele străine.

Poeme precum "*Venere și Madonă*", "*Epigonii*", " *Împărat și Proletar*" merită să fie cunoscute de publicul german. Articolul amintește apoi de pesimismul poetului, de activitatea sa în calitate de redactor al ziarului "*Timpul"*, de relațiile sale cu lumea politică, de cauzele bolii sale, de modul în care s-au desfășurat funeraliile la București etc.

Acest articol este un exemplu asupra felului în care a fost perceput Eminescu în presa de la Viena, imediat după moartea sa.

Revista de literatură universală, „*Magazin für die Literatur des In-und Ausländes",* din Leipzig, la 1 mai 1880 publică "*O, mamă"* (traducerea e semnată de George Allan).

Revista menţionează faptul că opinii despre viaţa lui Eminescu şi traducerea altor poezii ale sale au mai apărut în revista *„Gegenwart",* nr. 15 şi 16 din 1879, unde se mai preciza că versiunea germană a poeziilor şi articolul despre Eminescu ar fi fost semnate de aceeaşi

persoană, George Allan.

„Magazin für die Literatur des In-und *Ausländes”* din Leipzig, în 10 ianuarie 1880, publică studiul „*Zur Literatur der Rumänien”,* sub semnătura lui Hugo Klein, care cuprinde unele referiri generale despre Eminescu, iar traducerea poeziei ”*O, mama”* era apreciată ca fiind semnificativă, reliefând stilul şi valoarea poeziei eminesciene.

Numărul din 17 ianuarie al aceeaşi publicaţii continua cu studiul „*Briefe über die neuere rumänische Literatur*”, fiind ilustrat cu o altă creaţie eminesciană, ”*Crăiasa din poveşti”* (traducerea este semnată de Carmen Sylva).

Articolul aparţine lui George Allan (alias Mite Kremnitz), care aprecia primordialitatea locului lui Eminescu în literatura română şi stabilea o situare a valorii sale literare între marii poeţi contemporani: *„Unele dintre poeziile sale sunt mai pline de forţă şi mai semnificative prin profunzime, decât cele ale lui Alecsandri, prin aceasta mai degrabă asemănându*-se cu *Leopardi”*.

Aceeaşi revistă publică *Povestea codrului* şi *Despărţire* (22 mai 1880), *Melancolie, Dorinţa, De câte ori iubito (*26 februarie 1881), *Scrisoarea I* (cu excepţia poeziei *Singurătate,* tradusă de Carmen Sylva în 25 iunie același an), toate fiind traduceri sub semnătura Mitei Kremnitz, poezii ce vor fi incluse şi în prima ediţie

antologică din 1881, *„Rumänische Dichtungen” („Poeme româneşti*”).

Sub aceeaşi semnătură, George Allan (alias Mite Kremnitz), se tipăreşte la Leipzig, în 1880, volumul „*Fluch der Liebe”* („*Blestemul iubirii*”), care includea „*Das Liebesbild*”, o emoţionantă nuvelă-eseu despre omul şi poetul Mihai Eminescu.

În prima ediţie a antologiei *„Rumänische Dichtungen*” (Leipzig, 1881) apar 20 de titluri: *Crăiasa din poveşti, Scrisoarea II, Dorinţa, De câte ori, iubito, Despărţire, Melancolie, Singurătate, Doină, Rugăciunea unui dac, O, rămâi, Revedere, O, mamă, Pe aceeaşi ulicioară, Sunt ani la mijloc, Când însuşi glasul, Povestea codrului, Freamăt de codru, Lacul, Venere şi Madonă, Strigoii*.

Reluate într-un nou tiraj (Leipzig, 1883), la această primă ediţie se adaugă alte două ediţii (Bonn, una, f. a.,- 1885-1886), în care, la cele 20 de poezii publicate, se adăugă *Luceafărul, Scrisoarea III şi IV*, iar în ediţia a doua, (tot la Bonn, 1889), se adaugă la titlurile din ediţiile anterioare alte şase: *Somnoroase păsărele, Peste vârfuri, La steaua, Atât de fragedă, Când amintirile, Scrisoarea I.*

Poezia lui Eminescu, din ediţiile antologiei *„Rumänische Dichtungen*”, au fost receptate favorabil în presa din întreaga Germanie, așa cum vom arăta în continuare.

Contribuţii eminesciene apar chiar și în ziare sau publicații de limbă germană, editate în SUA („*New Yorker Volkszeitung"* dedică un număr special lui Eminescu), asemenea și *„Volksblater*" şi „*Chicagoer Zeitung*" care prezintă articole şi traduceri din opera poetului nostrum national.

Notorietate pe plan internațional versus celebritate pe plan național

Recunoașterea și aprecierea lui Eminescu în mediile culturale autohtone devenea un fapt real, recunoscut chiar și de adversarii săi politici: Gr. Ventura publica în "*L'independence roumaine"* din 1/13 febr. 1881 articolul "*Question du jour"*, ce va fi reluat și de "*Literatorul"*, afirmând că Mihai Eminescu era "*aproape celebru*".

În acest context, al unei personalităţii deja cunoscute elitelor culturale și politice, din țară și din străinătate, ne întrebăm dacă și publicul larg îl cunoaștea pe adevăratul Eminescu, știind că operele sale lipseau din librării iar revistele literare ale epocii difuzau mai ales știri despre starea de sănătate a poetului ?

Căutând un posibil răspuns întrebării de mai sus, am consultat conținutul anuarelor bucureștene, din vremea lui Eminescu, acolo unde sunt consemnate cele

mai importante personalități ale Capitalei: politicieni, oameni de stat dar mai cu seamă ziariștii, scriitorii, artiștii, oamenii de cultură, medicii, farmaciștii, comercianții, într-un cuvânt, elitele societății acelor timpuri, intrate în conștiința colectivă.

Eminescu lipsește ! Ca urmare, revin cu această întrebare redundantă, transformată într-un *leit-motiv* al acestui studiu: cine – în afară de ziariști, politicieni și diplomați[25] - apreciau personalitatea lui Eminescu, prețuiau valoarea și importanța operelor sale ?

De aceea, pentru a cuantifica mai nuanțat indicele de notorietate al personalității lui Eminescu în peisajul cultural al deceniului al noulea al secolului XIX, până la moartea acestuia, am luat în considerare mijloacele de difuzare a operei, tirajul și aria de răspândire a tipăriturilor sale, ca instrumente de consolidare a statutului său de creator de literatură, precum și numărul de vectori de imagine de care a beneficiat acesta.

La debutul său precoce, din 1866, redacția Revistei *”Familia*” intuia în semnătura corespondentului său un viitor poet de talent. Aceeași părere laudativă o va mărturisi și *”Convorbiri Literare*”, după primele poezii publicate aici, Titu Maiorescu punând talentului uriaș al lui Eminescu un diagnostic literar exact. Nu

[25] Despre relațiile lui Eminescu în lumea diplomatică - a se vedea studiul nostru: *Eminescu și Diplomația*, Editura Universitară, București, 2008.

același punct de vedere îl nutrea însă Gr. Gellianu (alias Anghel Demetriescu[26], sau Gr. Grădișteanu [27]).

”Revista Contimporană”, în care jubilau detractorii ”*Convorbirilor Literare*” [28] nu conta prea mult în epocă, încât să facă din Eminescu un nume controversat, aflat în atenția publicului.

Venirea la București prefigurează însă o altă imagine a geniului eminescian: aceea de ziarist angajat în frontul dezbaterilor și confruntărilor politice. Deci, cele două ipostaze (Poet și Ziarist) vor constitui în mod constant cartea de vizită a lui Eminescu.[29]

Abia ulterior, după 1889, posteritatea va descoperi în manuscrisele sale diversitatea impresionantă a preocupărilor intelectuale și a domeniilor în care Eminescu a avut contribuții fabuloase.

Un al doilea criteriu de stabilire a notorietății sale este tirajul tipăriturilor purtând numele său ca autor. Cele 3 ediții Maiorescu, apărute în timpul vieții lui Eminescu, nu depășeau 3000 de exemplare, la care vom adăuga și tirajul insignifiant al ziarului ”*Timpul*” (1876-1883),

---

[26] Apud N. Iorga, *Istoria literaturii contemporane, I, Crearea formei*, Bucureşti, 1934, pag. 112.

[27] Identificare propusă de I. Hanganu în ”*O veche polemică și un nou pseudonim*”, Convorbiri Literare, nr. 7/1981

[28] *”Poesiele d-lui Eminescu*”, de Gr. Gellianu, în *Revista Contimporană,* nr. 1 martie 1875

[29] Dim. R. Rosetti, *Dicționarul Contimporanilor*, Ediția I-a, Editura Lito-Tipografiei ”*Populară*”, București, 1897, p.70 îl catologhează pe Eminescu în mod sintetic: ”*poet, publicist*”.

precum și al celor două reviste care au abordat cu predilecție opera lui Eminescu: ”*Convorbiri Literare”*(în special ciclul compact de poezii tipărit în 1884), respectiv *”Familia”*.

În contextul polemicii avute de Eminescu cu presa de partid adversă, nu putem adăuga și tirajul acestor publicații, ca vector de imagine, fiindcă cititorii acestor ziare nu primeau informația corectă privind numele ziaristului combătut de respectivele oficioase de partid. Formula stereotipă fososită în majoritatea situațiilor era aceea de a ascunde identitatea lui Eminescu în spatele unor expresii tipice: *”Ziarul Timpul ne atacă....”* sau *” Redactorul șef al Timpului afirmă că....!*

Apreciat în străinătate pentru erudiția sa - minimalizat în România ?

Titlul de mai sus pare un paradox dar, la o privire mai atentă, observăm că afinitatea poetului pentru limba germană, familiarizarea cu specificul culturii germane, s-a produs de timpuriu, atunci când a fost trimis de către părinți să învețe la o școală germană din Cernăuți.

Nu întâmplător, G. Bogdan-Duică sublinia că Eminescu, încă din copilărie, pe când se afla în casa părintească, a fost ”*un bilingv, vorbind românește și nemțește*”, mai mult chiar, la ”*școlile din Cernăuți avea alăturea literatura în forme seducătoare*”. [30]

S-a vorbit mult despre influența avută de profesorul Aron Pumnul asupra lui Eminescu dar este evocat foarte puțin un alt mentor, *Ernest Rudolf Neubauer,* profesor german, de la același liceu.

Iată cum îl descrie D. Popovici în cursul despre Eminescu, ținut în anul 1947/1948 la Universitatea din Cluj:

” *Despre Neubauer a scris Alfred Klug un studiu publicat la Cernăuţi, în 1933. El a predat la liceul*

---

[30] G. Bogdan-Duică, *Mihai Eminescu Poezii, Introducere* , București 1924.

bucovinean istoria şi a fost unul dintre puţinii profesori care au văzut în Eminescu şi altceva decât un vagabond de mare clasă. Aprecierea lui faţă de poet mergea atât de departe, încât uneori renunţa să-şi explice lecţiile în continuare şi punea pe Eminescu să face lucrul acesta. Dar Neubauer n-a predat la Cernăuţi numai istoria, ci şi estetică şi literatura germană şi a transmis elevului său român marea admiraţie pe care el însuşi o avea faţă de opera lui Schiller. Pe deasupra, profesorul german era el însuşi poet şi un cercetător plin de admiraţie al lucrurilor româneşti din Bucovina. Nu poate surprinde în cazul acesta că, în ordine literară, influenţa lui asupra lui Eminescu a fost mai puternică decât aceea pe care o putea exercita profesorul Aron Pumnul. Dragostea de neam o învăţa poetul de la acesta din urmă, dar pentru orientarea în literatură cel dintâi era inconstestabil cu mult mai bine înzestrat." [31]

Existând aceste premize lămuritoare, putem înțelege mai lesne modul în care a răspuns Eminescu, ca un veritabil om de știință, standardelor de nivel academic, asimilate de el în timpul studiilor de la Viena și Berlin, și aplicate cu strictețe în articolele privind România, așa cum erau solicitate de redactorii celebrului "*Lexicon enciclopedic german*" (*F.A. Brockhaus,* ediția

---

[31] D. Popovici, *Poezia lui Eminescu*, Editura Tineretului, *Colecția Lyceum*, București, 1969

a X-a)[32].

Contribuțiile notabile ale lui Eminescu, caracterizate prin acuratețe, claritate și obiectivitate au fost publicate în această lucrare enciclopedică de referință, începând cu vol. 3 până la vol. 10 (1875-1878).

Editura Brockhaus, fondată în 1805, a publicat articole de interes general din domeniul istoriei, literaturii, filosofiei, ca și alte lucrări de referință, cum ar fi, de exemplu, opera lui Arthur Schopenhauer.

La sfârșitul secolulului al XIX-lea, *Editura Brockhaus* a finalizat cea mai mare și mai complexă lucrare enciclopedică germană, având nu mai puțin de 167 de volume.[33]

Alți doi cărturari români, A.D. Xenopol și T. Maiorescu, au avut contribuții în redactarea conținutului ediției a X-a a acestui *Lexicon Enciclopedic German.*

---

[32] *Conversations-Lexikon. Allgemeine deutsche Real-Encyklopädie*, Leipzig 1875–1879, 15 Bände

[33] *Der Allgemeine Encyclopädie Wissenschaften und Künste* (*Enciclopedia Generală a Artelor și Științelor)*



F. A. Brockhaus (1772-1823)

Din motive ce țin de normele redacționale de editare, temele redactate nu poartă semnătura lui Eminescu, fapt ce a născut anumite dubii în legătură cu paternitatea acestor articole: BASARABIA, BUCOVINA, CANTACUZINII, CERNAVODĂ, DACIA, DECEBAL, DOBROGEA, FANARIOŢII, HÂRŞOVA, HOTIN, PAVEL KISELEFF, MARAMUREŞ *şi* MAVROCORDAŢII.

Totuși, următoarele subiecte sunt atribuite cu certitudine lui Eminescu*:* BÂRLAD, DIMITRIE BOLINTINEANU, BOTOŞANI, BRĂILA, ION BRĂTIANU, BUCUREŞTI, MIHAIL KOGĂLNICEANU, AL. I. CUZA, IAŞI, CAROL I, CRAIOVA, TITU MAIORESCU, PETRU MAVROGHENI, MOLDOVA şi CONSTANTIN NEGUZZI.

În concluzie, cooptarea lui Eminescu în colectivul de redactare al acestei importante opere lexicografice dovedește notorietatea de care se bucura acesta, recunoașterea calităților sale de cărturar cu temeinice cunoștințe enciclopedice, exact în perioada în care, în România, Eminescu era scos din serviciu și târât prin tribunal pentru incompetență sau neglijență.

Invitarea lui Eminescu să participe la redactarea unei lucrări de factură enciclopedică, extrem de cunoscute în lumea științifică europeană, nu a fost o

decizie de conjunctură, ci rezultatul recunoașterii potențialului și capacităților creatoare ale lui Eminescu.

În cele ce urmează prezentăm primul articol dedicat lui Eminescu, în ediția acestui cunoscut lexicon *Brockhaus' Konversationslexikon*, *F. A. BROCKHAUS IN LEIPZIG, BERLIN UND WIEN, 14. AUFLAGE, 1894-1896*

Eminescu, Mich., rumän. Dichter, geb. 1850 bei Botoschani. Nachdem er in Czernowitz, Hermannstadt, Wien und Berlin studiert hatte, wurde er durch den Einfluß der Junimisten (s. Junimea) Bibliothekar an der Universität Jassy, später Redacteur des konservativen «Timpul» in Bukarest. Seit 1883 bereits geisteskrank, starb er 15. (27.) Juni 1889 in einer Irrenanstalt zu Bukarest, Er verdankt seinen Ruf der Sammlung seiner «Poesii» (hg. von T. Majorescu, Bukar. 1884; 6. Aufl., ebd. 1892). Morţun gab «Prosa şi Versuri» von E. (Jassy 1891) heraus. Die Satiren und Sonette aus den «Poesii»gehören zum schönsten, was in rumän. Sprache

geschrieben wurde. Einige seiner Gedichte sind von Carmen Sylva und Mite Kremnitz ins Deutsche übersetzt in «Rumän. Dichtungen» (3. Aufl., Bonn 1889). – Vgl. Petraşcu, Eminescu, viaţa şi operile lui (Bukar. 1892).
Sursa: http://www.retrobibliothek.de/retrobib/seite.html?id=113909

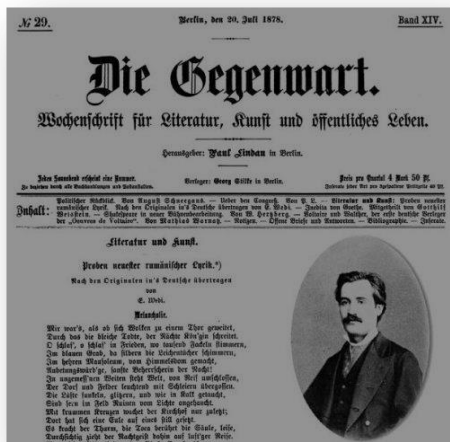
În acest context, cititorii germani au putut cunoaște încă o fațetă a operei lui Eminescu. Meritul este al Reginei Elisabeta, care publică pe cei mai importanți poeți ai României, de la acea dată: V. Alecsandri și M. Eminescu.

În timpul vieții, în 1888, Luceafărul poeziei mai are onoarea de a figura într-o carte tipărită în limba germană: Hans Grabow, ”*Die Lieder Aller Vòlker und Zeiten”*, Hamburg, p.566, 567-568: M. Eminescu,” *Die Märchenkönigin”* (*Regina din Poveste*) și ”*Des Wäldes Marchen*” (*Poveștile Pădurii*), în traducerea realizată de Carmen Sylva.

În aceeași perioadă, în țară, poetul era publicat cu predilecție în revista ”*Convorbiri Literare*[34]*”*, al cărei

[34] Revista ”*Convorbiri Literare*”, ale cărei format, obiective, tiraj au fost stabilite de Maiorescu și Negruzzi, avea un conținut divers: subiecte de literatură, critică literară dar și teme științifice. Formal, *”Convorbiri Literare*” se voia o replică autohtonă a mai celebrelor “*Revue des deux mondes*” şi “*Deutsche Revue*” a lui Scherer.

tiraj[35] nu era în măsură să facă din numele lui Eminescu un scriitor de celebritate unanim recunoscută în România.



№ 29. Berlin, den 20. Juli 1878. Band XIV.

Die Gegenwart.

Wochenschrift für Literatur, Kunst und öffentliches Leben.

Herausgeber: Paul Lindau in Berlin.

Jeden Sonnabend erscheint eine Nummer. Zu beziehen durch alle Buchhandlungen und Postanstalten. | Verleger: Georg Stilke in Berlin. | Preis pro Quartal 4 Mark 50 Pf. Inserate jeder Art pro 3gespaltene Petitzeile 40 Pf.

Inhalt: Politischer Rückblick. Von August Schneegans. — Ueber den Congreß. Von P. L. — Literatur und Kunst: Proben neuester rumänischer Lyrik. Nach den Originalen in's Deutsche übertragen von E. Wedi. — Inedita von Goethe. Mitgetheilt von Gotthilf Weisstein. — Shakespeare in neuer Bühnenbearbeitung. Von W. Hertzberg. — Voltaire und Walther, der erste deutsche Verleger der „Oeuvres de Voltaire". Von Mathias Wernaß. — Notizen. — Offene Briefe und Antworten. — Bibliographie. — Inserate.

Literatur und Kunst.

Proben neuester rumänischer Lyrik.*)

Nach den Originalen in's Deutsche übertragen
von
E. Wedi.

Melancholie.

Mir war's, als ob sich Wolken zu einem Thor geweitet,
Durch das die bleiche Todte, der Nächte Kön'gin schreitet.
O schlaf', o schlaf' in Frieden, wo tausend Fackeln flimmern,
Im blauen Grab, da silbern die Leichentücher schimmern,
Im hehren Mausoleum, vom Himmelsdom gemacht,
Anbetungswürd'ge, sanfte Beherrscherin der Nacht!
In ungemess'nen Weiten steht Welt, von Reif umschlossen,
Der Dorf und Felder leuchtend mit Schleiern übergossen.
Die Lüfte funkeln, glitzern, und wie in Kalk getaucht,
Sind fern im Feld Ruinen vom Lichte angehaucht.
Mit krummen Kreuzen wachet der Kirchhof nur zuletzt;
Dort hat sich eine Eule auf eines still gesetzt.
Es kracht der Thurm, die Toca berührt die Säule, leise,
Durchsichtig zieht der Nachtgeist dahin auf luft'ger Reise.
Wenn seine Flügelspitzen der Glocke Erz berühren.

Sursa: www.carmen-sylva.de

Publicația ”*Die Gegenwart*”, datată 2o iulie 1878, (reprodusă în facsimilul de mai sus), are o dublă însemnătate: este prima fotografie a lui Eminescu, tipărită într-o revistă străină și, în general, prima oară când se reproduce chipul lui Eminescu într-o

[35] Tirajul inițial al revistei era de 300 de exemplare, dintre care o parte erau trimise gratuit la biblioteci și școli din Imperiul Austro-Ungar. Prețul era descurajant: 1 galben în România, în schimb studenții români din Austria beneficiau de o reducere substanțială: 4 florini.

publicație[36].

Ea lămurește, totodată, o dilemă biografică: cu ce scop a fost făcută această celebră fotografie ?

Pentru datarea cu exactitate a imaginii fotografice, vom aminti scrisoarea din 26 februarie 1878, în care Maiorescu îl informează pe Iacob Negruzzi: *"Cu Eminescu am să mă duc eu mâne la fotograf, mai înainte însă la bărbier să se radă. La bohème roumaine..."*. Așadar, avem aici răspunsul care elucidează datarea fotografiei - 27 februarie 1878- dar nu și cauza pentru care s-au mobilizat fotograful Duschek și criticul T.Maiorescu.

Opinia primilor biografi ai Luceafărului fost aceea că Eminescu urma să apară în tabloul de ansamblu al ”*Junimii*”, fotografia fiind de grabnică necesitate.

Însemnarea de mai jos, a lui I. Scurtu, publicată în anul 1904 în *”Calendarul Minervei*”, a creat această confuzie[37]: ” ”*Ea s-a făcut prin anii 1880-1883 în vederea istoricului grup fotografic al membrilor Junimii. La doamna Virginia Gruber*[38] *avui prilejul să găsesc originalul acestui portret, dăruit de poet Veronicăi Micle. În dosul portretului se află un autograf*

---

[36] Aceeași fotografie, trunchiată, va fi folosită pentru ilusrarea *Ediției Princeps* (1883).
[37] Ion Scurtu, „*Portretele lui Eminescu,* Calendarul Minervei, V, Ed. Institutului de Arte Grafice şi Editură Minerva, 1904, pp. 89-90.
[38] Fiica Veronicăi Micle

prețios al poetei..[39]*."*

I.Scurtu menționează în articolul său din anul 1904, că toate datele privind cele patru fotografii ale lui Eminescu au fost culese de la Virginia Gruber (Micle) și A. C. Cuza, cu ocazia vizitei de studii întreprinse la Iași, dedicate acestui subiect.

Este cert că acest portret figurează și în tabloul din 1883 al *Junimii*, aflat la CASA POGOR, din Iași[40], dar acest fapt nu este de natură a ne face să concluzionăm, cum greșit s-a afirmat, că, în 1878 (T. Maiorescu) sau 1880 (I.Scurtu), poetul era condus mai cu voie, mai fără voie, la fotograful Duschek, în perspectiva unui tablou colectiv al *Junimii*, ce urma să fie realizat peste alți câțiva ani.

De altfel, fotografia aceasta este reprodusă atât în *Ediția Princeps*, din 1883, dar și în Revista "*Familia"*, la moartea lui Eminescu (1889)[41].

Deci, intenția de a-l trimite pe Eminescu la fotograf în pragul primăverii anului 1878, nu trebuie pusă în legătură cu tabloul *Junimii*, ci, mai degrabă, cu

---

[39] Este vorba de celebra poezie *" Pe portretul unui Poet*", semnată Veronica Micle: "*Privindu-ți fața de farmec plină....."*

[40] Cf. Dulciu, *Tabloul membrilor Societății Junimea, Casa Pogor*, http://dulciu.blogspot.ro/2010/11/tabloul-membrilor-societatii-junimea.html

[41] Sculptorul Mihai Onofrei va utiliza această fotografie pentru a realiza bustul lui Eminescu din curtea Institutului de Fizică Atomică de la Măgurele

articolul ce urma să apară în curând în Germania !

În al doilea rând, poziționarea fotografiei lui Eminescu în ansamblul primei pagini a revistei, în colțul dreapta, superior, în timp ce fotografia Reginei Carmen Sylva se află în colțul dreapta inferior, demonstrează că redacția nu a făcut din publicarea acestei traduceri un gest de curtoazie, sau cu caracter protocolar, la adresa unui membru al Familiei de Hohenzollern, ci a apreciat valoarea autorului, notorietatea acestuia.

Analizând fotografia aceasta, care figurează drept ”*cover-page*” pentru numărul din iulie 1878 al revistei germane, și subliniind eleganța vestimentară a lui Eminescu, putem să emitem ipoteza plauzibilă că portretul său a fost realizat în mod special pentru a fi trimis în străinătate, cu scopul ilustrării amintitului număr de revistă.

Având în vedere variantele ulterioare ale chipului lui Eminescu, datat 1878, și anume modificările efectuate prin decuparea unor părți din imagine, considerăm că această fotografie redă varianta originală, trebuind să fie considerată una dintre cele 4 fotografii oficiale ale *Luceafărului.*



M.Eminescu este în rândul 3 de sus, al doilea de la dreapta spre stânga.

Sursa: ***http://dulciu.blogspot.ro/2010/11/tabloul-membrilor-societatii-junimea.html***

ZEITSCHRIFT

FÜR

ROMANISCHE PHILOLOGIE

HERAUSGEGEBEN

VON

Dr. GUSTAV GRÖBER,
PROFESSOR AN DER UNIVERSITÄT STRASSBURG i. E.

1882.

SUPPLEMENTHEFT VI,
(VI. BAND 5. HEFT)

BIBLIOGRAPHIE 1881

VON

Dr. WILLY LIST.

HALLE.
MAX NIEMEYER.
1886.

46 BIBLIOGRAPHIE 1881. RUMÄNISCH. GRAMMATIK ETC.

Eminescu. Eine Satire von M. Eminescu. Deutsch von Mite Kremnitz. In Mag. f. d. Lit. d. Ausl. 1881, 391—394. 807

6. Grammatik und Lexikographie.

Campeanu, Petru, Gramatica românéscă. Edițiunea a doua prelucrată din noŭ cu un adaos la gramatica generală. Jașĭ, tip. Goldner. 1880. 8°. XXXIII 204. L. 3. 808

Manliu, I., Cursu elementaru de gramatica romana. II. Sintaxa si compositiunile. Editiunea X, corectată și adausă cu ortografia Academieĭ române. Bucurescĭ, Socecu. 8°. IV, 188. L. 1. 809

Piltia, Nicolau, Gramatica limbei române întocmită pentru școlele secundare. Brașavu, tiparulu tipografiei Alexi. 8°. XIII, 206. 810

Cionca, J., Praktische Grammatik der rumänischen Sprache (nach Dr. Ahn's Methode) für den Schul- und Selbstunterricht. 2. Aufl. Bucurescĭ, Degenmann. 12°. 143. L. 2. 811

Pumnul', A., Grammatik der rumänischen Sprache für Mittelschulen, Neu bearbeitet von D. Isopescul. Czernowitz, Pardini 1882. 8°. 199. L. 5. 812

Hasdeu, B. Petriceicu, Cuvinte din bĕtrânĭ. Tom. III. Istoria limbeĭ ro-

În imaginile de mai sus este present încă un document care atestă răspândirea în mediile culte din Germania a operelor lui Eminescu. Este vorba de traducerea uneia dintre *Scrisorile* lui Eminescu (Satira) de către Mite Kremnitz.

Câteva considerații privind debutul editorial propriu-zis al lui Eminescu

Se poate susține cu argumente că Eminescu s-a lansat ca poet și jurnalist în paginile unor reviste culturale editate în străinătate.

Tot în afara granițelor României este consemnată prima tipărire a operei poetice eminesciene într-un volum colectiv de poezie.

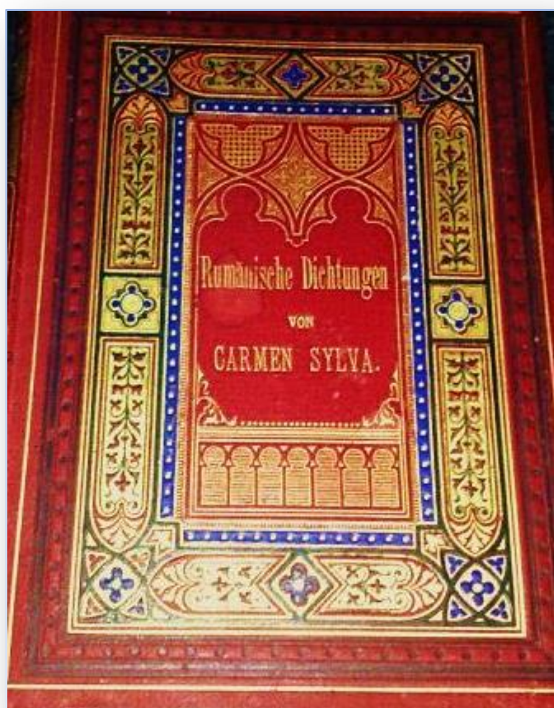
Am mai amintit că debutul editorial în limba germană se datorează scriitoarei și traducătoarei Mite Kremnitz, cât și Reginei Elisabeta (*Carmen Sylva*).

Volumul ”*Rumanische Dichtung* ”[42], Leipzig: W. Friedrich, Verlag des ”*Magazin für die Literatur des In-und Auslandes*”, Krőner,1881, VIII+214 p. conține 21 de opere lirice eminesciene, lucrarea reunind însă și creațiile lui V. Alecsandri, D. Bolintineanu, Candiano Popescu, C. Conachi, I. Negruzzi și T. Șerbănescu.

În această antologie lirică Eminescu este prezent cu poeziile*: Scrisoarea III, Crăiasa din poveşti, Scrisoarea IV, Strigoii, Lacul, Freamăt de codru, Singurătate, Melancolie, Revedere, Dorinţa, Ce te legeni codrule* şi altele.

---

[42] Această culegere lirică, în care figurează și poeziile lui Mihai Eminescu, a avut, până în 1889, trei ediții (1881,1883,1889)


Rumänische Dichtungen
VON
CARMEN SYLVA.

RUMÄNISCHE DICHTUNGEN

DEUTSCH

VON

CARMEN SYLVA.

HERAUSGEGEBEN UND MIT WEITEREN BEITRÄGEN VERSEHEN

VON

MITE KREMNITZ.

LEIPZIG.
WILHELM FRIEDRICH.
VERLAG
DES „MAGAZIN FÜR DIE LITERATUR
DES IN- UND AUSLANDES".
1881.

Raporturile lui Eminescu cu elitele vremii pun în evidență o recunoaștere a valorii geniului eminescian.

Studii de dată mai veche sau mai recentă au analizat relațiile dintre Eminescu și Casa Regală, modul în care *Carmen Sylva* și Mite Cremnitz îl percep pe poetul romantic, încât nu mai insistăm asupra acestui subiect. Totuși, pare bizară decizia lui Eminescu, cel puțin într-o primă perioadă, de a accepta colaborarea cu o Poetă ce nu cunoștea îndeajuns de bine limba română, care însă se bucura în calitate de regină de lingușelile frecvente ale adulatorilor, dar și de afecțiunea sinceră a admiratorilor.

Desigur, Eminescu nu era singurul închinător în fața unei regine: G. Enescu a compus câteva lieduri inspirate din poeme scrise de *Carmen Sylva*, pictorul G. D. Mirea a pictat pânze inspirate din creațiile reginei, compozitori renumiți ai epocii au dedicat opere muzicale Casei Regale; Carl Ziehrer[43] și Iosif Ivanovici, sunt doar câteva exemple.

---

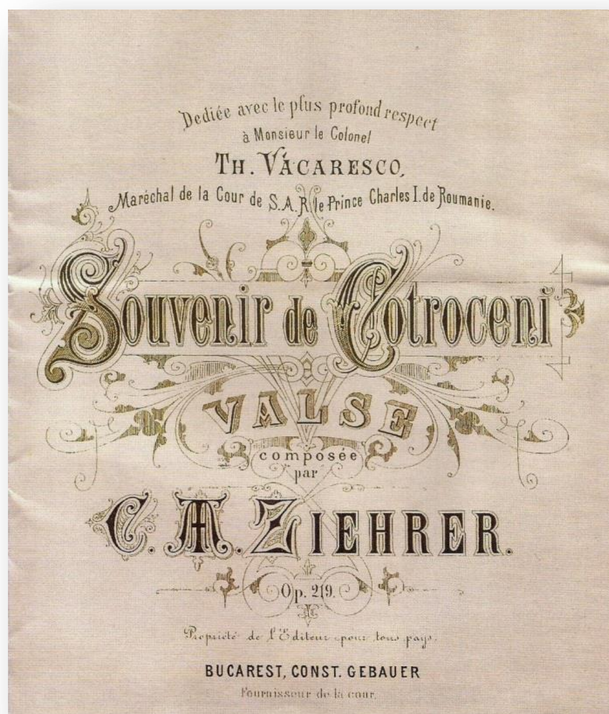
[43] Carl Ziehrer, rivalul lui Strauss, în epocă, a dedicat în 1872 un marș Prințului Carol ,pentru ca, în 1878, să devină, pentru câteva luni, capelmaistrul Balului Curții Regale de la București. A cântat adese în compania reginei Carmen Sylva, compunând ”*Glűckliche Tage*” – ”*Zile liniștite*”(”*Souvenir de Cotroceni*“),„*Dedicat cu cel mai profund respect Domnului Colonel Th. Vacaresco, Mareşal al Curţii S.A.R. prinţul Carol I al României*“, precum și ”*Rumànische Polka*”



Sursa: Arhiva bibliofilului I.C. Rogojanu



Regele Carol I



Sursa: Arhiva bibliofilului I.C. Rogojanu

În acest peisaj de voci, peneluri și condee, care se întrec în creații de factură encomiastică, Eminescu

începe traducerea în românește a libretului unei opere muzicale, având la bază o baladă, în versuri, compusă de Regina Elisabeta, purtând numele ”*Vârful cu Dor*” [44].

Muzica aparține profesorului și compozitorului Zdislaw Lubicz[45], muzician angajat în 1875 ca pianist al Curții Regale, unde a înființat un cerc muzical sub conducerea sa[46].

Textul libretului este semnat cu pseudonimul F. de Laroc. [47] Adaptarea în limba română este a lui **M. E(min)escu**. Versiunea în limba italiană aparține lui L. F. Paganini.

Avem, astfel, cea mai timpurie creație muzicală, pe versurile lui Mihai Eminescu, dar și o dovadă semnificativă privind modul în care a fost receptată creația Luceafărului, altfel decât prin editarea de carte de poezii.

Legenda ”*Vârful cu Dor*” îl va inspira și pe G.D. Mirea, artist în mare vogă al epocii, care va da la iveală o picture alegorică, în stil academicizant, cunoscută în două variante: una prezentă în patrimoniul Muzeului

---

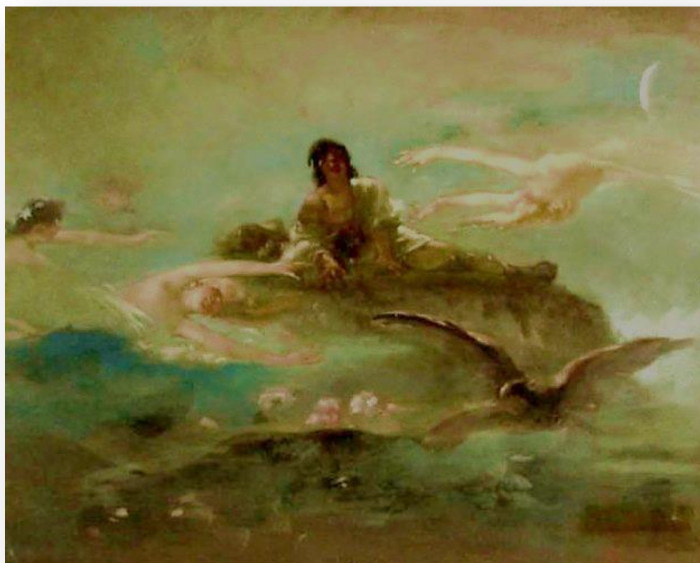
[44] Titlul original este: ”*Vârful cu dor — baladă românească pentru solişti, cor şi orchestră, textul de F. de Laroc, traducere de M. E-scu”*.

[45] Octavian Lazăr Cosma, Zdislav Lubicz, ”*Vârful cu dor”* (I), în MUZICA, București, nr.3, 1994; idem,”*Vârful cu dor”,* (II) în MUZICA, București, nr. 4, 1994.

[46] Octavian Lazăr Cosma, ”*Libretul Carmen Sylva*”, în MUZICA, 1999, nr. 3, Nr.4

[47] F. de Laroc provine din anagramarea expresiei *Femme de Carol*

Național de Artă din București (o pictură în ulei, de mari dimensiuni) și fresca aflată pe fundalul cupolei din sala centrală a Palatului Cantacuzino, de pe Calea Victoriei.



G. D. Mirea – ”Vârful cu Dor”

La rândul său, colectivul Teatrului Național din București va pune în scenă această mica bijuterie lirică,

cu interpreți italieni[48], în luna ianuarie 1879.

Ea s-a jucat și în străinătate, mai întâi pe o scenă din Transilvania, la Sibiu, în sala ”*Reuniunii germane de cântări*”, în ziua de 18/30 noiembrie 1879, precum și la *Covent Garden* din Londra, un an mai târziu, cu interpreți englezi, dar îmbrăcați cu frumoase costume populare românești, trimise în capitala britanică de către regină.

Așadar, textul/traducere al lui Eminescu cunoaște mai întâi celebritatea pe o secenă de teatru, la București, Sinaia[49], Sibiu sau Londra, și abia în anul 1905 va vedea lumina tiparului, în ediția de *”Poezii Postume*”, realizată de Ilarie Chendi.

În continuare, prezint două menționări ale numelui lui Eminescu în presa muzicală de limbă germană, aflate la ” *Ősterreichische Nationalbibliothek*” din Viena.

---

[48] Varianta în limba română a libretului, scrisă de Eminescu, va fi folosită ca text de referință de Luis F. Paganini, *(”L'Apice del Dolor”),* traducător la Consulatul Italiei în țara noastră și administrator al Universității din București, astfel încât acest text poate fi considerat prima transpunere a liricii emiunesciene în limba italiană.

[49] Palatul Peleș din Sinaia are o mică sală de concerte, unde s-a reprezentat creația muzicală ”*Vârful cu Dor”.*

Leipzig, am 5. November 1885.

Durch sämmtliche Buch-, Kunst- und Musikalienhandlungen, sowie durch alle Postämter zu beziehen.

Für das Musikalische Wochenblatt bestimmte Zusendungen sind an dessen Redacteur zu adressiren.

Musikalisches Wochenblatt.

Organ für Musiker und Musikfreunde.

Verantwortlicher Redacteur und Verleger:

E. W. Fritzsch,

Leipzig, Königsstrasse 6.

XVI. Jahrg.] [No. 46.

Das Musikalische Wochenblatt erscheint jährlich in 52 Nummern. Der Abonnementsbetrag für das Quartal von 13 Nummern ist 2 Mark; eine einzelne Nummer kostet 40 Pfennige. Bei directer frankirter Kreuzbandsendung treten nachstehende vierteljährliche Abonnementspreise in Kraft: 2 Mark 50 Pf. für das Deutsche Reich und Oesterreich. — 2 Mark 75 Pf. für weitere Länder des Allgemeinen Postvereins. — Jahresabonnements werden unter Zugrundelegung vorstehender Bezugsbedingungen berechnet.
Die Insertionsgebühren für den Raum einer gespaltenen Petitzeile betragen 30 Pfennige.

Inhalt: Aus Wagner's Nachlass. Von Dr. R. Sternfeld. — Biographisches: Arma Senkrah. (Mit Portrait.) — Tagesgeschichte: Musikbrief aus Dresden. — Berichte. — Concertumschau. — Engagements und Gäste in Oper und Concert. — Kirchenmusik. — Journalschau. — Vermischte Mittheilungen und Notizen. — Briefkasten. — Anzeigen.

Aus Wagner's Nachlass.

(Richard Wagner, Entwürfe, Gedanken, Fragmente. Aus nachgelassenen Papieren zusammengestellt. Leipzig, Breitkopf & Härtel, 1885.)

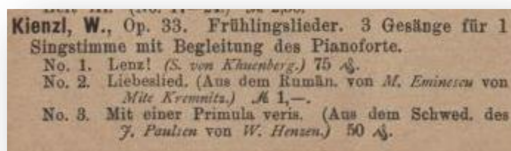
Ueberschaut man in unseren Tagen den gegenwärtigen Stand der grossen Bewegung, welche, unauflöslich mit dem Namen Wagner verknüpft, seit vier Jahrzehenten im Mittelpuncte unseres geistigen Lebens sich vollzieht, so wird man auf den ersten Blick nicht am Siege der Wagner'schen Reformation zu zweifeln geneigt sein. Was vor 18 Jahren für „frostiges Tongewinsel" galt, feiert nun seine 200. Wiederholung; was vor 9 Jahren wegen des mitwirkenden „Viehs" gut affectirten Schauder erregte, wird jetzt „hoher Preise" werth erachtet; die Zahl der Aufführungen der Wagner'schen Werke an allen Theatern wächst enorm; wie die Pariser Oper von ihrer „Treppe", so leben unsere Opernbühnen vom „Tannhäuser" und „Lohengrin"; ihr „Cassenerfolg", wenngleich nicht so „sensationell", wie der des „Trompeters", hat sich immerhin als ein dauerhafter bewährt: und das ist ja die Hauptsache. Unsere Sänger, welche früher die Wagner'schen „Partien" als unausführbar bezeichneten, können jetzt nicht genug davon bekommen, denn plötzlich sind dieselben sehr „dankbar" geworden und verlangen auch gar keine Gesangskunst („bel canto" sagen die Recensenten so gerne).*) Die populären Concertinstitute machen mit ihren Wagner-Abenden die besten Geschäfte, obschon das Publicum es noch vorzieht, wenn das beliebte Walküren-Potpourri von einem Strauss'schen Walzer und einem Piston-Solo in die Mitte genommen wird. In unseren musikalischen Salons ist Wagner ein begehrter Artikel der Dilettanten geworden; ein Tenor, der nicht das Liebeslied, und ein Bariton, der nicht Wotan's Abschied „auf der Walze hat", gehört in ein Raritätencabinet; die Salon-Clavierspieler müssen darauf vorbereitet sein, dem üblichen Wunsche nach „ein Bischen Wagner" mit Leichtigkeit entsprechend, die unangenehme Pause vor dem Abendessen mit dem „Feuerzauber" ausfüllen zu können. Seltsame Ironie des Schicksals: Wagner, der grosse, unerbittliche Feind der Mode, — er ist nun selbst Mode geworden!

*) Beide Kritiker der „Vossischen Zeitung" haben in der letzten Zeit hervorgehoben, dass Franz Betz der einzige Sänger der Berliner Oper ist, der sich den bel canto bewahrt hat. Dass er aber zugleich auch der einzige ist, der uns — besonders als Hans Sachs — eine Probe des Wagner'schen Stils gibt, sollte die Herren doch zu einigem Nachdenken darüber veranlassen, wie es mit ihrer Behauptung von der stimmenmordenden Wagner'schen Musik steht. Aber nur keinen Irrthum eingestehen!

46

Astfel, în publicația *"Musikalisches Wochenblatt*" (p.566), apărută la Leipzig, la data de 05.11.1885, care prezintă creația compozitorului

W. Kienzl, Op.33, *Cântece pentru voce, cu acompaniament de pian*, aflăm că textul melodiei *”Cântec de dragoste*” este tradus de Eminescu și M. Kremnitz:



Kienzl, W., Op. 33. Frühlingslieder. 3 Gesänge für 1 Singstimme mit Begleitung des Pianoforte.
No. 1. Lenz! *(S. von Khuenberg.)* 75 ₰.
No. 2. Liebeslied. (Aus dem Rumän. von *M. Eminescu* von *Mite Kremnitz.)* ℳ 1,—.
No. 3. Mit einer Primula veris. (Aus dem Schwed. des *J. Paulsen* von *W. Henzen.)* 50 ₰.

În aceeași revistă, ”**Musikalisches Wochenblatt”** (p.370), datată 21 iulie 1887, se prezintă creația compozitorului Hang Huber, tipărită la Basel, în editura lui Benno Schwabe (”*Cântece populare sârbești și românești*”), dintre care un număr de trei texte sunt creații aparținând lui Mihai Eminescu și V. Alecsandri, în traducerea reginei Carmen Sylva.

lung des Textes, sowie der Stimmen lässt den geübten Musiker erkennen.

Auch in den vier Chorliedern Op. 39 ist die Erfindung nicht erheblich, die Arbeit einfach und ungekünstelt, manche melodische wie harmonische Wendung verbraucht und ans Triviale streifend, der Ausdruck annähernd getroffen, der Textesinhalt aber nur andeutend, bei weitem nicht erschöpfend. Am gelungensten und frischesten in der Empfindung, Erfindung und Darstellung ist No. 4, „Einsamkeit“ von W. Müller, ein Lied, welches die Beachtung der Chorvereine verdient.

Hans Huber. Serbische und rumänische Volkslieder für gemischten Chor gesetzt. Partitur ℳ 2,—. Stimmen ℳ 2,—. Basel, Benno Schwabe.

Das Heft enthält neun Lieder, deren Texte grösstentheils serbische Volkslieder sind, nur drei davon sind rumänische Dichtungen von Alexandri und Eminescu in der Uebersetzung von Carmen Sylva. Diese Letzteren haben bei weitem weniger nationales Gepräge, als die Ersten, liegen dafür aber auch unserer Anschauung näher. Für Verse wie die in No. 9: „Mein Liebchen, was hast mir nicht gesagt, dass krank mein Liebster worden, hätt gerne Leckerbissen zur Labung ihm geboten: Vom Mückchen das Rippenstückchen, vom Fliegelein das Seelchen klein, vom Krebse zwei Bein, ein Becherlein mit Branntewein ihm zum Geschenke, dass satt sich tränke der Liebste mein“— so originell auch die Sache ist, dürften sich wenige unserer Sänger und Sängerinnen erwärmen. Die Musik zu allen neun Texten ist originell, sowohl in Bezug auf Melodik wie Harmonisirung, besonders ist auf Stimmführung grosser Werth gelegt und durch die oftmals eigenthümliche Combination der Stimmen und ihre Lagen sind seltene und höchst interessante Klangeffecte erzielt. Dieser Theil des Werkes scheint mir der werthvollste und dürfte er allein schon bestimmend sein, die Lieder zu studiren und vorzuführen. Es sei gestattet, auf einige der Lieder ganz besonders hinzuweisen, z. B. No. 4: „Sprachen Königin und König einstens“, No. 5: „Zwei entflohne Mädchenseelen“ (in dieser Nummer findet sich übrigens auf Seite 18 im 4. und 5. Takte ein Druckfehler: die Noten des Tenors in diesen zwei Takten sind im Bassschlüssel zu lesen) und No. 7: „Die Perlen“ (für Männerchor und Alt). Diese Lieder werden entschieden eine werthvolle Bereicherung des Repertoires jedes gemischten Chorvereins bilden.

August Bungert. „Frühlings Stimmen“, fünf Lieder für gemischten Chor, Op. 15. Pr. ℳ 4,50. Berlin, Friedrich Luckhardt.

Allen diesen fünf Liedern liegt eine natürliche, warme Empfindung zu Grunde, sie sind frisch und einfach erfunden und dargestellt. Fliessende, sangbare Melodie, einfache, ungekünstelte Harmonie und Modulation, ungezwungene Stimmführung, das sind ihre Hauptvorzüge. Sie klingen gut, bereiten den Ausführenden keine Schwierigkeiten, werden ihres freundlichen Inhalts halber gern gesungen werden und den Hörer in eine angenehme, wohlthuende Stimmung versetzen.

(Fortsetzung folgt.)

Eminescu în publicații de limba engleză

William Beatty-Kingston – primul traducător englez al unei poezii eminesciene.

William Beatty Kingston, jurnalist de război și un faimos autor de librete muzicale[50], în același timp poet și traducător, s-a născut la Londra, în anul 1837. În perioada 1852-1856 a fost funcționar la *Arhivele Statului* din capitala imperiului, părând că urmează cariera tatălui său, angajat de asemenea la *Public Record Office*.

Părăsind această îndeletnicire, care i se părea destul de anostă, Kingston intră în lumea diplomatică,

1.” *Death of Mr Beatty Kingston*” in ”*Glasgow Herald”* (Glasgow, Scotland), Friday, October 5, 1900; Issue 239 — *Births, Deaths, Marriages and Obituaries*.

fiind numit vice-cancelar al Consulatului Austriei la Londra (1856) și Cardiff (1857 – 1865). Începând cu anul 1866, devine corespondent la Viena și Berlin al ziarului ”*Daily Telegraph*”.

În această calitate, în 1870, a transmis corespondențe de război de pe frontul Franco-Prusian și de la asediul Parisului. Obținând acreditarea de atașat pe lângă statul major prusac, stabilit la Versailles, se împrietenește cu Bismark și Von Moltke.

În timpul șederii sale la Berlin și Viena, Kingston se îndrăgostește de muzică, ajungând să scrie librete pentru scena operei engleze precum și studii de critică muzicală[51].

Astfel, el traduce în limba engleză și prelucrează după gustul publicului lononez libretul operei ”*Tosca*” de Giacomo Pucini și al operei ”*Falstaff”* de Verdi. Moștenind pasiunea tatălui, fiica sa, baroneasa von Zedlitz, devine o cunoscută compozitoare de piese muzicale și editoare de cărți.

În vara anului 1874, acesta face o vizită de informare în România, ocazie ce îi va facilita cunoașterea de aproape a problemelor țării noastre, a specificului poporului român, față de care va manifesta o

---

[51] În 1887 îi apar două lucrări: ”*Music and Manners”,* respectiv "*Wanderer's Notes*".

mare simpatie. Fire iscoditoare și dornică de cunoaștere, Kingston așterne pe hârtie constatările și impresiile de călătorie în România, ce vor forma cuprinsul primelor două capitole ale cărții sale ”*A wanderer's note*”, tipărite la Londra în anul 1888. Este vizibil marcat de calitatea excepțională a liniilor ferate nou construite, silențiozitatea și luxul garniturilor de tren, remarcând faptul că, după o călătorie de 18 ore pe teritoriul românesc, trenul avea o diferență de maxim 2 minute față de orarul de mers stabilit !

Ziaristul mai vizitase Principatele Unite în anul 1865, chiar îl cunoaște pe domnitorul Alexandru Ioan Cuza, vorbește mulțumitor limba română, astfel încât, în calitate de crespondent al presei britanice, este trimis din nou în țara noastră, în perioada 1877-1878, pentru a informa cititorii ziarelor englezești în legătură cu mersul ostilităților de pe frontul Ruso-Turc.

Cu această acreditare, este prezent la București, înoștit de Frederick Villiers, cunoscut grafician britanic, trimis special al ziarului ”*Graphic”*.[52]

În lucrările sale cu caracter memorialistic, William Beatty-Kingston precizează valoroase detalii istorice de culise, elucidând unele aspecte necunoscute ale politicii internaționale, vis à vis de România.

[52] Presa britanică a fost reprezentată de "*The IIIustrated London News", "The Graphic", "The Scotsman" şi "The Pictorial World".*

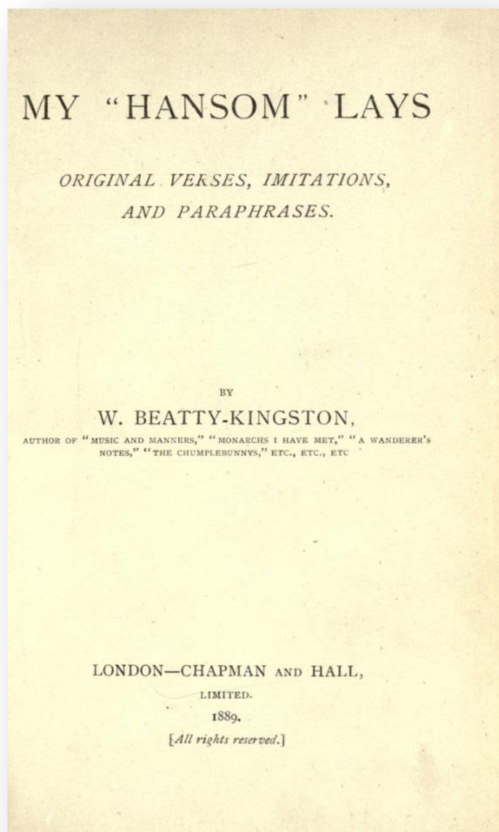
Având apropiate legături de amiciție cu doi dintre cei mai marcanți politicieni români ai vremii, Ion C. Brătianu și M. Kogălniceanu, autorul menționat povestește, într-o altă carte importantă pentru istoria României, purtând titlul: ”*Men, Cities and Events*”, impresiile sale oneste și obiective cu privire la clasa politică românească.

Cunoașterea limbii române îi permite trecerea în revistă a istoriei poporului nostru, fapt surprinzător și rar pentru un cetățean străin, iar pasiunea sa pentru literatură, artă și muzică îl conduce la tălmăcirea în limba engleză a unor poezii aparținând lui V. Alecsandri și M. Eminescu, precum și la prezentarea unor suculente și pitorești memorii de călătorie pe meleaguri românești, în care descrie, de exemplu, viața mondenă a Bucureștilor, cântecele lăutărești, frumusețile împrejurimilor vizitate.

Tipărită la Londra în 1885, importantă piesă documentară pentru istoria traducerilor creației literare românești în limba engleză, cartea lui William Beatty-Kingston, ”*The English Illustrated Magazine”*[53], cuprinde în volumul II câteva traduceri în limba engleză ale unor poezii de Vasile Alecsandri (*”The End of Autumn”, ”The Thunder Clap”, ”The wind”, ”The*

[53] Apărută la Macmillan and Company, 1885

Sledge”), reunite sub titlul ”*Imitations of Romanian Lays* ”, inclusiv traducerea poeziei ”*Crăiasa din povești”*.


MY "HANSOM" LAYS

ORIGINAL VERSES, IMITATIONS, AND PARAPHRASES.

BY

W. BEATTY-KINGSTON,

AUTHOR OF "MUSIC AND MANNERS," "MONARCHS I HAVE MET," "A WANDERER'S NOTES," "THE CHUMPLEBUNNYS," ETC., ETC., ETC

LONDON—CHAPMAN AND HALL,

LIMITED.

1889.

[*All rights reserved.*]

Ediția din 1889, tipărită la Londra, conține
și poezia *”Crăiasa din povești*”

THE LEGEND QUEEN.

(*Mano Eminescu.*)

FLEECY vapours, silvern shining,
  From the moon are lightly falling;
Luna drew them from the waters
  And returns them to the meadows.

Spider-webs to rend asunder
  All the flowers have conspiréd;
On the draperies of midnight
  Dewdrops hang, like liquid jewels.

By the lake (o'er which the vapours
  Wreathe, in their fantastic shadows
Shimm'ring back the ripple's sparkle
  Transient gleams of undulation)

Rustling reeds with light hand parting
  Stands a maiden, forward bending;
Softly scatters ruddiest roses
  O'er the bright enchanted waters.

Gazes she, and hopes some picture
  May flash out from 'mongst the ripples;
(For, in olden times, dark Hertha
  Cast her spell upon these waters).

M

"The Legend Queen"
(*Mano Eminesco*)

Începând cu 1886, ziaristul britanic își adună amintirile din vremea când vizita diverse țări ale lumii:”*A Journalist’s Jottings”* (1880), ”*Monarchs I Have Met*” (1886) și *”A Wanderer’s Notes”* unde, așa cum am arătat mai sus, găsim excepționale relatări istorice referitoare la România.

Compune, de asemenea, versuri, pe care le publică în ”*Punch”* (1883-1887), ”*The Sunday Times*”, ” *The Illustrated English Magazine*”, ”*The Theatre*”, ”*The Lute*” și alte periodice londoneze. In 1893, Kingston s-a înscris în ”*Institute of Journalists”.*[54]

În anul 1887, publică la Londra lucrarea ”*Music and Manners*”, în două volume, în care mărturisește că a început să învețe limba română, în vremea principelui Cuza (op. cit. vol. 1, Cap. ”*Romanian Music*”, p.112-146), menționând printre cei care au cultivat cu atenție limba română pe Alecsandri și pe Maiorescu. Despre Alecsandri, ziaristul britanic spune că acesta a creat, cu pana sa magică, un erou popular *”Peneș Curcanul*” (op. cit. vol 2, Cap. *”Life in Bucharest*”, p. 209).

---

[54] ” *Monarchs I Have Met*”, London - Chapman and Hall, 1887; ”*A Wanderer’s Notes*”, London- Chapman and Hall, 1888;”*A Journalist’s Jottings*”, London- Chapman and Hall, 1890; *”Men, Cities and Events*”, London - Bliss, Sands & Foster, 1895.

În anul 1887-1888, cartea sa, ”*Monarchs I Have Met*”, apare și la New York, la editura Harper & Brothers, Franklin Square, tipărită în opt ediții consecutive, fiind dedicată Reginei Elisabeta a României. Prin intermediul acestei lucrări, publicul american află mai multe amănunte despre poetul Mihai Eminescu.

MONARCHS I HAVE MET

BY

W. BEATTY-KINGSTON

COMMANDER OF THE IMPERIAL ORDER OF THE MEDJIDIEH AND OF THE ROYAL ORDERS
OF THE REDEEMER, STAR OF ROUMANIA, CROWN OF ROUMANIA AND TAKOVA
OF SERVIA: KNIGHT OF THE IMPERIAL ORDER OF FRANCIS JOSEPH
AND OF THE I.R. AUSTRIAN ORDER OF MERIT OF THE
FIRST CLASS WITH THE CROWN, ETC., ETC.

AUTHOR OF "WILLIAM I., GERMAN EMPEROR," "THE BATTLE OF BERLIN,"
"MUSIC AND MANNERS," ETC.

IN TWO VOLUMES

VOL. I.

LONDON: CHAPMAN AND HALL
LIMITED
1887

”*Monarchs I have Met*”, Ediția londoneză, 1887

MONARCHS I HAVE MET

BY

W. BEATTY-KINGSTON

COMMANDER OF THE IMPERIAL ORDER OF THE MEDJIDIEH AND OF THE ROYAL ORDERS OF THE REDEEMER, STAR OF ROUMANIA, CROWN OF ROUMANIA AND TAKOVA OF SERVIA; KNIGHT OF THE IMPERIAL ORDER OF FRANCIS JOSEPH AND OF THE I.R. AUSTRIAN ORDER OF MERIT OF THE FIRST CLASS WITH THE CROWN, ETC., ETC.

ILLUSTRATED

NEW YORK
HARPER & BROTHERS, FRANKLIN SQUARE
1888

”*Monarchs I have Met*”, Ediția americană a lucrării lui W. B.-Kingston

TO

Elisabeth

QUEEN OF ROUMANIA

WHOSE VIRTUES, GIFTS, AND ACCOMPLISHMENTS HAVE WON FOR HER
THE SINCERE ADMIRATION OF HER LITERARY AND ARTISTIC CONTEMPORARIES
WHILST HER BENEVOLENCE AND LOVING KINDNESS
HAVE ENSHRINED HER IN THE HEART
OF A GRATEFUL PEOPLE

THIS BOOK IS

Respectfully Dedicated

BY HER FAITHFUL AND DEVOTED SERVANT

THE AUTHOR

Volumul este dedicat Reginei Elisabeta

unexpectedly; and it was thus, in compliance with her express command, that I, in common with a dozen other of my compatriots, had the honour of being personally introduced to the present Queen of Roumania.

When, in the spring of 1877, a few weeks before the commencement of hostilities between Russia and Turkey, I visited the Princess Elizabeth at Bucharest, her Royal Highness deigned to remind me of the above quaint episode, and, on the strength of it, to claim me as "an old acquaintance." She had, moreover, heard from some of my Dacian friends that I took a lively interest in Roumanian music and literature, in both of which she was deeply versed; and eloquently impressed upon me the desirability of making the legendary ballads and folk-lore of her adopted country known to the Anglo-Saxon public through the medium of English translations and imitations. "Though I speak and read English with ease," the Princess observed, "and can even manage to write English prose with tolerable correctness, I find the composition of verse in your language beyond my powers. But, as perhaps you know, I have paraphrased a considerable number of Roumanian popular poems in German, observing the original metre and rhythmical accents as closely as I could. There is a little romantic poem of extraordinary beauty, by Eminescu, which I have just translated. I wish you would try to make an English version of it. If you will, I will copy it out for you myself, and send it to you; and your version shall have a place in my own personal album." I told her Highness that I would do my best to obey her commands, but that she must

Eminescu este denumit *"A Royal Poet"*

Într-un capitol special, autorul descrie episodul întâlnirii sale cu suverana, la Palatul Cotroceni, oaspetele discutând cu ilustra iubitoare a artelor traducerea unei poezii de Eminescu !

"THE LEGEND QUEEN." 97

claim me as "an old acquaintance." She had, moreover, heard from some of my Dacian friends that I took a lively interest in Roumanian music and literature, in both of which she was deeply versed; and eloquently impressed upon me the desirability of making the legendary ballads and folk-lore of her adopted country known to the Anglo-Saxon public through the medium of English translations and imitations. "Though I speak and read English with ease," the Princess observed, "and can even manage to write English prose with tolerable correctness, I find the composition of verse in your language beyond my powers. But, as perhaps you know, I have paraphrased a considerable number of Roumanian popular poems in German, observing the original metre and rhythmical accents as closely as I could. There is a little romantic poem of extraordinary beauty, by Eminescu, which I have just translated. I wish you would try to make an English version of it. If you will, I will copy it out for you myself, and send it to you; and your version shall have a place in my own personal album." I told her Highness that I would do my best to obey her commands, but that she must make great allowance for the shortcomings that could not fail to display themselves in any attempt to preserve metrical uniformity between the original and the translation in languages differing so widely from each other in construction as Roumanian and English. I may mention that the terminal declension of nouns obtains in Roumanian as in Latin, and that the definite article is expressed in the form of a syllable appended to the substantive. Thus, "man" is "om;" "the man" is "omul;" "of the man" is "omului," and so forth. This is but one of many archaic forms retained in the modern Roumanian tongue, which lend themselves to close and facile versification, and especially to the economy of syllables, wellnigh impossible to observe in English lines limited to the same number of feet as that used in the respective Roumanian verses. The Princess replied, "I am too well acquainted with all the difficulties you speak of, some of which are truly heart-breaking to a translator. They apply to German as well as to English, but not quite so irksomely, owing to the more elastic, or rather plastic, character of the Teutonic idiom. When you compare my translations with the originals, you will see that I have sometimes gone very near to a correct reproduction of the metres and rhythms—of course, at the sacrifice of spontaneity and even of ease. But you must really try what you can do with some of our legends. Make your first experiment with the one which I shall send to you by-and-by."

In the course of the same afternoon I received a short note from her Royal Highness, enclosing Eminescu's poem and her German version of it, written by her own hand. Naturally, I lost no time in turning the lines into English, but found it quite impracticable to give the rhymes as well as the metre, which "Carmen Sylva" had succeeded in doing in her admirable imitation. I therefore thought it best—as the ballad was a singable one, and its musical setting, therefore, was a consideration of primary importance in the construction of a version in a foreign idiom—to sacrifice rhyme to metre. While I was laboring over my paraphrase it occurred to me that the Princess might value an apt illustration of the subject—a singularly romantic one—treated by Eminescu in his graceful little poem. My friend Frederick Villiers, then the principal "special artist" of the *Graphic*, and, like myself, preparing for the inevitable war-path Bulgaria, happened to be at hand. I told him the story of the poem, which struck his fancy, and he at once set to work on a drawing of great merit, accurately depicting the principal incident of the legend. In less than an hour he had completed a charming sketch, which, together with my version of Eminescu's lines, it was my privilege to offer to Princess Elizabeth the following morning. The royal poetess graciously accepted both drawing and verses, of which she was pleased to express her approval, and I have reason to believe that they are in her 1877 album at the present day. As possibly the German and English imitations of a typical Roumanian ballad may possess some slight interest for the readers of this book, I take leave to subjoin them.

MAERCHENKOENIGIN.

"Weisse Nebel sind vom Monde
Silberglaenzend ausgeflossen
Aus den Wassern aufgesogen,
Auf die Felder ausgegossen.

"Spinngewebe zu zerreissen,
Alle Blumen sich vereinen
An der Nacht Gewaender haengen
Tropfen sie von Edelsteinen.

"An dem See, an dem die Wolken
Einen feinen Schatten weben,
Durch das Wellenspiel zerrissen
Durch der lichten Schollen Beben,

"Leis' das Schilf zur Seite theilend,
Steht ein Maegdlein vorgebogen,
Schuettet laute rothe Rosen
Sanft hin, auf die Zauberwogen.

"Dasz ein Bild sich zeige, schaut sie
Auf der Wasserkreise Gleiten,

Eminescu – ”*Crăiasa din Povești*”(limba germană) în traducerea reginei Carmen Sylva

În continuare, vom reda conținutul Capitolului VI (p. 85-106) al lucrării, dedicat prezenței la curtea reginei Carmen Sylva a jurnalistului englez și discuțiile avute cu aceasta cu privire la problema traducerilor, un document de mare valoare pentru biografia literară eminesciană.

În primele paragrafe ale acestui capitol, autorul descrie un tablou sugestiv al personalității reginei, remarcând efortul acesteia de a se conforma mentalităților din țara de adopție, de a cuceri inimile supușilor săi.

Iată cum descrie autorul portretul princiar: Regina Elisabeta a studiat limba română, literatura, legendele, muzica, alegându-și prietenii și îndrumătorii dintre cei mai eminenți poeți, istorici și arheologi ai României.

Carmen-Sylva, împreună cu toate doamnele de onoare de la curte, poartă costume naționale, ca o reacție față de cosmopoltismul modei pariziene, somptuozitatea extravagantă, care sufoca spiritul național.

Regina a pus bazele unor instituții de caritate în cele mai importante orașe ale țării, a reorganizat spitalele publice și a sprijinit pe oamenii sărmani.

Sub pseudonimul Carmen Sylva, regina a tradus în limba germană operele lui Eminescu, Alecsandri, Bolintineanu, Negri și ale altor poeți ai vremii, făcându să le strălucească numele în ”*Europa civilizată*”.

Această preocupare a reginei, care îi aducea desigur și un spor de celebritate, spune autorul, nu era văzută cu ochi buni de către sobrul și rezervatul soț al acesteia.

William Beatty Kingston mărturisește că a avut ocazia să o întâlnească pe regina România mai întâi la Viena, cu ocazia expoziției internaționale deschise în capitala acestei țări, și apoi la București, în primăvara anului 1877, în preajma izbucnirii conflictului dintre Rusia și Turcia.

Autorul afirmă că a fost primit cu multă simpatie la Palatul Cotroceni, de către regină, care i-a dat impresia că se întâlnește cu o veche cunoștință. Regina aflase de la prietenii români ai ziaristului că William Beatty Kingston este extrem de interesat să aprofundeze muzica și literatura română, domeniu în care regina este, de asemenea, foarte bine informată. De aceea, regina Carmen Sylva dorea să fie ajutată în traducerea legendelor, baladelor și folclorului românesc în limba lui Shakespeare.

În cursul dialogului, Carmen Sylva mărturisește că, deși posedă cunoștințe mulțumitoare de limba engleză, totuși traducerea versurilor excede puterile sale.

”*Cu toate acestea, cum probabil știți, am parafrazat un număr considerabil de creații populare românești în limba germană, păstrând ritmul și accentul ritmic originale, pe cât am putut mai mult.* ***Există un***

mic poem romantic, de o extraordinară frumusețe, de Eminescu, pe care eu deja l-am tradus (s.n.). *Aș dori să încercați să faceți o versiune în limba engleză a acestuia. Dacă vreți, eu personal am să vi-l copiez și trimite; iar versiunea dumneavoastră va ocupa un loc în albumul meu personal”*[55].

Răspunzând surprinzătoarei rugăminți, traducătorul acceptă, dar adaugă aceste cuvinte, cu o ușoară nuanță de precauție:

”Am spus Alteței Sale că voi face tot ce pot ca să îndeplinesc porunca sa, dar că trebuie să manifeste o mare înțelegere față de deficiențele, pe care nu am cum să le evit, în orice încercare de a păstra uniformitatea metrică dintre original și traducerea într-o limbă care difera atât de mult una față de alta cum este engleza față de română.”

În continuare, traducătorul englez explică reginei câteva dificultăți pe care le-a întâlnit, cum ar fi multe forme arhaice latinești, reținute de limba română modernă, care impietează o traducere fidelă și facilă, în

---

[55] *”There is a little romantic poem of extraordinary beauty by Eminescu, which I have just translated. Wish you would try to make an English version of it. If you will, I will copy it out for you myself, and send it to you; and your version shall have a place in my own personal album."*

special în ce privește economia de silabe. Este aproape imposibil să nu se observe că este anevoie să se păstreze în limba engleză același număr de picioare precum există în versurile românești respective.

Regina i-a răspuns: ” *Sunt la curent cu toate aceste dificultăți de care vorbiți, multe dintre ele fiind sfâșietoare pentru un traducător. Ele sunt valabile atât pentru limba germană, cât și pentru limba engleză, dar nu atât de insuportabile, dat fiind caracterul foarte elastic, sau mai plastic al idiomului teutonic. Dacă veți compara traducerile mele cu originalul, veți vedea că am mers câteodată foarte aproape de metrică și ritm, desigur cu sacrificarea spontaneități și chiar a clarității. Dar puteți, întradevăr, să încercați și să faceți ce puteți cu câteva din legendele mele. Faceți primul experiment cu una pe care am să v-o trimit.”*

În cursul aceleiași după-amieze, William Beatty-Kingston a primit din partea reginei o pagină conținând un poem de Eminescu, inclusiv traducerea în limba germană, scrise de mâna sa.

Fără a pierde o clipă, acesta a început să transpună versurile în limba engleză. Dar, a considerat că traducerea sa nu va putea să păstreze ritmul atât de bine redat de Carmen Sylva în admirabila variantă în germană a traducerii din Eminescu. ”*Întrucât balada era atât de melodioasă, și compunerea sa atât de muzicală, m-am gândit că, în traducerea unei versiuni*

într-o limbă străină, este mai bine să sacrific ritmul în favoarea metricii.”

În timp ce lucra asupra acestei tălmăciri, lui William Beatty-Kingston îi veni în minte ideea că Regina va aprecia și mai mult valoarea traducerii dacă poezia ar fi ilustrată într-un mod foarte romantic, așa cum a reușit Eminescu să redea acest sentiment în grațiosul său mic poem.

Întrucât alături de el se afla și artistul Frederick Villiers, trimis special al revistei *”Graphic*”, apelă la talentul acestuia. Mai întâi, îi descrise conținutul acestei poezii, care l-a surprins plăcut. Folosint talentul său, el dă la iveală o ilustrație superbă, redând cu acuratețe tema principală a poemului eminescian. În mai puțin de o oră, pune pe hârtie o imagine încântătoare a versurilor lui Eminescu.

Reunind grafica lui Frederick Villiers cu versiunea poemului eminescian, în limba engleză, William Beatty-Kingston se înfățișează din nou la curtea Reginei cu aceste două realizări, chiar în dimineața următoare.

Carmen Sylva a acceptat cu grațiozitate atât desenul, cât și versurile, pe care le-a admirat cu mare satisfacție. Ziaristul mărturisește următoarele: *”Am toate motivele să cred că acestea se găsesc în prezent în Albumul său personal, din 1877. Deoarece este posibil ca traducerile în germană și engleză a unei balade*

românești tipice să aibă un oarecare interes pentru cititorii acestei cărți, m-am gândit să le reproduc aici.”

Pentru edificare, redăm în continuare textele poeziei lui Eminescu, mai întâi în limba română, apoi cele în germană și engleză așa cum sunt tipărite în cartea lui Kingston:

Crăiasa din povești

”Neguri albe, strălucite
Naşte luna argintie,
Ea le scoate peste ape,
Le întinde pe câmpie;

S-adun flori în şezătoare
De painjen tort să rumpă,
Şi anină-n haina nopţii
Boabe mari de piatră scumpă.

Lângă lac, pe care norii
Au urzit o umbră fină,
Ruptă de mişcări de valuri
Ca de bulgări de lumină,

Dându-şi trestia-ntr-o parte,
Stă copila lin plecată,
Trandafiri aruncă roşii

Peste unda fermecată.

Ca să vad-un chip, se uită
Cum aleargă apa-n cercuri,
Căci vrăjit de mult e lacul
De-un cuvânt al sfintei Miercuri;

Ca să iasă chipu-n faţă,
Trandafiri aruncă tineri,
Căci vrăjiţi sunt trandafirii
De-un cuvânt al sfintei Vineri.

Ea se uită... Păru-i galben,
Faţa ei lucesc în lună,
Iar în ochii ei albaştri
Toate basmele s-adună."

Precizăm că versurile au apărut în "*Convorbiri Literare", X, 6* din 1 Sept. 1876, într-un grupaj care mai cuprinde și poeziile *Lacul, Dorința* și *Melancolie*.

Creația aceasta se află și în "*Ediția Princeps"* a poeziilor lui Eminescu, tipărite de T. Maiorescu la Socec.

De asemenea, în anul 1916 apărea la Editura "*Alcalay & Co*" un volum, conținând 16 poezii eminesciene, cu titlul "*Crăiasa din Povești*".

Variante ale acestei poezii, prima cu titlul *"Țesături",* figurează în manuscrisul 2285, 137v-138 și

alta, apropiată de forma definitivă, în manuscrisul 2262,141 și 105, datat 1875-1876.[56]

Putem să concluzionăm că poezia ”*Crăiasa din povești*” reprezenta în anul 1877 una dintre cele mai prețuite opere poetice eminesciene, apreciată, cum am văzut mai sus, de însăși regina Carmen Sylva.

Așa cum bine remarca Perpessicius, manuscrisul poate fi datat în preajma anului 1876[57], perioadă în care ” s*uferințele pricinuite de pierderea mamei sale și chinurile patimei veroniene marchează un moment de intensă febrilitate lirică și polemică”* [58].

Din punctul de vedere al formulei prozodice, *”Crăiasa din povești*” are măsuri de 8 și 7 silabe, ritmul fiind trohaic.

Iată și varianta în limba germană, prezentată de Regina Carmen Sylva ziaristului britanic

” Märchenkönigin”

”Weiße Nebel sind vom Monde
Silberglänzend ausgeflossen,
Aus dem Wasser aufgestiegen,

---

[56] Ultima strofă a poemului numără nu mai puțin de cinci variante, dintre care una are o frumusețe aparte: ”*Părul ei cel lung de aur/Se coboară la călcăie,/Ochi albaștri ard sub frunte, /Picături de vecinicie.”*

[57] Anul 1876 este unul dintre cei mai ”*viforoși ai iubirii sale*” (Perpessicius).

[58] Perpessicius, *Studii Eminesciene*, Editura Muzeului Literaturii Române, București, 2001, p. 146.

Auf die Felder ausgegossen.

Spinngewebe zu zerreißen,
Alle Blumen sich vereinen;
An der Nacht Gewänder hängen
Beeren sie von Edelsteinen.

An dem See, um den die Wolken
Einen feinen Schatten weben,
Der durch's Wellenspiel zerrissen,
Wie die hellen Schollen beben,

Leis das Schilf zur Seite theilend,
Steht ein Mägdlein vorgebogen,
Schüttelt lauter rothe Rosen
Sanft hin auf die Zauberwogen.

Daß ein Bild erscheine, blickt sie
Auf der Wasserkreise Gleiten,
Denn es ward der See besprochen
Von der Venus Wort vor Zeiten.

Daß ein Bild zur Fläche steige
Läßt sie junge Rosen fliehen,
Denn die Göttin hat den Rosen
Einstens Zauberkraft verliehen.

Schaut und schaut ... ihr Haar ist golden,
Ihr Gesicht im Monde scheinet,
In den blauen Augen haben
Alle Märchen sich vereinet."

Având ca model această traducere în limba germană, William Beatty-Kingston oferă reginei versiunea poemului *"Crăiasa din povești",* care poartă titlul în limba engleză *" The Legend-Queen"*

THE LEGEND-QUEEN.

'Fleecy vapors, silvern shining,
From the moon are lightly falling;
Luna drew them from the waters
And returns them to the meadows.

'Spider-webs to rend asunder
All the flowers have conspiréd;
On the draperies of midnight
Dew-drops hang, like liquid jewels.

'By the lake (o'er which the vapors
Wreathe, in their fantastic shadows
Shimm'ring back the ripple's sparkle,
Transient gleams of undulation)

'Rustling reeds with light hand parting
Stands a maiden, forward bending;
Softly scatters ruddiest roses
O'er the bright enchanted waters.

'Gazes she, and hopes some picture
May flash out from 'mongst the ripples
(For in olden times, dark Hertha
Cast her spell upon these waters).

'Fain would she with tender rose-buds·
Conjured phantoms to the surface,
For she knows full well that Freya
Once lent charms to all the roses.

'Gazes she, the golden-haired one,
And her face shines in the moonligh
In the myst'ry of her blue eyes
Lurk the germs of all the legends!"

Pentru comparație, prezentăm mai jos și traducerea admirabilă a lui Corneliu M. Popescu:

”Sparkling haze,
across the heavens
Rising slow the sliver
moon,
She has gathered from
the water
And upon the pastures
strewn.

In the valley many flowers
On the cobwebs jewels strung,
Countless gems, of countless
colours,
On the cloak of evening hung.

O'er the lake the clouds in passing
Cast a soft transparent shade,
Which the ripples rolling boulders
With their radiance invade.

Came at night a little maiden
Silently the reeds among,
And a rose of flaming scarlet
On the water surface flung.

For her own sweet image gazing,
Marvelled how the ripples stirred…
Ay, that lake is long enchanted
By the Saint Mercuri's word.

Flung a rose of flaming scarlet
That the water's mirror
. *blurred…*
Scarlet roses are enchanted
By the saint Veneri's word.

Long she gazes. Hair soft golden,
O'er her face the moon's pale light,
While within her eyes of violet
All times fairy-tales unite. "

Concluzionând, subliniem că prima traducere a unei poezii eminesciene, în limba engleză, este realizată de William Beatty-Kingston în anul 1877, fiind publicată în lucrarea " *Monarchs I Have Met"(1887).* Creația lirică eminesciană a fost retipărită în cartea aceluiași autor, cu titlul *My "Hansom" Lays, Original Verses,*

Imitation and Paraphrases, apărută la Londra, în anul 1889, la editura Chapman and Hall Limited. Poezia ”*The Queen Legend*” are ca subtitlu (*Mano Eminescu*) iar la sfârșit, în loc de semnătură, apare litera **M** (op. cit. p. 161).

Momentul acesta are o semnificație aparte, deoarece, până în prezent, Sylvia Pankhurst (1930)[59] era recunoscută drept cel dintâi traducător al poeziei lui Eminescu în limba lui Shakespeare. [60]

Putem afirma că acest fapt reprezintă o mărturie convingătoare a notorietății dobândite de poet, la doar 27 de ani, o recunoaștere a talentului său, înfățișând totodată detalii necunoscute, care vor întregi și nuanța natura contactelor și relațiilor complexe dintre Mihai Eminescu și regina Elisabeta a României.

De asemenea, trenuie să amintim că, anterior anului 1877, Poetul era cvasinecunocut în mediile culturale de la București, și din cauza faptului că revista. ”*Convorbiri Literare*” nu era prea răspândită în capitala României. În schimb, câteva reviste cu răspândire în

---

[59] Traducerea este tipărită la editura Kegan Paul, într-un volum cu numai 10 poeme, însoţit de o scrisoare a lui George Bernard Shaw şi o introducere de Nicolae Iorga.

[60] Pe lângă Sylvia Pankhurst putem aminti dintre traducătorii mai vechi ai operei lui Eminescu în limba engleză pe Petre Grimm, Dimitrie Cuclin, I. O. Stefanovici. Iar dintre cei mai noi pe Corneliu M. Popescu, Adrian George Săhlean, George Anca, W.D. Snodgrass, Brenda Walker, Heathrow O’Hare etc.

Transilvania - *"Familia", "Albina"*[61], *"Federațiunea"*[62] dar și publicații precum: *"Amicul Familiei"* (Gherla,1881), *"Almanahul Societăţii Academice România jună"* (Viena, care publică în luna aprilie 1883 poemul *"Luceafărul"*), tipăreau contribuțiile literare ale acestuia, pentru a le răspândi în arealul locuit de nația română.

Efortul acestor reviste, deși salutar, nu era însă suficient. În acest sens trebuie să interpretăm reproșul cititorilor de peste munți, care semnalau, în 1893, la patru ani de la moartea poetului, absența cărților lui Eminescu, reclamând mai ales prețul lor prohibitiv[63].

---

[61] În anul 1870, pe când era student la Viena, Eminescu debutează în presă cu un articol, intitulat *"O scriere critică"*, trimis ziarului "*Albina*" din Pesta, publicat în numerele din 7/19 și 9/21 din ianuarie 1870.

[62] În primăvara anului 1870, M.Eminescu trimite unui alt ziar românesc, *"Federațiunea"*, ce apărea tot la Pesta, primele articole cu caracter politic: "*Să facem un congres"*, ***"În unire e tăria" şi "Echilibrul".***

[63] Ziarul "*Foaia Poporului"* din Sibiu saluta inițiativa Fraților Șaraga, din Iași, de a tipări lucrările lui Eminescu la prețuri rezonabile (45 creițari adică 1 leu), înlocuind "*prețurile cele grozave de mari de până aci*": *"Este aceasta o veste îmbucurătoare mai ales pentru noi, Românii din Ardeal și Țara-Ungurească, care suntem foarte subțirei la pungă, și din pricina aceasta abia ştim noi atâta că avem un poet mare ca Eminescu, dar cartea lui nici nu i-am văzut-o, decum să o fi citit !"*

Eminescu în publicații de limba rusă.

Polihronie Sîrcu, cadru didactic la Universitatea din St. Petersburg, publică în 1884, în „*Jurnal Ministerstva Narodnogo Obrazovania*”, un articol despre personalitatea unor scriitori care au intrat recent ”*în circuitul marilor valori europene”,* printre ele și „ *poetul de vază al României*”, Mihai Eminescu.

Fiodor Evghenievici Korş, profesor la Universitatea din Moscova, a fost unul dintre primii traducători din Eminescu, considerându-l pe acesta un ”*un strălucit egal al lui Puşkin”.*

Savantul rus consideră că în sonetul eminescian „*Ori câte stele”* există multe sintagme ce se aseamănă cu figurile de stil folosite în lirica lui Pușkin.

Acesta vede în lirica Luceafărului un model de limbă literară. El a învățat în mod special limba română pentru a-l putea traduce pe Eminescu.

Acesta a cumpărat de la Iaşi revista „*Convorbiri literare*”, din care traduce în 1890 sonetul postum „*Ori câte stele*”.

În anul următor el publică un studiu la Moscova, în revista *„Russkaia mâsl'” („Gândirea rusă*”, nr. 5, mai 1891), cu titlul *„Posmertnâi sonnet Mihaila Eminescu*” – *„Sonetul postum al lui Mihail Eminescu”*, *Ori câte stele*”.

Traducătorul sublinază că „*La Eminescu recunosc o*

perfecţiune deosebită în formă, o mare înălţime de cugetare...Multe din poeziile lui Eminescu ar fi fost fericiţi să le semneze un Musset, un Heine, un Baudelaire".

La Universitatea din Sankt Petersburg, profesorii Gh. Samurian, Al. Iaţimirski şi Ir. Polovinkin evocă în cursurile lor valoarea lui Eminescu. De altfel, Ir. Polovinkin dedică un număr de pagini personalității marelui poet român enciclopedia *„Brockhaus-Efron",* vol. 27 din 1889 (despre „*marele – velikii-poet"* Eminescu)[64], inclusiv în vol. 80 din 1904, unde întâlnim referințe elogioase despre viaţa şi opera poetului român, apreciat ca om de mare cultură, a cărui creație reprezintă „*Cel mai măreţ monument literar din tot ce a fost scris în limba română",* care *„aspiră la recunoaşterea valorii sale universale".*

Un capitol aparte îl reprezintă și modul în care s-a realizat documentarea unor autori ruși cu privire la

---

[64] *Lexiconul „Brockhaus-Efron*" (St.Petersburg, 1889), îl apreciază ca *„poet adevărat*", care încă în preajma anilor 1880, *„la începutul unei perioade de profundă schimbare a caracterului literaturii române, a fost unanim recunoscut ca mare poet al contemporaneităţii". În "Enţiklopediceskii slovar Brokhaus*", St.Petersburg, ediția din 1899, se subliniază valoarea *„operelor de mare frumuseţe"* ale poetului român.

Eminescu.

Astfel, Vladimir Zotov, autorul *„Istoriei literaturii universale”* („*Istoria zarubejnoi literaturî*” Sankt Petersburg-Moscova, 1881), a dorit să procure lucrarea de istorie a literaturii româneşti („*Conspect asupra literaturii române şi literaţilor ei de la început şi până astăzi, în ordine cronologică”),* semnată de Vasile Gr. Popu, Bucureşti, 1875-1876, şi să o citeze în studiul său dedicat lui Eminescu, dar i s-a răspuns oficial că această carte nu poate fi trimisă şi utilizată, deoarece era *„interzisă*” în România.

Dat fiind acest răspuns răspuns negativ, istoricul literar rus a comentat amar: probabil lui Eminescu „*încă nu i se poate admite dreptul la recunoaştere*”.

O bizară optică românească, situație întâlnită și la autorul italian Angelo de Gubernatis în cazul documentării privindu-l pe Eminescu.

Eminescu în publicații de limbă bulgară

Renumita revistă literară de la sfârşitul secolului XIX, „*Literaturen glas*” (Sofia, 1892), îl considera pe Eminescu drept „*cel mai reprezentativ geniu al popoarelor balcanice”.*

Primul traducător din lirica eminesciană în limba bulgară este omul de cultură K. Popov: *Somnoroase*

*păsărele şi Singurătate (*tipărite *în „Bălgarska sbirka”*, Sofia, 1894), și apoi reeditate într-o antologie, apărută în anul 1895 la Sofia.

„Enciklopediceski recinik”, apărută în Bulgaria la sfârșitul secolului al XIX-lea, prezintă elogios viaţa şi opera *„genialului”* poet român.

Eminescu în publicații de limbă maghiară

Încă din timpul vieții apar în Ungaria traduceri din poezia eminesciană, răspândite în periodice din Budapesta (1889).

Amintim poezia ”*La steaua”*, însoțită de un articol de Szöcs Géza în „*Hazánk*”, ”*Ce e amorul”* în „*Vasárnap*”.

Primele traduceri în publicaţii de limbă maghiară apar totuşi în periodice din România, în 1885.

”*Atât de fragedă”* în „*Kolozsvári Közlöny*” (Cluj) şi un articol în „*Kolozsvár”,* un altul în „*Alföld” (*Arad*).*

Brán Lörinc traduce admirabil din Eminescu, creațiile sale fiind publicate în ziarul *„Szilágy Somlyo*” din Şimleu Silvaniei (*De ce nu-mi vii, Departe sunt de tine, Despărţire, Povestea teiului, Melancolie, Somnoroase păsărele, Povestea codrului*).

Eminescu în publicații în limba poloneză

Semnalăm cercetătorilor un articol de presă, ”*Monumentul poetului român Eminescu”*, publicat la Lwow, apărut în ”*Kurjer Lwowski*” (” *Curierul orașului Lemberg”*, din 1 Octombrie, 1890), în pagina 3, cu ocazia ceremoniilor de la Botoșani, din toamna anului 1890, în care se afirmă că Eminescu este de origine rutean !

Nr. 272. Lwów, Środa dnia 1. Października 1890. Rok VIII.

KURJER LWOWSKI

Wychodzi codziennie oraz w Niedziele i Święta o godz. 8 rano

Właściciele: **Rewakowicz Henryk i Spółka.**

Rzymsko-katolickie: Dziś: Remigiusza. Jutro: Aniołów str. Pojutrze: Kandyda m.
Grecko-katolickie: Trofyma. Ewstacnia. Kondrata ap.

REDAKCJA, ADMINISTRACJA I EKSPEDYCJA przy ulicy Akademickiej l. 3.— Nr. Telefonu 114.

Kalendarz myśliwski. Wolno polować na jelenie i kozły (rogacze), ptactwo wodne i błotne w ogólności, przepiórki i dzikie gołębie, dropie, pardwy, bażanty, kuropatwy, słonki, jarząbki, cietrzewie, głuszce, lisy i zające.

Wschód słońca o 6 g. 03 m.
Zachód „ o 5 g. 33 m.
Barometer 764 Pogoda.

Trudności w pracy obywatelskiej.

Ze wszech miar jąskrawe światło na stosunki miast naszych prowincjonalnych rzuca przebieg nadzwyczajnego walnego zgromadzenia „Gwiazdy" stanisławowskiej, odbytego w ubiegłą niedzielę po południu. Członkowie stowarzyszenia zebrali się w niebywałej liczbie, chcąc dać satysfakcję znanemu z prac obywatelskich i zasłużonemu prezesowi »Gwiazdy" p. Konstantemu Bauerowi, za niecne knowania i krecie roboty pewnych indywiduów, które nie mogąc znieść zaufania i miru, jakim mieszczaństwo stanisławowskie otacza p. Bauera, nie wahały się chwycić najpodlejszych środków, cześć jego naruszyć, by w ten sposób uczynić go w ogóle w Stanisławowie „niemożliwym".

Nie wchodząc na razie w bliższe szczegóły, ograniczymy się na podanie przebiegu zgromadzenia, gdyż ono najlepiej przedstawi genezę i charakter całej tej ohydnej sprawy.

O godz. trzy kwadranse na 4 zagaił walne zgromadzenie p. Wersowski, kierownik warsztatów kolejowych i wiceprezes „Gwiazdy". Przypomniał w krótkich słowach przebieg ostatniego walnego zgromadzenia, na którem pomimo pokątnych agitacyj wybrano ponownie prezesem p. Bauera, a wszyscy członkowie, tak zwyczajni jak honorowi wyrazili mu za gorliwą pracę gorące uznanie. Tymczasem „z cieniów" wystąpili ludzie „*okryci przyłbicą fałszu, a walczący sztyletem kłamstwa*", i z razu, chcąc p. B. zdepopularyzować, ogłosili go „*rządowcem*". Gdy im się jednak sztuczka nie udała, i gdy się przekonali, że nie zdołają obałamucić rzemieślników, którzy umieją bardzo dobrze odróżnić prawdziwych przyjaciół od apostołów fałszu i prywaty, ogłosili go z kolei „*socjalistą*", aby przez to prezesa „Gwiazdy", który jest nadinżynierem kolei państwowych w złem postawić świetle wobec sfer rządowych. Gdy im jednak i tego było za mało, posunęli się w końcu do anonimowych oskarżeń, adresowanych do jeneralnej dyrekcji kolei państwowych w Wiedniu, która wreszcie obsypywana anonimowymi listami, chcąc całą sprawę ubić, nakazała p. B. złożyć godność prezesa. Dziś „Gwiazda" nie ma przewodniczącego. P. Bauer był szczerym przyjacielem rzemieślników, wspierał ich chętnie radą i czynem. W r. 1887 starał się między innymi o złożenie towarzystwa spożywczego między robotnikami warsztatów kolejowych, z którego czysty zysk miał być obracany na ubezpieczenie kalek, wdów i sierot. Statut towarzystwa był już gotów, gdy nagle ta sama ręka sprawiła, że władze wyższe nie dały zezwolenia na założenie tego towarzystwa. Jeneralny dyrektor bar. Czedik zapewne nie wiedział o prawdziwym stanie rzeczy.

Dziś przeto zgromadzeni rzemieślnicy, którym z odebrania im prawego człowieka ciężka krzywda się stała, podnoszą głos i pragną, by wołanie ich doszło do sfer decydujących, i by te przywróciły im tego „rządowca", na którego cześć wznoszą obecni z pełnej piersi okrzyk „niech żyje!"

Przemówienie to wywołało burzę oklasków, połączonych z okrzykami.

Po odczytaniu protokołu zabrał następnie głos sekretarz towarzystwa p. Szwabowicz, piętnując machinacje rycerzów prywaty. Zgromadzenie powinno wybrać ponownie p. Bauera i prosić odnośną władzę o pozwolenie mu piastowania tej godności. Świat idzie dziś raźno naprzód. „Gwiazda" potrzebuje więc takiego przewodniczącego, któryby ją umiał poprowadzić zgodnie z postępem. Takim człowiekiem jest p. Bauer.

P. Poczworny zarzucił, że „Gwiazda" za mało uwzględnia „moralne" potrzeby członków.

P. Herkoperec odpowiedział, że taki zarzut jest zupełnie niesłuszny. „Gwiazda" stara się zaspokoić „moralne" wymagania członków, ale obok tego chodzi jej głównie o materjalne ich potrzeby i tak np. wyrywa ich z rąk lichwiarzy. P. Bauer zaś był głównym czynnikiem tej działalności, dowodem tego jest choćby projekt towarzystwa spożywczego, które nie z jego winy nie doszło do skutku. Bez względu więc na to, czy go nazywają „rządowcem" czy „socjalistą", zgromadzeni powinni go jednogłośnie wybrać ponownie swoim przewodniczącym. (Żywe oklaski).

Po krótkich przemówieniach Millerowicza i Herkoperca, p. Błachowski zażądał otwarcia dyskusji nad sprawą p. Bauera, i nad zarzutami, jakieby mu czyniono. Mowca jest pewnym, że p. B. wyjdzie czysty z tej rozprawy a w takim razie zwycięstwo jego będzie tem świetniejsze, tem *bardziej męskie*. (Huczne oklaski).

P. Szwabowicz stwierdza, że nikt z obecnych nie podnosi zarzutów; jeśli są przeciwnicy, to „*po za ścianą*". „Kto ma czyste sumienie, ten innym spojrzeć w oczy się nie zawaha, czemuż ci agitatorowie nie zjawili się na zgromadzeniu?"

Po tych przemówieniach, przewodniczący zarządził głosowanie kartkami, w myśl wniosku Millerowicza. Komisja skrutacyjna oznajmiła wynik, mocą którego powołano jednogłośnie do wydziału p. Bauera i wszystkich tych, którzy dotychczas tę godność sprawowali.

P. Szwabowicz wobec tego, że p. Bauer wszedł do wydziału i niewątpliwie zostanie prezesem, stawia wniosek, by walne zgromadzenie wystosowało pismo do jeneralnej dyrekcji kolei państwowych w Wiedniu, by nie wzbraniała p. Bauerowi przewodniczyć stowarzyszeniu. Wniosek przyjęto bez dyskusji, co najlepiej dowodzi, w jakim stopniu cieszy się p. Bauer zaufaniem mieszczan stanisławowskich i jak dla nich jest pożytecznym.

Mamy nadzieję, że jeneralny dyrektor w Wiedniu postąpi w myśl życzenia rzemieślników stanisławowskich i przywróci im człowieka prawego pozwalając mu dalej spełniać obywatelskie dla nich posługi. Z drugiej jednak strony należałoby ścisłe śledztwo przeprowadzić i powykrywać autorów owych anonimów i należycie napiętnować ich nikczemne sprawki. Byłoby to pożądanem i wielce wskazanem choćby dla pouczenia owych „rycerzy", że na cześć uczciwego człowieka samowolnie i w tak podły sposób rzucać się nie wolno.

Jak się dowiadujemy, 12. października ma się odbyć walne zgromadzenie stanisławowskiego oddziału tow. „Rodzina", którego prezesem również jest p. Bauer. I tego towarzystwa członkowie przygotowują dla niego taką samą satysfakcję jak „Gwiazda", gdyż jeneralna dyrekcja w Wiedniu na podstawie takichże listów anonimowych kazała mu zrzec się i tej obywatelskiej godności. Jesteśmy zdania, że dyrekcja kolei skarbowych, jak wogóle nikt, nie powinna *na podstawie bezimiennych oskarżeń* zakazywać urzędnikowi pełnienia obowiązków i posług obywatelskich.

Reforma gimnazjów.

Cesarz niemiecki Wilhelm II. dał inicjatywę do bardzo ważnej rzeczy, która oby tylko lepszym uwieńczona została skutkiem, niż zwołana przez tegoż cesarza z równie dobremi chęciami konferencja robotnicza. Chodzi tym razem o zwołanie *kongresu pedagogicznego* w celu naradzenia się nad reformą gimnazjów. Kongres ten, jak donoszą pisma, ma się odbyć w niedługim już czasie, chociaż co do programu jego narad i kierunku, w jakim przeprowadzoną być ma reforma, dotychczas nic jeszcze niewiadomo. Z powodu tego projektu jednak podnosi prasa rozmaite myśli o reformie szkół średnich, myśli stare i wielokrotnie powtarzane, ale nie tracące świeżości tak długo, jak długo nie zostaną usunięte wady naszych zakładów wychowawczych.

Gdy mowa o kongresach i ankietach w sprawie reformy gimnazjów, zawsze mimowoli przychodzi się wspominać ankietę austrjacką, w tym samym celu zwołaną przed laty 10, złożoną z „najwytrawniejszych pedagogów", która po kilkodniowych naradach orzekła, że gimnazja austrjackie są dobre i żadnej gruntowniejszej reformy nie potrzebują. Rezultatu takiego można się było spodziewać wówczas, można się spodziewać zawsze, jak długo do narad w tej kwestji powoływani będą sami tylko pedagogowie, ludzie praktyki i rutyny, którzy całem swojem życiem wrośli w „status quo" i w każdej zmianie widzą tylko pogorszenie, a przedewszystkiem naruszenie raz utartej koleji.

Otóż kongres niemiecki, który wkrótce ma być zwołany, zrywa z tą tradycją powierzania reformy rutynie: do udziału w nim powołani być mają prócz pedagogów, także lekarze i mężowie z innych fachów. Jest to myśl bardzo szczęśliwa, gdyż właśnie jedną z najgłówniejszych wad współczesnego szkolnictwa jest przeciążenie młodzieży pracą umysłową, przetężenie młodzieńczych mózgów i nerwów, ogromnie przewyższające wszelkie rozumne wymogi higjeny. Śród społeczeństw obecnych widzimy powszechną dążność do uproszczenia, ulżenia pracy, usuwania niewygód, zapobiegania dolegliwościom. Robotnicy na całym świecie domagają się 8-godzinnego dnia roboczego na tej podstawie, że dłuższa robota szkodzi organizmowi. Państwo ustawami zaprowadza obowiązkowy spoczynek niedzielny. Całe masy ludzi szukają świeżego powietrza i wytchnienia. Lecz wszystko to czynią ludzie dorośli, podczas gdy najmłodsze pokolenia, delikatne i nierozwinięte organizmy, zmuszone są ślęczeć po 10, 12 i więcej godzin dziennie nad książkami i zadaniami, które prócz natężenia fizycznego, wymagają nadto pracy mózgowej, zazwyczaj daleko przewyższającej siły młodzieży.

I gdyby przynajmniej skutki tego przetężenia odpowiadały poniesionym ofiarom, gdyby w zamian za usychanie organizmu, za brak rozwoju fizycznego i przedrażnienie nerwowe młodzież ta wynosiła ze szkół rzeczywiście większą sumę prawdziwego wykształcenia, większą sumę tego, co człowieka rzeczywiście czyni człowiekiem i obywatelem! Ależ właśnie tego szkoła współczesna daje tak mało, że stosunek do owych ofiar jest wprost śmiesznym. Celem szkoły obecnej nie jest właściwie *wykształcenie człowieka*, ale mechaniczne *wpajanie wiedzy*, dużo wiedzy z najrozmaitszych gałęzi, choć nieraz bez żadnego or-

„Harmonji") zawiązuje się w Krakowie „Towarzystwo przyjaciół muzyki". Na czele stoją pp. Jordan, Szafrański i Wójcikiewicz.

W Stanisławowie egzamin oficerski rozpoczął się 19. ib. m. pod przewodnictwem Jen. maj. komendanta brygady 59. Seracsina i potrwa do 1. października; zaś tak zwany egzamin sanitarny medyków, służących pierwsze pół roku przy 58. pułku, odbył się we czwartek 21 b. m. pod przewodnictwem pułkownika Odolskiego.

Śluby. W kościele parafialnym w Podgórzu odbył się w sobotę ślub dwóch córek p. Wacława Adamskiego, tamtejszego rejenta i burmistrza, a mianowicie panny Władysławy Adamskiej z Franciszkiem Horakiem, kandydatem notarjalnym w Podgórzu i panny Marji Adamskiej z Tadeuszem Kwiecińskim, auskultantem sądowym z Wadowic.

D. 4. października o g. 6½ wieczór pobłogosławiony zostanie w kościele OO. Bernardynów związek małżeński między panną Zofją Starkel córką p. Juljusza i Klementyny z Wasilewskich a p. Wiktorem Budryńskim, adjunktem budownictwa przy starostwie we Lwowie.

Pożary. W Uwsiu pow. podhajeckiego prawdopodobnie zbrodnicza ręka podłożyła 27. września ogień pod stertę żyta, wartości 1000 złr. Pożar wybuchł o g. 9. wieczorem i trwał przez 18 godzin. Obok stojące inne sterty wraz z młocarnią 8-konną parową, asekurowane wraz z poprzednią w krakowskiem tow. ubezpieczeń uratowali wieśniacy z ekonomem i innymi oficjalistami.

W Rohatynie zgorzało tymi dniami parę realności, a pożar zatamowała komenda ułanów tam załogujących, bo ze straży ogniowej nikt nie dał znaku życia.

Kronika policyjna. Z zamkniętego pomieszkania przy ul. Sykstuskiej l. 28 skradł niewiadomy sprawca z kufra 60 do 80 złr. na szkodę Sary Flies, kucharki. Oprócz tego skradziono jej książeczkę oszczędności na kwotę 180 złr.

W domu przy ul. Ochronek l. 4 skradł niewiadomy sprawca ze strychu futro i kilka sztuk garderoby na szkodę p. Zygmunta K. Poszkodowany podał, że kradzież tę popełniał w ciągu lata prawdopodobnie jego lokaj.

Oleksa Leniszka, gospodarz ze Słowity, zgłosił się do policji z prośbą o wyszukanie jego żony Tańki, która ukradły we wsi korale, zbiegła jak się zdaje do Lwowa.

Zarząd pow. kasy dla chorych robotn. w Stanisławowie za miesiąc sierpień br. wykazał: Pozostałość kasowa z d. 21. lipca zł. 1021.77 — wpłynęło w sierpniu zł. 656.96, razem zł. 1678.73. — Z tego wydano na koszta leczenia: apteka, zasiłki chorym itd. zł. 583.22; pozostało w kasie z d. 1. bm. zł. 1095.51. Chorych pozostało z lipca 4, w sierpniu zgłosiło się 67, razem 71; z tego wyzdrowiało 47, pozostało 1. bm. w leczeniu 24. Ogólny stan członków z końcem sierpnia 1434 osób.

Nowa fundacja dla polskich dzieci na Bukowinie. Na ostatniem posiedzeniu wydziału Czytelni polskiej w Czerniowcach wiceprezes ks. Fischer, podał do wiadomości zarządu, że jeden z rodaków, zamieszkały w Czerniowcach, a nie życzący sobie, aby nazwisko jego było wymienionem, funduje stypendjum wieczyste o 50 złr. rocznie, przeznaczając je dla dziewczynki, Polki, sieroty, uczęszczającej do tamtejszych szkół ludowych. Prawo rozdawnictwa stypendjum szlachetny fundator powierza Czytelni polskiej, w której też ręce złożył odpowiedni kapitał.

Tenże sam niewymieniony rodak złożył równocześnie 100 złr. gotówką z przeznaczeniem dla sekcji dobroczynności i z życzeniem, aby te pieniądze obrócono na wsparcie dla owdowiałych, a obarczonych dziećmi Polek w Czerniowcach.

Dalsze losy pani Debory W., o której kradzieżach u jubilera w Karlsbadzie pisaliśmy w poprzednim numerze, są tego rodzaju, iż piękną Bukowinkę odstawiono do aresztu sądowego w Chebie, a w Czerniowcach w pomieszkaniu jej zarządzono rewizję, i przy tej sposobności znaleziono biżuteryj, jak naszyjników, pierścieni i kolczyków w ogólnej wartości — 14.000 złr. Daje to miarę o rozmiarach kradzieży, jakie pani Debora systematycznie popełniała w czasie karlsbadzkich kuracyj. Znalezione biżuterje przesłano do Karlsbadu dla sprawdzenia ich tożsamości ze skradzionemi u jubilera przedmiotami.

Pomnik dla poety rumuńskiego Eminescu. Dnia 20. września odbyła się w Botuszanach uroczystość odsłonięcia pomnika, wzniesionego ku czci poety Eminescu, który zmarł tamże w r. 1888. W uroczystości wzięło udział 500 studentów, przybyłych z Jass i Bukaresztu. Eminescu był właściwie Rusinem gk. wyznania i nazywał się pierwotnie Eminowicz, a pochodził z matki Warchlowskiej z domu. Przyjął jednak religję orjentalną, przezwał się z rumuńska i wyrzekł się narodowości ruskiej, przerzucając się w Rumuna i wroga Słowian, a w ogóle cudzoziemców w Rumunii. Przed śmiercią chory, zeszedł na wielką biedę i wtedy ogłoszono nań składkę narodową, której rezultat był jednak tak lichy, że Eminescu był zmuszonym szukać przytułku w szpitalu publicznym, gdzie przed dwoma laty dokonał żywota. Dopiero skon poety poruszył umysły i obecnie wzniesiono mu wspaniały pomnik. Sprawdziły się znowu słowa polskiego śpiewaka: „Po śmierci mu wszyscy kadzą, a za życia jeść nie dadzą."

Quousque tandem!! Znowu okropny wypadek wydarzył się na linii kolei lokalnej kołomyjskiej, czyli t. zw. tramwaju parowym. Donoszą o tem z Kołomyi pod datą 26. zm. do Czerw. *Gazety Polskiej:* „Dzisiaj wydarzył się u nas okropny przypadek. Oto kupiec tutejszy i poważny obywatel Jakób Elster na gościńcu, prowadzącym do Wierbiąża, ożywionym jak zwykle, przejechany został przez kolej lokalną i natychmiast, okropnie skaleczony, na miejscu wyzionął ducha. Tragiczna ta śmierć, którą nieszczęśliwy Elster poniósł wśród białego dnia około pół do 9 z rana, wywołała w mieście wielkie wrażenie, tem więcej, że podobne wypadki nieszczęśliwe, z powodu ruchu kolei przez najbardziej ożywione ulice naszego miasta, są tu na porządku dziennym. Najwyższy już czas, aby kompetentne władze pomyślały o tem, w jaki sposób uchronić mieszkańców od podobnych wypadków. Wszak kolej możnaby poprowadzić przez boczne ulice, zamiast przez rynek, obok kościoła i szkół! Elster zostawił sześcioro dzieci małoletnich. Dochodzenie sądowe w toku.

Nową fabrykę wapna założyli pp. Rettinger i Baruch w Płazach pow. chrzanowskiego.

Awantura oficerska w Erlau. *Neue fr. Presse* donosi 28. bm. z Budapesztu: „Reprezentacja miejska w Erlau odbyła 27. bm. po południu nadzwyczajne posiedzenie, na którem rozprawiano o awanturze oficerskiej. Burmistrz Lrinay otworzył posiedzenie wiadomością, że wypadek tragiczny zakłócił spokój miasta. Urzędnik wybrany przez obywateli został przez oficerów zmasakrowany. Wezwał policję, aby zbadała wypadek i komunikuje magistratowi na podstawie tych badań co następuje: We czwartek o godz. 11 w nocy oficerowie 60. pp., panowie Nugan, Fischer, Blaha, Berghammer, Potocnik i Dalla-Riva uderzyli na dyrektora policji Horvatha i wyrzucili go z kawiarni. Horvath wrócił celem pociągnięcia do odpowiedzialności oficerów, poczem został on zmasakrowany. Porucznik Della-Riva zrobił początek. Magistrat wniósł wystosowanie pisma do ministra spraw wewn. z prośbą o wydelegowanie śledczej komisji mieszanej, złożonej z urzędników cywilnych i wojskowych. Następnie poseł do Sejmu węgierskiego Ferdynand Szederkenyi ze skrajnej lewicy w dłuższem przemówieniu wystąpił przeciw organizacji armji, wyraził z powodu awantury oficerskiej swoje oburzenie i oświadczył się za wnioskiem magistratu w przypuszczeniu, że w tym wypadku sprawiedliwość wymierzoną zostanie. Franciszek Eliassy zakomunikował wśród oburzenia, że oficerowie, którzy spełnili zamach, śmiejąc się spacerowali po ulicy. Na jego propozycję uchwalono wystosować pismo do komendy pułku z prośbą, aby oficerom zabroniono pokazywać się demonstracyjnie po ulicach."

„Warszawa" na scenie włoskiej. Korespondent rzymski *Gaz. Warsz.* donosi: „Niezmierną ilość widzów, pomimo częściowych dotychczas pustek wieczne-

pizmy. On, Zygmunt August III, Mojżesz II, musi znosić cierpliwie te hańbiące cześć jego monarszą okrucieństwa, których dopuszcza się względem ców, chory częstokroć błędne swe wyobrażenia na dnie duszy ukrywa. W takich razach djagnozę opieramy niekiedy na jednem słowie, które się cho

Ziaristul spune că la Botoșani a avut loc ceremonia dezvelirii monumentului ridicat în cinstea lui Eminescu, *"care a murit acolo, în anul 1888"* (sic !). La ceremonie au participat 500 de studenți, care au venit de la Iași și București. *"Eminescu a fost de origine rutean, numindu-se inițial Eminowicz, iar mama sa era de prin părțile Warșoviei. Cu toate acestea, el a acceptat religia ortodoxă, s-a numit român și a renegat originea ruteană, declarându-se inamic al slavilor și al tuturor străinilor din România. Înainte de decesul său, s-a*

zbătut în sărăcie și deși i s-a organizat o contribuție națională, rezultatele au fost atât de neînsemnate încât Eminescu a fost forțat să caute adăpost într-un spital public, unde s-a internat în urmă cu doi ani....”.

În numărul aceluiași ziar, din data de 5 octombrie 1890, se relatează despre incidentele studențești, prilejuite de inaugurarea monumentului de la Botoșani, dedicat lui Eminescu.

Sfârșit